

č. 7-8-2013

MESIAČNÍK O FILMOVOM DIANÍ NA SLOVENSKU

WWW.FILMSK.SK

50 ROKOV
YEARS
SLOVENSKÉHO
FILMOVÉHO ÚSTAVU
INSTITUTE
OF SLOVAK FILM
1963 - 2013

film.sk

CENA 1 €

ROZHOVOR

► Ivana Šebestová
a Ivana Laučíková

TÉMA

► Ako pritiahnúť
zahraničné filmové
produkcie?

NOVINKY

► Banícky chlebíček
► Líbánky

PRÍLOHA

► FILMOVÉ ČÍTANIE

KINO LUMIÈRE

KINO
SLOVENSKEHO
FILMOVÉHO
ÚSTAVU

ŠPITÁLSKA UL. 4
BRATISLAVA

filmový
KABINET

„Celá táto dráma a toľko lásky
nie sú nič, len svetlo a tieň.“

JEAN EPSTEIN

PROGRAM (prednáška spojená s projekciou sa začína vždy o 18. hod.)

12. 9. 2013	PREDNÁŠKA	Poetický realizmus: Noc a mesto
	PROJEKCIA	Deň začína (r. Marcel Carné, 1939)
26. 9. 2013	PREDNÁŠKA	Jean Renoir a (ne)klasicizmus
	PROJEKCIA	Velká ilúzia (r. Jean Renoir, 1937)
10. 10. 2013	PREDNÁŠKA	Klasický hollywoodsky film a rozprávanie
	PROJEKCIA	Prepadnutie (r. John Ford, 1939)
24. 10. 2013	PREDNÁŠKA	Orson Welles a hĺbka obrazu
	PROJEKCIA	Občan Kane (r. Orson Welles, 1941)
7. 11. 2013	PREDNÁŠKA	Taliansky neorealizmus a čistá skutočnosť
	PROJEKCIA	Zlodeji bicyklov (r. Vittorio De Sica, 1948)
21. 11. 2013	PREDNÁŠKA	Ázijská kinematografia a pravda
	PROJEKCIA	Rašomon (r. Akira Kurosawa, 1950)
5. 12. 2013	PREDNÁŠKA	Slovenský film a hrdina
	PROJEKCIA	Kapitán Dabač (r. Paľo Bielik, 1957)
19. 12. 2013	PREDNÁŠKA	Michelangelo Antonioni, Federico Fellini a (seba)reflexia
	PROJEKCIA	Sladký život (r. Federico Fellini, 1960)
16. 1. 2014	PREDNÁŠKA	Alfred Hitchcock a napätie
	PROJEKCIA	Psycho (r. Alfred Hitchcock, 1960)
30. 1. 2014	PREDNÁŠKA	Robert Bresson, Alain Resnais: Udalosť a virtualita
	PROJEKCIA	Hirošima, moja láska (r. Alain Resnais, 1959)

NA ÚVOD

Na konci predchádzajúceho úvodníka zostala vo vzduchu visieť otázka, či budú môcť slovenskí diváci vidieť v kinách krátky animovaný film *Pandy*, s ktorým získal slovenský režisér Matúš Vizár cenu za tretie miesto v sekcii Cinéfondation na MFF v Cannes. Odpoveď už poznáme – *Pandy* sa do kín dostanú. Do distribúcie ich na jeseň prinesie Asociácia slovenských filmových klubov v rámci projektu *Pásmo krátkych filmov/Slovak Shorts*. O ňom sa viac dozvieme v niektorom z nasledujúcich vydaní *Film.sk*.

Vizárovi *Pandy* už ocenili aj na prestížnom festivale animovaných filmov v Annecy a aj to jeden z dôvodov, prečo v aktuálnom čísle časopisu venujeme väčší priestor animovanej tvorbe. Ďalším dôvodom je slovenská animovaná novinka *Sneh*, takisto krátka snímka, ale opäť s dobrými vyhlídkami – aj *Sneh* sa totiž dostane do kinodistribúcie. Rozhovor s autorkou filmu Ivanou Šebestovou a s jeho producentkou Ivanou Laučíkovou nájdete na nasledujúcich stranách.

Sneh sa bude premietiť ako predfilm celovečernej snímky *Snehulička: Iný príbeh*, ktorá je zaradená do Projektu 100, a ten štartuje už v septembri. Tento rok uvedie aj novinku slovenského režiséra Juraja Lehotského *Zázrak*, ktorá otvárala súťažnú sekciu Na východ od Západu na festivale v Karlových Varoch. Aktuálne *Film.sk* prináša informácie aj o ďalších premiérach naplánovaných na druhý polrok 2013. Núdzou by nemala byť ani o slovenské snímky a najbližšie na svoje uvedenie čaká dokument *Banický chlebiček*. V prvom polroku sa do kín dostalo dvanásť slovenských titulov – tri z nich boli minoritné koprodukcie, no a tých deväť zvyšných hodnotia na stránkach *Film.sk* slovenskí filmoví teoretici a kritici.

► Daniel Bernát

■ FOTO: Stanislava Hanusz Hricová

MAJ JE OBDOBĚM SLOVENSKE FILMOV

▲ Mária Porubčinová, sopranistka

Vzhľadom na to, že mám dve malé detičky, nedá mi nepremýšľať nad tým, čo im jedného dňa určite musím pustiť alebo aspoň odporučiť. Áno, môj vkus je ovplyvnený mojím celým životom, prácou a záľubami. Milujem folklór a všetko, čo s tým súvisí. Našu kultúru, kroje, hudbu, ktorá bola neodmysliteľnou súčasťou našej rodiny. A pri tejto príležitosti mi nemôže zísť na um iný film ako *Rodná zem*, ktorý ma uchvátil. Moje prvé zhladnutie tejto snímky bolo čisto zisťné, pretože v nej účinkuje môj svokor, ktorý stál priamo pri zakladaní SĽUK-u. Moje súkromné reprízy však boli umocnené vášňou a energiou, ktorá z tohto filmu srší. Tak veľmi si želám, aby raz aj moje deti videli, kde sú ich korene a čo ich rodina pre ne tak starostlivo chránila. Samozrejme, nebudem im už od mala poukazovať na vážnosť a dôležitosť našich predkov, takže len čo trochu podrastú, pustím im svoj milovaný seriál *Teta* od môjho obľúbeného Juraja Jakubiska. Je plný strašidiel a pozoruhodných postáv, ktoré určite podporia ich fantáziu. Už teraz sa na to veľmi teším.

20

32

16

Film.sk
Mesačník o filmovom dianí
na Slovensku (14. ročník)

Vydavateľ:

Slovenský filmový ústav

Adresa redakcie:

Film.sk

Slovenský filmový ústav

Grösslingová 32

811 09 Bratislava

TEL.: 02/57 10 15 25

FAX: 02/52 73 32 14

E-MAIL: film.sk@sfu.sk

Šéfredaktor:

Daniel Bernát

Redakcia:

Mariana Jaremková

Redakčná rada: Peter Dubecký

generálny riaditeľ SFÚ

Alexandra Strelková

riaditeľka NKC – SFÚ

Marián Brázda

vedúci edičného oddelenia SFÚ

Miroslav Ulman

odborný referent Audiovizuálneho

informačného centra SFÚ

Simona Nötová-Tušerová

tlačová tajomníčka SFÚ

Štefan Vraštiak

tajomník KFN SSN

Kármén Koutná

vedúca predajne Klapka.sk

Jazyková redakcia:

Jaroslav Hochel

Design & grafická úprava:

ma.LMTD

Tlač: Dolis, spol. s r. o.

Uzavierka čísla 7-8/2013:

27. 6. 2013

Foto na titulnej strane:

Zázrak – Artiléria

Film.sk vychádza

s podporou MK SR.

ISSN 1335 – 8286

Akékoľvek rozmnožovanie textu, fotografií, grafov
vrátane údajov v elektronickej podobe len
s predchádzajúcim písomným súhlasom vydavateľa.
© Slovenský filmový ústav

- 03 **MYSLÍM SI!**
- 04–05 **HODNOTENIE FILM.SK**
- 06–08 **KALENDÁRIUM**
- 08 **Správy Z FILMOVÉHO DIANIA**
- 09 **KALENDÁRIUM: 15. letný filmový seminár 4 živly**
- 10–13 **PREMIÉRY v kinách**
- 14 **AKTUÁLNE: Druhý polrok v slovenských kinách**
- 15 **AKTUÁLNE: Slovenská účasť na MFF Karlove Vary a LFŠ Uherské Hradiště**
- 16–17 **NOVINKY: Banícky chlebiček podľa Romana Fábiana**
- 18 **NOVINKY: Líbánky podľa Jana Hřebejka**
- 19 **Správy Z FILMOVÉHO DIANIA**
- 20–23 **ROZHOVOR: Ivana Šebestová a Ivana Laučíková**
- 24–25 **TÉMA: Ako pritiahnúť zahraničné filmové produkcie?**
- 26–29 **50. VÝROČIE SFÚ**
- 26–27 **HISTÓRIA SFÚ: Osemdesiate roky**
- 28–29 **ODDELENIA SFÚ: Edičné oddelenie**
- 30–35 **RECENZIA: Bling Ring: Ako VIP-ky podľa Sofie Coppola / Call Girl podľa Mikaela Marcimaina / Miznúce vlny podľa Kristiny Buožyté**
- 36–37 **AKTUÁLNE: rozhovor s filmovým historikom Petrom Hamesom**
- 38 **FILMOVÉ PUBLIKÁCIE: Best of Slovak Film**
- 39 **Správy Z FILMOVÉHO DIANIA**
- 40–41 **FILMOVÉ PUBLIKÁCIE / DVD NOSIČE / ČO ROBIA**
- 42–43 **OHĽASY: 66. MFF CANNES + Pandý podľa Matúša Vizára**
- 44–47 **PROFIL: kameraman Dodo Šimončíč / strihač Maximilián Remeň / scenárista Tibor Vichta / hudobný skladateľ Zdeněk Liška**
- 48–49 **SVET SPRAVODAJSKÉHO FILMU: Týždeň vo filme**
- 50–52 **TIPY Mesiaca: Kino Lumière + PROGRAM / VÝROČIA**
- 53 **Správy Z FILMOVÉHO DIANIA**
- a uzavierky na granty a podporné programy
- 54 **STALO SA ZA 30 DNÍ / Klapka.sk a Kino Lumière**
- A–F **PRÍLOHA: úryvok z publikácie Rozprava**
- o žánri Petra Michaloviča a Vlastimila Zusku

Jaroslav Hochel,

filmový publicista

Štatistika sa nás snaží presvedčiť, že každý máme polku kurata, hoci v skutočnosti má sused celé kura a ja nič, hovorí ošúchaný fór. Nevdojak si naň vždy spomeniem, keď sa stretnem so štatistickými údajmi o návštevnosti kín. Nad počtom divákov za kalendárny rok sa zvyčajne jasá, že to bolo viac než rok predtým, prípadne smúti, ak to bolo menej. Chápem – a zároveň nechápem. O čom toto číslo samo osebe vypovedá? Hovorí niečo o stave našej kultúry a kultúrnosti? V jednom numere sú zahrnutí diváci, ktorí si prišli pozrieť špičkový slovenský dokument, najnovšiu „komédiu“ Zdeňka Trošku, víťazný film z Cannes či hollywoodske akčné sci-fi. Tak neviem, naozaj máme padať na zadok z toho, koľko ľudí bolo ochotných vyhodiť peniaze za iksté pokračovanie série *Prci, prci, prcičky*?

Určite si dajme tomu aj Slovenská národná galéria vedie štatistiku – počuli ste však niekedy, že by tam po výstave uznávaného konceptuálneho umelca inštalovali jelene na rúbani od Miša K. z Hornej Dolnej? Ak nám štatistika povie, koľko ľudí za rok navštívilo Slovenské národné divadlo, máme istotu, že to boli koncepčne pripravené inscenácie s domácim tvorivým vkladom. Dokonca ani v komerčne zameraných kníhkupectvách zvyčajne neleží kniha nositeľa Nobelovej ceny za literatúru vedľa opusu autorky ženských románov so zdvojeným menom. Navyše si stačí otvoriť ktorýkoľvek literárny časopis a urobíme si vo veci vcelku jasno.

Canneského víťaza a americkú fekálnu komédiu môžu však pokojne dávať dva dni za sebou v tom istom kine. Aj v mienkotvornom denníku nájdeme recenziu artového filmu a na druhý deň vážnu analýzu komerčného filmového produktu. Mám zvláštny pocit, že v žiadnej inej brandži nesplýva umelecké a spotrebné tak veľmi ako v kinematografii.

Kinematografia zrejme má svoje špecifiká, rovnako ako kurenca. Mimochodom, skúšal som minule upiecť svoju polku kurata – nič z toho nebolo. ◀

Oddelenie dokumentácie a knižničných služieb a oddelenie mediatéky budú počas letných mesiacov júl a august pre verejnosť sprístupnené nasledovne:

UTOROK: 9 – 12 hod. / ŠTVRTOK: 9 – 12 hod.

Slovenskí filmoví vedci a kritici hodnotia slovenské celovečerné filmy prvého polroku 2013

V roku 2009 sme sa v redakcii Film.sk rozhodli v spolupráci s renomovanými slovenskými filmovými vedcami, historikmi, kritikmi a publicistami reflektovať slovenské filmy aj inak ako len vo forme recenzií či iných článkov. Vtedy sme po prvýkrát zverejnili tabuľku bodovania slovenských celovečerných filmov, ktoré mali v príslušnom roku premiéru v kinách. V projekte, ktorý vznikol v nadväznosti na nárast domácej tvorby a vzbudil záujem u odbornej i laickej verejnosti, pokračujeme už štvrtý rok.

Letné dvojčíslo *Film.sk* vám prináša hodnotenie slovenských filmov, ktoré mali distribučnú premiéru v prvej polovici roku 2013. Z dvanástich premiér sa hodnotí deväť filmov, pričom podmienky zaradenia medzi hodnotené tituly zostali rovnaké – ide o slovenské alebo majoritne slovenské koprodukčné dlhometrážne snímky, ktoré spĺňajú finančné kritériá určovania krajín pôvodu podľa Európskeho dohovoru o koprodukcii. Do hodnotenia sa tak nedostali minoritné koprodukčné filmy *Nový život*, *Najväčšie pranie* a *Kováč z Podlesí*.

System bodovania zostáva rovnaký, pohybuje sa v škále od maximálnych piatich bodov po jeden bod. Prípustné sú aj polbody.

► dan

Slovenské a koprodukčné celovečerné filmy prvého polroku 2013 podľa filmových vedcov a kritikov

								
	DANIEL BERNÁT	PAVEL BRANKO	MARTIN CIEL	EVA FILOVÁ	JARO HOCHEL	MARTIN KAŇUCH	VÁCLAV MACEK	JELENA PAŠTĚKOVÁ
Absolventi/Sloboda nie je zadarmo TOMÁŠ KRUPA	●●●	●●●	●	●●●	●●●●	●●	●●●	●●
Attonitas JAROSLAV MOTTL	●●●	●●	●●	●●	●●●	●●	●●	●
Ďakujem, dobre MÁTYÁS PRIKLER	●●●●	●●●●	●●●●	●●●●	●●●●	●●●●	●●●●	●●●
Exponáty alebo príbeh z kaštiela PALO KOREC	●●●	●●●●	●●●●	●●●	●●●	●●	●●	●●
Intrigy JURAJ KILIÁN	●	●	⊙	●	●	●	●	●
Kauza Cervanová ROBERT KIRCHHOFF	●●●●	●●●●	●●●●	●●●●	●●●●	●●●	●●●●	●●●●
Krehká identita ZUZANA PIUSSI	●●●●	●●●●	●●●●	●●●●	●●●●	●●●	●●●●	●●●●
Miluj ma alebo odíď MARIANA ČENDEL SOLČANSKÁ	●●●	●●●	●●	●	●●●●	●●	●●●	●●●
Môj pes Killer MIRA FORNAY	●●●●	●●●●	●●●●	●●●●	●●●●	●●●	●●●●	●●●●

LEGENDA HODNOTENIA: ●●●●● NAJVIŠŠÍ POČET BODOV / ● NAJNIŽŠÍ POČET BODOV / ⊙ NEHODNOTÍM (VO VÝNIMOČNÝCH PRÍPADOCH SÚ PRÍPUŠTNÉ AJ POLBODY) FILMY SÚ ZORADENÉ V ABECEDNOM PORADÍ

Mgr. Daniel Bernát (1979) – vyštudoval filmovú vedu na FTF VŠMU. Osem rokov pôsobil ako redaktor kultúrneho oddelenia denníka *Pravda*, od septembra 2012 je šéfredaktorom mesačníka *Film.sk*.

Pavel Branko, Dr. h.c. (1921) – od roku 1945 sa venoval prekladateľskej činnosti, v roku 1948 začal aj s filmovou kritikou. V rokoch 1957 – 1970 bol redaktorom dvojtýždenníka *Film a divadlo*, v nasledujúcich dvoch rokoch pracoval v SFÚ, v ďalšej činnosti mu zabránil publikačný zákaz. Do roku 1989 prekladal, prvé roky pod cudzími menami, po novembri 1989 sa vrátil k filmovej kritike. Autor publikácií *Mikrodramaturgia dokumentarizmu*, *Od začiatkov po prah zrelosti*, *Karol Skřípský, Straty a nálezy 1 – 3*, *Proti prúdu*. V roku 1997 získal Čestný doktorát VŠMU, v roku 2001 Zlatú kameru na 9. MFF Art Film a v roku 2007 Cenu Slnko v sieti za celoživotné dielo. Dokumentaristka Zuzana PiuSSI o ňom narkútila film *Hrdina našich čias* (2009).

Doc. PhDr. Martin Ciel, PhD. (1963) – vyštudoval filmovú a divadelnú vedu, pracoval v SAV a SFÚ, v súčasnosti pedagóg VŠMU. Zaoberá sa teóriou a analýzou. Prednáškové kurzy viedol v New Yorku, Minsku, Tel Avive, Brne, Prahe. Publikoval niekoľko kníh a viaceru štúdií o filme.

Mgr. art. Eva Filová (1968) – vyštudovala grafiku na VŠVU a filmovú teóriu na VŠMU v Bratislave. Pôsobí na Katedre audiovizuálnych štúdií VŠMU a na Katedre Intermedií a multimédií VŠVU. Publikuje v domácich odborných časopisoch, prioritne sa venuje slovenskému filmu, rodovej problematike a politikám tela. Dramaturgicky a lektorsky pripravuje a uvádza filmové večery k výstavám v Slovenskej národnej galérii. SFÚ v súčasnosti plánuje vydanie jej knihy *Eros, sexus, gender v slovenskom filme*.

PhDr. Jaroslav Hochel (1962) – absolvent FFUK v Bratislave. V rokoch 1989 – 1992 pracoval v archíve SFÚ. Začiatkom 90. rokov sa začal venovať filmovej publicistike (*Dialóg*, *Slovenský denník*). V rokoch 1994 – 1998 bol redaktorom časopisu *Filmová revue* a kultúrnych rubrik denníkov *Večerník* a *Práca*. Od roku 1999 pôsobí na voľnej nohe ako filmový publicista a knižný redaktor. Ako redaktor, prekladateľ a autor hesiel týkajúcich sa slovenskej kinematografie sa podieľal na publikáciách *Ilustrovaná encyklopédia ľudskej vzdelanosti* a *Ronald Bergan: Film*. Bol členom odborných a novinárskych porôt viacerých festivalov. Po dve funkčné obdobia bol predsedom Klubu filmových novinárov SSN. V súčasnosti pôsobí aj ako jazykový redaktor *Film.sk*.

Mgr. Martin Kaňuch (1973) – absolvent odboru história a estetika na FF UK v Bratislave. Pôsobí na edičnom oddelení SFÚ. Je šéfredaktorom filmologického časopisu pre vedu o filme a pohyblivom obraze *Kino-Ikon*.

Prof. Václav Macek, CSc. (1952) – autor, resp. editor vyše dvadsiatich kníh o filme a fotografii (*Dejiny slovenskej kinematografie* spolu s Jelenou Paštěkovou, *Štefan Uher, Dušan Hanák, Ján Kadár, Slovenská imaginatívna fotografia 1981 – 1997, Súčasná slovenská fotografia, K dejinám slovenského dokumentárneho filmu, Tono Stano, Elo Havetta, Peter Župník, Bratislava zadným vchodom*, atď.), prednášal v Poľsku, Česku, Rakúsku, Veľkej Británii, Nemecku, USA, Maďarsku, Rusku, Číne. Od roku 1993 do roku 2010 pôsobil ako vedúci na Katedre umeleckej kritiky a audiovizuálnych štúdií VŠMU, kde v súčasnosti naďalej vyučuje. V spolupráci s Jelenou Paštěkovou pripravuje druhé, aktualizované vydanie *Dejín slovenskej kinematografie*.

Prof. PhDr. Jelena Paštěková, CSc. (1951) – vyštudovala estetiku a slovenčinu na FFUK v Bratislave. Pôsobí na FTF VŠMU a v Ústave slovenskej literatúry SAV. Venuje sa interdisciplinárnej problematike, dejinám slovenskej kinematografie a slovenskej literatúre po roku 1945. Je vedúcou riešiteľkou kolektívnych grantových projektov (*Poetika a politika, Identity a hranice*) a školiteľkou viacerých doktorandov. Publikuje monografické práce (*Rozprávanie o rozprávaní*) a štúdiu v domácich a zahraničných vedeckých časopisoch a zborníkoch. V súčasnosti pripravuje v spolupráci s Václavom Macekom aktualizované vydanie *Dejín slovenskej kinematografie*.

O HODNOTENÝCH FILMOCH SME PÍSA LI VO FILM.SK: ► **Absolventi/Sloboda nie je zadarmo** – NOVINKY: *Film.sk* 4/2013, s. 18 – 19; RECENZIA: *Film.sk* 5/2013, s. 30 – 32 ► **Attonitas** – NOVINKY: *Film.sk* 2/2013, s. 16 – 17; RECENZIA: *Film.sk* 4/2013, s. 30 – 31 ► **Ďakujem, dobre** – NOVINKY: *Film.sk* 1/2013, s. 18 – 19; RECENZIA: *Film.sk* 2/2013, s. 32 – 34 ► **Exponáty alebo príbeh z kaštiela** – NOVINKY: *Film.sk* 4/2013, s. 16 – 17; RECENZIA: *Film.sk* 5/2013, s. 33 – 35 ► **Intrigy** – NOVINKY: *Film.sk* 4/2013, s. 20 – 21; RECENZIA: *Film.sk* 5/2013, s. 36 – 38 ► **Kauza Cervanová** – NOVINKY: *Film.sk* 5/2013, s. 12 – 13; ROZHovor: *Film.sk* 5/2013, s. 16 – 19; RECENZIA: *Film.sk* 6/2013, s. 22 – 24 ► **Krehká identita** – NOVINKY: *Film.sk* 1/2013, s. 20; RECENZIA: *Film.sk* 2/2013, s. 29 – 31 ► **Miluj ma alebo odíď** – NOVINKY: *Film.sk* 1/2013, s. 16 – 17; RECENZIA: *Film.sk* 2/2013, s. 26 – 28 ► **Môj pes Killer** – NOVINKY: *Film.sk* 3/2013, s. 18 – 19; AKTUÁLNE: *Film.sk* 3/2013, s. 16 – 17; RECENZIA: *Film.sk* 4/2013, s. 32 – 34

FILMOVÉ PODUJATIA NA SLOVENSKU ▶

21. jún – 9. september

(PIEŠŤANY, NOVÉ MESTO NAD VÁHOM, POVAŽSKÁ BYSTRICA, PÚCHOV, KYSUCKÉ NOVÉ MESTO, ŽILINA, MARTIN, PRIEVIDZA, HANDLOVÁ, ZVOLEN, BANSKÁ BYSTRICA, NITRA, BRATISLAVA, ŠALA, MODRA, ŠENKVICE, TRNAVA, SEREĎ, NOVÉ ZÁMKY, PARTIZÁNSKE, RUŽOMBEROK, LIPTOVSKÝ MIKULÁŠ, KEŽMAROK, LEVOČA, POPRAD, SPIŠSKÁ NOVÁ VES, BARDEJOV, PREŠOV, HUMENNÉ, KOŠICE, LUČENEC, MALACKY)

Bažant Kinematograf 2013

Dva tradičné retro autobusy aj tento rok vyrážajú na cestu po celom Slovensku a navštívia 36 miest. Program je koncipovaný v znamení „rozlúčky“ s filmovým pásom. Premiatť sa budú snímky *Lóve* (r. J. Kroner) – predfilm *Prišiel k nám Old Shatterhand* (r. D. Hanák), *Viditeľný svet* (r. P. Krištúfek) – predfilm *Rebrík* (r. V. Kubal), *Polski film* (r. M. Najbrt) – predfilm *Pieseň* (r. J. Havetová), *Samotáři* (r. D. Ondříček) – predfilm *Socha* (r. J. Havetová) a *U mě dobrý* (r. J. Hřebejk) – predfilm *Velká potřeba* (r. M. Šindelka). Pred filmy poskytol Slovenský filmový ústav (SFÚ), Bažant Kinematograf si ich uvedením pripomína aj 50. výročie založenia SFÚ. Kinematograf sa zastaví aj na letných festivaloch Pohoda a Vrbovské vetry. Tento rok budú v rámci projektu fungovať aj dve letné kiná na Magio plážach v Bratislave a v Košiciach.

▶ www.kinematograf.sk

22. jún – 31. august

(LUČENEC)

Slovenské hviezdne leto

Premietanie filmov *Fontána pre Zuzanu* (r. D. Rapoš), *Kosenie Jastrabej líky* (r. Š. Uher), *Medená veža* (r. M. Hollý), *Orlie pierko* (r. M. Hollý), *Pacho, hybský zbojník* (r. Martin Ľapák), *Pásla kone na betóne* (r. Š. Uher), *Rabaka* (r. D. Rapoš), *Sedím na konári a je mi dobre* (r. J. Jakubisko), *Skalní v ofsajde* (r. J. Lacko), *Sladké starosti* (r. J. Herz) a *Zvony pre bosých* (r. S. Barabáš).

1. júl – 31. august

(BRATISLAVA – KINO LUMIÈRE)

Európske filmy za €uro

Na oba letné mesiace pripravilo Kino Lumière cyklus pod názvom Európske filmy za €uro. Diváci vďaka nemu dostanú príležitosť vidieť filmy osvedčených režisérov, ale aj diela, ktoré zaujali a boli ocenené na prestížnych medzinárodných festivaloch. Do výberovej kolekcie sa dostalo štyridsať titulov, medzi nimi napríklad filmy od Akiho Kaurismäkiho (*Bohémsky život*), Emira Kusturicu (*Dom obesenca*), Michaela Hanekeho (*Biela stuha, Láska*), Larsa von Triera (*Manderlay, Antikrist, Melancholia*)... Premiatť sa bude aj kultový film *Trainspotting* Dannyho Boyla, životopisný hudobný film *Control* Antona Corbijna, nový film Leosa Caraxa *Holy Motors*, komédie *Adamove jablko* Andersa Thomasa Jensena alebo *Anjelský podiel* Kena Loacha a mnohé iné. Diváci budú mať možnosť vidieť aj slovenský film režiséra Petra Kerekesa *66 sezón*.

▶ www.aic.sk/kinolumiere, www.navstevnik.sk

1., 8., 15., 22. a 29. júl

(BRATISLAVA – KINO LUMIÈRE)

Archívne kino – téma: Shakespeare & spol.

Vo svetovej kinematografii existuje viacero všeobecne uznávaných adaptácií Shakespeareových diel. Známe sú britské adaptácie Laurencea Oliviera a Kennetha Branagha alebo celožitovná fascinácia Orsona Wellesa týmto autorom, ktorý vytvoril niekoľko spracovaní jeho drám. Adaptovanie Shakespeareových diel do filmovej podoby aj v neanglicky hovoriacich krajinách len potvrdzuje originalitu tohto klasika svetovej literatúry. Jeho drámami sa inšpirovali napríklad aj japonský režisér Akira Kurosawa či ruský režisér Grigorij Kozincev. Od toho prvého sa budú v Kine Lumière premiatť filmy *Krvavý trón* (1957) a *Ran* (1985), od druhého zasa *Hamlet* (1964) a *Kráľ Lear* (1971). Tematický výber doplní film *Prosperove knihy* (1991) od Petra Greenawaya.

▶ www.aic.sk/kinolumiere, www.navstevnik.sk

9., 11., 16. a 18. júl ▶ 20.00

(BRATISLAVA – KINO LUMIÈRE)

Výročia a osobnosti: Luis Buñuel

Luis Buñuel, predstaviteľ tzv. autorského filmu, je jedným z najdôležitejších filmárov svojej doby. Už v období francúzskeho avantgardného filmu sa preslávil dielom *Andalúzsky pes* (1929), ktoré vytvoril v spolupráci so Salvadorom Dalím. V júli uplynie tridsať rokov od smrti tohto slávneho Španiela, ktorého tvorbu si Kino Lumière pripomenie kolekciou z jeho najlepších diel. Premiatť sa budú *Anjel skazy* (1962), *Denník komornej* (1964), *Mliečna dráha* (1969) a *Skrýty pôvab buržoázie* (1972).

▶ www.aic.sk/kinolumiere, www.navstevnik.sk

17. júl ▶ 20.30

(BRATISLAVA – KINO LUMIÈRE)

Music & Film: Liberace!

V júni Kino Lumière zaradilo do svojho programu nový hudobný cyklus Music & Film. Jeho dramaturgia je zameraná nielen na záznamy koncertov, ale aj na dokumenty o hudobníkoch, spevákoch či skladateľoch, životopisné filmy i hrané snímky, v ktorých tvorí hudba významnú zložku. Druhým filmom v cykle je životopisná snímka Stevena Soderbergha *Liberace!*, s ktorou v máji súťažil na MFF Cannes. Rozpráva o výnimočne talentovanom a všestrannom umelcovi Liberaceovi, ktorý bol od päťdesiatych do sedemdesiatych rokov najlepšie plateným zabávačom na svete. Jeho koncerty, nahrávky, televízne vystúpenia a filmy mali obrovský ohlas. Hral na klavír, spieval, tancoval a bavil divákov svojími vtípmi. Vo filme dominujú herecké výkony Michaela Douglasa a Matta Damona.

▶ www.aic.sk/kinolumiere, www.navstevnik.sk

23. júl ▶ 20.00

(BRATISLAVA – KINO LUMIÈRE)

Výročia a osobnosti: Elem Klimov

Napriek tomu, že režisér Elem Klimov (1933) nakrútil počas svojho života len päť celovečerných snímok, patrí k najvýznamnejším filmárom obdobia sovietskej kinematografie. Celosvetovo známym sa stal predovšetkým vďaka svojmu poslednému filmu *Chod' a pozeraj sa* (1985),

ktorý sa považuje za jeden z najlepších vojnových filmov vôbec. Osemdesiate výročie jeho narodenia si Kino Lumière pripomenie filmom *Lúčenie* (1984).

▶ www.aic.sk/kinolumiere, www.navstevnik.sk

25. júl ▶ 20.00

(BRATISLAVA – KINO LUMIÈRE)

Kino-Ikon Plus: Mäsiar

Pravidelný cyklus premiataní výnimočných titulov svetovej kinematografie v dramaturgii redaktorov a autorov filmologickeho časopisu Kino-Ikon ponúka v júli francúzsko-taliansku krimidrámu *Mäsiar* (1970), ktorú nakrútil režisér Claude Chabrol podľa vlastného námetu a scenára. Odohráva sa v provinčnom francúzskom mestečku, v ktorom sa krátko na to, ako sa mladá riaditeľka základnej školy Héléne zoznami s vojnovým veteránom a mäsiarom Popaulom, spustí séria záhadných vrážd.

▶ www.aic.sk/kinolumiere, www.navstevnik.sk

31. júl – 11. august

(BANSKÁ ŠTIAVNICA)

6. letný medzinárodný workshop MPhिल्ms

Štyri workshopy určené mladým ľuďom (15 – 25 rokov) zo Slovenska, Maďarska, Českej republiky, Rumunska a Poľska povedie medzinárodný tím lektorov – Video a experimentálny film 1 (P. Kerekes, A. Gojdičová), Performance (J. Juhász R., N. S. Rönkkö), Video a experimentálny film 2 (R. Lakatos, A. Bálint) a Fotografia (J. Fífik, T. Málnina).

▶ www.mphilms.sk

1. – 8. august

(KOKAVA NAD RIMAVICOU)

Festival ľudovej kultúry KOLIESKO

Premietanie filmov *Jánošík* (r. J. Siakel), *Jánošík I a II* (r. P. Bielík) a *Zbojník Jurko* (r. V. Kubal).

▶ www.noslcsk

7. – 11. august

(BANSKÁ ŠTIAVNICA)

15. letný filmový seminár 4 živlyViac sa o 4 živloch, ktoré majú tento rok ústrednú tému *Láska*, dočítate na str. 9.► www.4zivly.sk

PODUJATIA SLOVENSKEHO FILMU V ZAHRANIČÍ ►

28. jún – 6. júl**48. MFF Karlove Vary** (ČESKO)

Viac o slovenskom zastúpení na MFF Karlove Vary sa dočítate na str. 15.

► www.kviff.com**5. – 9. júl****Festival horských filmov Wanaka** (NOVÝ ZÉLAND)Premietanie filmu Pavla Barabáša *Trou de Fer – Železná diera*.► www.mountainfilm.net.nz**26. júl – 3. august****39. Letná filmová škola Uherské Hradiště**

(ČESKO)

Viac o slovenskom zastúpení na LFS sa dočítate na str. 15.

► www.lfs.cz**3. – 10. august****2. Eunic Film Festival, Windhoek** (NAMÍBIA)Premietanie filmu Miry Fornay *Lištičky*.**22. – 25. august****Medzinárodný horolezecký filmový festival Teplice nad Metují** (ČESKO)Premietanie filmu Pavla Barabáša *Príbeh tatranských štítov II – Posadnutí horami*.► www.horolezeckyyfestival.cz

(REDAKCIA NEZODPOVEDÁ ZA ZMENY V PROGRAME PODUJATÍ!)

► Mariana Jaremková

O európskeho Oscara zabojujú Můj pes Killer a Kauza Cernanová

Slovenská filmová a televízna akadémia navrhla na cenu Európskej filmovej akadémie medzinárodne oceňovaný hraný film *Můj pes Killer* režisérky Miry Fornay a dokument Roberta Kirchoffa *Kauza Cernanová*. Slovenskí akademici vybrali zo šiestich hraných filmov: *Až do mesta Aš* (r. I. Gró-fová), *Miluj ma alebo odíď* (r. M. Čengel Solčanská), *Ďakujem, dobre* (r. M. Prikler), *Attonitas* (r. J. Mottl), *Můj pes Killer* (r. M. Fornay), *Intrigy* (J. Kilián) a zo siedmich dokumentov: *Cigáni idú do volieb* (r. J. Vojtek), *Od Fica do Fica* a *Krehká identita* (r. Z. Piussi), *Nový život* (r. A. Olha), *Exponáty alebo príbehy z kaštiela* (r. P. Korec), *ABSOLVENTI/Sloboda nie je zadarmo* (r. T. Krupa) a *Kauza Cernanová* (r. R. Kirchoff). Slávnotné odovzdávanie Európskych filmových cien sa tento rok uskutoční 7. decembra v Berlíne.

► jar

Zuzanu Piussi ocenili v Česku

Dokumentaristka Zuzana Piussi získala v Prahe za film *Krehká identita* aj za celú svoju tvorbu, ktorá svojím významom presahuje slovenské špecifiká a rozkrýva podstatu spoločensko-politických i kultúrnych zvráteností dneška, Cenu Andreja Stankoviča. Ako uviedla Česká tlačová kancelária, Piussi sa stala jedenástou laureátkou výročného ocenenia, ktoré nesie meno básnika a kritika a udeľuje sa mimoriadne, ale „konformnou a zvlgarizovanou filmovou kritikou“ prehliadanému tvorivému počínu v oblasti kinematografie. Podľa slova člena poroty – kritika a pedagóga FAMU Vladimíra Hendricha, *Krehká identita* skúma dojemne až desivo ľudský charakter slovenského nacionalizmu.

► jar

4 živly prinesú LÁSKU do horúceho letného vzduchu

► Peter Gašparík

V prvej polovici augusta sa Banská Štiavnica pravidelne stáva slovenským mestom s najvyššou koncentráciou milovníkov filmu. Letný filmový seminár 4 živly už pätnásť rokov spája atraktívne prostredie mestečka s výberom kvalitných snímok. Organizátori sa rozhodli osláviť malé jubileum aj výberom témy, ktorá bude rámcovať tohtoročný program. Ako naznačili už vo februári počas zimnej verzie seminára, venovanej LÁSKE KU KINU, témou 15. ročníka letných 4 živlov sa stane najvznešenejší cit vo všetkých jeho podobách.

„Lúboštný motív nájdeme takmer v každom filme, ale nás zaujímajú tie, v ktorých je LÁSKA výrazným hýbateľom deja alebo predmetom skúmania,“ vysvetľuje jedna z organizátoriek podujatia Daniela Chlapíková a dodáva, že okrem dramaturgov Martina Ciela a Martina Kaňucha sa na výbere podieľali aj ostatní členovia organizačného tímu „Každý má svoj obľúbený film o láske, ktorý túži vidieť v kine... Snažili sme sa však vyskladať program z rôznorodých filmov. Existuje mnoho druhov lásky a mnoho spôsobov ich zobrazenia. Naším cieľom je, aby ich návštevníci a návštevníčky mohli v kine prežiť čo najviac.“

Program 4 živlov budú opäť časom overené filmové tituly (*Sunset Boulevard*), snímky s kultovým statusom (*Annie Hall*), chýbať nebudú ani zástupcovia slovenskej kinematografie (*Stepé lásky*) a organizátori sľubujú aj niekoľko novinek a prekvapení. Tradičnou súčasťou letného filmového seminára je sekcia časopisu *Homo Felix*. Jeho šéfredaktorka Ivana Laučková tentoraz zostavila výber krátkometrážnych animovaných snímok spracúvajúcich a varujúúcich tému LÁSKA. Novinkou 15. ročníka bude sekcia dokumentárnych filmov, ktorú pre seminár zostavil český dokumentarista Jan Gogola ml.

Centrom 4 živlov aj tento rok ostáva kino Akademik a okrem projekcií v banskoštiavnickom amfiteátri či v podkroví Art Café sa diváci a diváčky môžu tešiť i na obľúbené nočné premietania na starom zámku alebo v botanickej záhrade. Organizátori však sľubujú aj niekoľko úplne nových priestorov, ktoré si podľa Chlapíkovej doslova zamilovali.

Filmový program podujatia doplnia večerné koncerty, workshopy a masterclassy filmových tvorcov. Letný workshop MPhlms pre mladých filmárov, fotografov a performerov vyvrcholí počas 4 živlov už po šiestykrát, premiéra čaká Newest media workshop, organizovaný v rámci projektu Neviditeľná Štiavnica. Časopis *Kinečko* prešiel s workshopom Pristrihni si! viacero festivalov a prehliadok, na 4 živloch zakotví tento rok rovnako prvý raz. Pre všetkých, ktorí okrem sledovania filmov radi premýšľajú aj o ich tvorbe a pozadí vzniku, pripravili organizátori štvoricu masterclassov filmových tvorcov vyšehradského regiónu. O svoje skúsenosti sa okrem iných podelí režisér Juraj Herz, ktorý porozpráva (nielen) o svojom filme *Morgiana*, a Petr Marek určite spomenie nielen premietanú *Lásku shora*, ale aj svoje ďalšie filmové LÁSKY a inšpirácie...

Pravidelnou a čoraz populárnejšou súčasťou 4 živlov sú Detské 4 živly, program pre deti a ich rodičov. Čajovňa Klopačka a Terra Permonia sa stanú centrami detského programu, ktorý popri premietaniach filmov tvorí aj dvojica workshopov. Po vlnajšom úspechu animačného workshopu si budú môcť deti aj tento rok vytvoriť vlastný animovaný film, dostanú však aj príležitosť vytvoriť a naživo odohrať hudbu ku krátkometrážnej snímke v rámci hudobného workshopu.

LÁSKU do horúceho augustového vzduchu Banskej Štiavnice vnesie 15. letný filmový seminár 4 živly v dňoch 7. až 11. augusta. Viac informácií o jeho programe nájdete na www.4zivly.sk. ▲

PREMIÉRA: 11. 7. 2013

4 dni v máji

(**4 Tage im Mai**, Nemecko/Rusko/Ukrajina, 2011) DVD, ŠUP, 97 min., MN 15, ČESKÉ TITULKY, VOJNOVÁ DRÁMA **RÉŽIA:** Achim von Borries **HRAJÚ:** Pavel Wenzel, Alexej Guskov, Ivan Švedov, Andrej Merzlikin, Sergej Legostajev **DISTRIBÚTOR:** Film Europe

Nemecko, štyri dni pred koncom druhej svetovej vojny. Ruský kapitán okupuje sirotinec na brehu mora. Na pláži táborí nemecká jednotka. Všetci sú už unavení. Iba trinásťročná sirota Peter túži byť hrdinom a snaží sa poštváť nepriateľské vojsko proti sebe. Až kým si neuvedomí, že skutočný nepriateľ je kdesi veľmi ďaleko. A že nepriateľ môže byť skutočný kamarát.

PREMIÉRA: 11. 7. 2013

Miznúce vlny

(**Aurora**, Litva/Francúzsko/Belgicko, 2012) DCP 2D/blu-ray, ŠUP, 120 min., MN 15, ČESKÉ TITULKY, FANTASTICKÝ FILM **RÉŽIA:** Kristina Buožytė **HRAJÚ:** Marius Jampolskis, Jurga Jutaitė, Rudolfas Janonas, Vytautas Kaniušonis **DISTRIBÚTOR:** Asociácia slovenských filmových klubov

Lukas sa zúčastnil na kontroverznom experimente – vstupuje do mysle Aurory, ktorá je v kóme, aby jej pomohol vrátiť vedomie. Namiesto toho sa však zaplieta do osídlej Auroriných fantázií a úplne stráca pojem o vlastnom reálnom živote. Metafora o vstupe do technológií do životov a myslí ľudí je súčasne dobrodružstvom skúmania vlastného tela.

PREMIÉRA: 4. 7. 2013

Ako malí chlapci

(**Les gamins**, Francúzsko, 2013) DCP 2D, ŠUP, 95 min., MP 12, ČESKÝ DABING, KOMÉDIA **RÉŽIA:** Anthony Marciano **HRAJÚ:** Alain Chabat, Max Boublil, Sandrine Kiberlain, Mélanie Bernier **DISTRIBÚTOR:** Continental Film

Thomasova vyvolená povedala áno a šťastný muž vo svojej naivnej radosť verí, že aj jej otec mu dá svoje požehnanie. Veľmi rýchlo zistí, že je na veľkom omyle. Gilbert má totiž pocit, že manželstvo mu zobralo časť jeho mladosti, preto sa snaží presvedčiť Thomasa, aby sa neženil a radšej si spolu s ním užíval život. Obaja tak začínajú žiť poriadne divoko.

PREMIÉRA: 18. 7. 2013

Neriedené strely

(**Mine vaganti**, Taliansko, 2010) DVD, ŠUP, 110 min., MP 12, ČESKÉ TITULKY, KOMÉDIA **RÉŽIA:** Ferzan Ozpetek **HRAJÚ:** Riccardo Scamarcio, Nicole Grimaudo, Alessandro Preziosi **DISTRIBÚTOR:** Film Europe

Tommaso je najmladší syn výrobcu cestovín. Tradičná (a početná) rodina z južného Talianska sa touto výrobou zaoberá už niekoľko generácií. Keď sa vracia domov z Ríma, kde študuje literatúru a žije so svojím priateľom, rozhodne sa, že sa prizná rodičom a celej početnej rodine k svojej orientácii. Odhodlanie mu prekazí brat Antonio a talianska komédia sa môže začať.

PREMIÉRA: 6. 7. 2013

Banický chlebiček

(**Banický chlebiček**, Slovensko, 2013) blu-ray/DVD, 60 min., MN 15, DOKUMENTÁRNY FILM **RÉŽIA:** Roman Fábian **DISTRIBÚTOR:** Filmtopia

V roku 1909 bol v banskej oblasti okolo Rožňavy vybudovaný jeden z najmodernejších banských závodov v Európe, kde v sedemdesiatich baniach pracovalo takmer 65 percent miestnych obyvateľov. Po páde komunizmu bola ťažba železnej rudy ukončená, v prevádzke zostal len jeden banský komplex. Celovečerný dokument hovorí o zašlej sláve jednej dediny a o šanci mladého človeka uchýtiť sa v tomto prostredí.

PREMIÉRA: 11. 7. 2013

Ohnivý kruh

(**Pacific Rim**, USA, 2013) DCP 2D + 3D, ŠUP, 132 min., MN 15, SLOVENSKÉ TITULKY/MAĎARSKÝ DABING, AKČNÝ/SCI-FI **RÉŽIA:** Guillermo del Toro **HRAJÚ:** Charlie Hunnam, Idris Elba, Charlie Day **DISTRIBÚTOR:** Continental Film

Príšery Kaiju sa pustili do ničivej vojny s ľudstvom. Na obranu proti monštrám bola vyvinutá zbraň – roboti Jaegers. Tí sú ovládaní dvomi pilotmi, ktorých mozgy sú prepojené neurálnym mostom. Ani Jaegers sa však neukážu ako dostatočne účinná zbraň. Ľudstvo je na pokraji záhuby, nádej sa upierať len na bývalého pilota a neskúseného nováčika, ktorí riadia zastaraného Jaegera.

PREMIÉRA: 4. 7. 2013

Call Girl

(**Call Girl**, Švédsko/Nórsko/Fínsko/Írsko, 2012) DCP 2D + DVD, 140 min., MN 15, ČESKÉ TITULKY, DRÁMA **RÉŽIA:** Mikael Marcimain **HRAJÚ:** Pernilla August, Simon J. Berger, David Dencik, Sven Nordin, Kristoffer Joner **DISTRIBÚTOR:** Film Europe

Príbeh je inšpirovaný politickým škandalom zo sedemdesiatych rokov minulého storočia, keď bol švédsky minister spravodlivosti L. Geijer obvinený, že si platil sex s neplnoletou prostitútkou. Kauza sa dotýkala aj ďalších vysokopostavených politikov. Filmový príbeh mladej Iris je súčasne obrazom éry sexuálnej revolúcie a utopickéj spoločnosti.

PREMIÉRA: 4. 7. 2013

Osamelý jazdec

(**The Lone Ranger**, USA, 2013) DCP 2D, ŠUP, 135 min., MP 12, SLOVENSKÉ TITULKY, AKČNÝ/DOBRUDRUŽNÝ **RÉŽIA:** Gore Verbinski **HRAJÚ:** Johnny Depp, Armie Hammer, Tom Wilkinson, William Fichtner, Barry Pepper, James Badge Dale, Ruth Wilson, Helena Bonham Carter **DISTRIBÚTOR:** Saturn Entertainment

Tonto je indiánsky bojovník, ktorý rozpráva doteraz nevy povedané príbeh o tom, čo viedlo k premene Johna Reida na legendárneho obrancu spravodlivosti. Sled prekvapujúcich udalostí, vtipných nezhôd a problémov dovedú bizarnú dvojicu k spolupráci pri boji s ľudskou chamtivosťou a korupciou.

PREMIÉRA: 4. 7. 2013

Ja, zloduch 2

(**Despicable Me 2**, USA, 2013) DCP 2D + 3D, 98 min., MP, SLOVENSKÝ DABING/MAĎARSKÝ DABING, ANIMOVANÁ KOMÉDIA **RÉŽIA:** Pierre Coffin, Chris Renaud **V SLOVENSKOM ZNENÍ:** Ján Gallovič, Lenka Košická, Jozef Šimonovič, Boris Farkaš, Ivana Klamová **DISTRIBÚTOR:** Barracuda Movie

Aj napravený zloduch môže byť zaujímavý, hoci už netuší kradnúť a je vzorným rodičom. Jeho výnimočné schopnosti však stále budia záujem. Šéf protizločineckej ligy síce zloduchov neznaša, ale kto im rozumie lepšie ako ten, kto bol jedným z nich? A tak sa snaží Grua nahovoriť na spoluprácu. Ten, paralyzovaný fešnou agentkou, súhlasí...

PREMIÉRA: 11. 7. 2013

Pred polnocou

(**Before Midnight**, USA/Grécko, 2013) DCP 2D, ŠUP, 108 min., MP 12, ČESKÉ TITULKY, ROMANTICKÝ **RÉŽIA:** Richard Linklater **HRAJÚ:** Ethan Hawke, Julie Delpy, Seamus Davey-Fitzpatrick, Jennifer Prior, Charlotte Prior **DISTRIBÚTOR:** Forum Film Slovakia

Francúzka Celine a Američan Jesse sa po prvý raz stretli pred osemnástimi rokmi vo Viedni (film *Pred úsvitom*). Ich cesty sa rozišli, aby sa stretli o deväť rokov v Paríži, kde Jesse predstavuje svoju knihu, v ktorej rozpráva príbeh ich stretnutia (*Pred súmrakom*). Prešlo ďalších deväť rokov, Celine a Jesse sú stále spolu, majú deti a vydávajú sa na výlet do Grécka.

PREMIÉRA: 18. 7. 2013

Liberace!

(**Behind the Candelabra**, USA, 2013) DCP 2D, ŠUP, 118 min., MN 15, ČESKÉ TITULKY, BIOGRAFIA **RÉŽIA:** Steven Soderbergh **HRAJÚ:** Michael Douglas, Matt Damon, Dan Aykroyd, Scott Bakula, Rob Lowe, Tom Papa **DISTRIBÚTOR:** Magic Box Slovakia

Valentino Liberace bol v sedemdesiatych rokoch slávnym pianistom a bavičom. Do jeho života vstúpi iba šestnásťročný Scott Thorston, ktorý je očarený Valentinovým extravagantným životom. Nezávazná aférka sa postupne zmení na vážny vzťah. Skutočný príbeh o silnom vzťahu dvoch mužov v dobe, keď bolo nemysliteľné priznať sa verejne k homosexuálnej orientácii.

PREMIÉRA: 18. 7. 2013

Revival

(**Revival**, Česko, 2013) DCP 2D, ŠUP, 116 min., MP 12, KOMÉDIA **RÉŽIA:** Alice Nellis **HRAJÚ:** Bolek Polívka, Miroslav Krobot, Karel Heřmánek, Marián Geišberg, Zuzana Bydžovská, Jenovéfa Boková **DISTRIBÚTOR:** Garfield film

Štyria muzikanti sa pokúšajú dať opäť dokopy kapelu Smoke, ktorá sa rozpadla ešte v roku 1972. Každý má svoj dôvod na pokus o veľkolepý comeback. Jeden to robí pre peniaze, druhý pre slávu, tretí pre kamaráta, ale je tu aj strach pred smrťou. Všetci si však postupne znovu začínajú užívať hudbu, kamarátstvo a život na pódiu.

PREMIÉRA: 11. 7. 2013

Stážisti

(**The Internship**, USA, 2013) DCP 2D, ŠUP, 119 min., MP 12, ČESKÉ TITULKY, KOMÉDIA
RÉŽIA: Shawn Levy **HRAJÚ:** Vince Vaughn, Owen Wilson, Josh Gad, Rose Byrne, John Goodman **DISTRIBÚTOR:** Barracuda Movie

Billy a Nick boli kedysi úspešní predajcovia, ale digitálny svet z nich urobil „dinosaurov“. Aby dokázali svoje kvality, získajú stáž vo firme Google. Rýchlo zistia, že ich konkurenciou sú technicky nadaní univerzitní študenti. Dvojica tak musí prekonať generačnú bariéru, aby mala šancu na povýšenie z Nooglera na Googlera.

PREMIÉRA: 25. 7. 2013

Taliansky kľúč

(**The Italian Key**, Fínsko/Taliansko/USA/Velká Británia, 2011) DVD, ŠUP, 95 min., MP 12, ČESKÉ TITULKY, ROMANTICKÁ DRÁMA

RÉŽIA: Rosa Karo **HRAJÚ:** Gwendolyn Anslow, Joana Cartocci, Leo Vertunni, Elsa Cartocci, Andreas Wilson, Richard Ulfsäter
DISTRIBÚTOR: Film Europe

Opustená sirota dostane ako dedičstvo iba starožitný kľúč. Ten sa napokon hodí do zámky starej vily v Taliansku. A spolu s domom sa otvárajú aj tajomstvá jej rodiny. Film zachytáva idylickú atmosféru leta na talianskom vidieku podfarbenú nádhernou hudbou.

PREMIÉRA: 25. 7. 2013

The To Do List*

(**The To Do List**, USA, 2013) DCP 2D, ŠUP, MN 15, ČESKÉ TITULKY, KOMÉDIA
RÉŽIA: Maggie Carey **HRAJÚ:** Alia Shawkat, Aubrey Plaza, Bill Hader
DISTRIBÚTOR: Forum Film Slovakia

Brandy je veľmi neskúsená v sexe, je z toho nešťastná a tento svoj „hendikep“ sa snaží vyriešiť ešte pred nástupom na vysokú školu. Spíše si preto zoznam vecí, ktoré musí urobiť skôr, ako sa presťahuje na internát.

PREMIÉRA: 25. 7. 2013

Wolverine

(**The Wolverine**, USA, 2013) DCP 2D + 3D, ŠUP, MP 12, SLOVENSKÉ TITULKY/MAĎARSKÝ DABING, AKČNÝ/DOBRODRUŽNÝ/FANTASY
RÉŽIA: James Mangold **HRAJÚ:** Hugh Jackman, Famke Janssen, Will Yun Lee, Hiroyuki Sanada, Tao Okamoto, Rila Fukushima
DISTRIBÚTOR: Barracuda Movie

Hrdina ságy *X-Men* Wolverine sa tentoraz ocitá v Japonsku, v odlišnom svete a „stratený v preklade“. Tu stretáva svoju najväčšiu Nemezis a z boja na život a na smrť nemôže nikto vyjsť bez ujmy. Wolverine po prvý raz pociťuje vlastnú zraniteľnosť a je na hrane fyzických a psychických síl.

AUGUSTOVÉ PREMIÉRY

1. 8. 2013

Jasmínine slzy (*Blue Jasmine*, USA, 2013, R. Woody Allen) **HRAJÚ:** Peter Sarsgaard, Cate Blanchett, Alec Baldwin – DRÁMA – Magic Box Slovakia

Drsnáčky (*The Heat*, USA, 2013, R. Paul Feig) **HRAJÚ:** Melissa McCarthy, Sandra Bullock, Tony Hale – Barracuda Movie

Očista (*The Purge*, USA, 2013, R. James DeMonaco) **HRAJÚ:** Ethan Hawke, Lena Headey, Max Burkholder – Barracuda Movie

Šmolkovia 2 (*The Smurfs 2*, USA, 2013, R. Raja Gosnell) – ANIMOVANÝ – Itafilm

Toto nie je Kalifornia (*This Ain't California*, SRN, 2012, R. Marten Persiel) – DOKUMENT – Film Europe

AUGUSTOVÉ PREMIÉRY

8. 8. 2013

Elysium (*Elysium*, USA, 2013, R. Neill Blomkamp) **HRAJÚ:** Matt Damon, Jodie Foster, Sharlto Copley – DRÁMA/SCI-FI – Itafilm

Lovelace: Pravdivá svedč
kráľovnej porna (*Lovelace*, USA, 2013, R. Rob Epstein, Jeffrey Friedman) **HRAJÚ:** Amanda Seyfried, James Franco, Peter Sarsgaard, Juno Temple – DRÁMA/ŽIVOROPISNÝ – Continental Film

Pot a krv (*Pain & Gain*, USA, 2013, R. Michael Bay) **HRAJÚ:** Mark Wahlberg, Dwayne Johnson, Anthony Mackie – Barracuda Movie

PREMIÉRA: 18. 7. 2013

U. R. N. A.: Útvar rozhodne neživých agentov

(**R. I. P. D.**, USA, 2013) DCP 2D + 3D, ŠUP, MP 12, SLOVENSKÉ TITULKY (2D)/ČESKÝ DABING (3D), KOMÉDIA/AKČNÝ/FANTASY
RÉŽIA: Robert Schwentke **HRAJÚ:** Ryan Reynolds, Kevin Bacon, Jeff Bridges, Mary-Louise Parker **DISTRIBÚTOR:** Barracuda Movie

Detektíva Nicka smrteľne zasiahnu pri jednej akcii. No na druhom svete ho už čaká policajná dôstojníčka, ktorá mu ponúkne prácu v Útvare rozhodne neživých agentov. Bude sa môcť vrátiť na Zem a likvidovať zločincov, ktorí už dávno majú byť na onom svete. Nezvyčajný tím policajtov sa ocitá pred najväčšou bezpečnostnou krízou.

AUGUSTOVÉ PREMIÉRY

15. 8. 2013

My sme Millerovci (*We're the Millers*, USA, 2013, R. Rawson Marshall Thurber) **HRAJÚ:** Jennifer Aniston, Ed Helms, Emma Roberts – KOMÉDIA – Continental film

Nerada ruším (*Undskyld jeg forstyrrelser*, Dánsko, 2012, R. Henrik Ruben Genz) **HRAJÚ:** Sara Hjort Ditlevsen, Nicolas Bro, Lotte Andersen – ČIERNA KOMÉDIA – Asociácia slovenských filmových klubov

Ostrov (*The Island*, Bulharsko/Švédsko, 2011, R. Kamen Kalev) **HRAJÚ:** Laetitia Casta, Thure Lindhardt, Alejandro Jodorowsky, Bertille Chabert, Rousy Chanev, Petar Popoyordano – DRÁMA – Film Europe

Percy Jackson: More obľú
(Percy Jackson: Sea of Monsters), USA, 2013, R. Thor Freudenthal) **HRAJÚ:** Logan Lerman, Nathan Fillion, Alexandra Daddario – Barracuda Movie

PREMIÉRA: 25. 7. 2013

Violet & Daisy

(**Violet & Daisy**, USA, 2011) DCP 2D, ŠUP, 88 min., MN 15, ČESKÉ TITULKY, KRIMI/KOMÉDIA/AKČNÝ
RÉŽIA: Geoffrey Fletcher **HRAJÚ:** Saoirse Ronan, Alexis Bledel, Tatiana Maslany, Cody Horn, Danny Trejo, James Gandolfini
DISTRIBÚTOR: Continental Film

Film je divokou jazdou dvoch nespýtatelných mladých vrahýň Violet a Daisy. Ich zabijackú pohodu však naruší jedna neočakávaná zákazka a jeden záhadný muž. Autorský film držiteľa Oscara za scenár k filmu *Precious* Geoffreya Fletchera je kombináciou newyorskej kriminálnej drámy a drámy o dospievaní.

AUGUSTOVÉ PREMIÉRY

22. 8. 2013

Kick-Ass 2: Na plné gule (*Kick-Ass 2*, USA/V. Británia, 2013, R. Jeff Wadlow) **HRAJÚ:** Chloë Grace Moretz, Jim Carrey, Aaron Taylor-Johnson – Barracuda Movie

Lietadlá (*Planes*, USA, 2013, R. Klay Hall) – ANIMOVANÝ – Saturn Entertainment

Princezná (*Prinsessa*, Fínsko/Švédsko, 2012, R. Arto Halonen) **HRAJÚ:** Katja Kukkola, Samuli Edelmann, Krista Kosonen, Peter Franzén – DRÁMA – Film Europe

Red 2 (*Red 2*, USA, 2013, R. Dean Parisot) **HRAJÚ:** Bruce Willis, Anthony Hopkins, John Malkovich, Helen Mirren, Catherine Zeta-Jones – Bontonfilm

PREMIÉRA: 18. 7. 2013

White House Down

(**White House Down**, USA, 2013) DCP 2D, ŠUP, 137 min., MP 12, SLOVENSKÉ TITULKY/MAĎARSKÝ DABING, AKČNÁ DRÁMA
RÉŽIA: Roland Emmerich **HRAJÚ:** Channing Tatum, Jamie Foxx, Maggie Gyllenhaal, James Woods, Richard Jenkins **DISTRIBÚTOR:** Itafilm

Biely dom obsadili teroristi. Na nevinnej turistickej prehliadke prezidentovho sídla je spolu s dcérou aj agent washingtonskej polície John Cale, ktorý sa tak ocitá priamo v akcii. Musí zachrániť nielen svoje dieťa, ale aj amerického prezidenta pred presilou dobre vyzbrojených polovojenských útočníkov.

AUGUSTOVÉ PREMIÉRY

29. 8. 2013

Dospeláci 2 (*Grown Ups 2*, USA, 2013, R. Dennis Dugan) **HRAJÚ:** Adam Sandler, Kevin James, Chris Rock, Davi Spade – KOMÉDIA – Itafilm

Labrador (*Labrador*, Dánsko, 2011, R. Frederikke Aspöck) **HRAJÚ:** Carsten Bjørnlund, Stephanie Leon, Jakob Eklund – DRÁMA – Film Europe

Líbánky (*Líbánky*, Česko/Slovensko, 2013, R. Jan Hřebejk) **HRAJÚ:** Anna Geislerová, Kristýna Fuitová, Jiří Černý, Jiří Šesták – DRÁMA – Forum Film

Nástroje smrteľníkov: Mesto kostí (*The Mortal Instruments: City of Bones*, USA, 2013, R. Harald Zwart) **HRAJÚ:** Lily Collins, Jamie Campbell Bower, Robert Sheehan – Bontonfilm

Druhý polrok v kinách smeruje k rekordu

► Miro Ulman

Počas prvého polroka 2013 malo v slovenských kinách premiéru 119 filmov, čo bolo o 14 menej než za prvých šesť mesiacov minulého roka. Na druhý polrok ich distribútori plánujú (zatiaľ) 136, a tak sa tohto roku určite dočkáme nového rekordu v počte premiér. V predchádzajúcej rubrike nájdete informácie o 39 filmoch, ktoré sa do kín dostanú už počas leta. Na tomto mieste uvádzame aj tie, ktoré sa začnú premietat od septembra do konca roka.

Čoraz menej sa medzi nimi vyskytujú filmy, ktoré sú dostupné aj na 35 mm kópiách. V druhom polroku ich bude už len 6, ale všetky budú k dispozícii i na DCP nosičoch. Naopak, po celosvetovom poklese záujmu o stereoskopické projekcie sa u nás v nasledujúcich mesiacoch zvýši počet filmov vo formáte 3D.

A čo premiéry slovenských filmov? Počas prvých šiestich mesiacov sa ich do kín dostal celý tucet, z toho len tri minoritné koprodukcie. Na druhý polrok je ich naplánovaných až štrnásť, pričom minoritných koprodukcí bude tentoraz päť. O dokumente *Banický chlebiček* a hranej snímke *Líbánky* píšeme v rubrike Novinky. V septembri nás čaká *Zázrak* Juraja Lehotského, dráma *Colette* z osviečimského koncentračného tábora (r. Milan Cieslar) a dokument *Vesmírne existencie* od tvorcu, ktorý sa označuje ako Q7A. Na prelome septembra a októbra by sme sa aspoň v kinách mali dočkať *Babieho leta* (r. Gejza Dezorz). Na jeseň je plánovaná aj premiéra filmu *Klauni* Viktora Tauša s Kaurismäkiho herečkou Kati Outinen.

V septembri a októbri sa do kín dostanú dve pásma slovenských krátkych filmov: *Kobylka* predstaví študentskú tvorbu a *Pásmo krátkych filmov/Slovak Shorts* zasa úspešnú nezávislú tvorbu. Ako pred filmy pribudnú do kín aj krátke animované tituly *Sneh* Ivany Šebestovej a *Mesiace* Ondreja Rudavského. V októbri má mať premiéru dlhometrážny dokument *Zamatoví teroristi* autorskej trojice Pavol Pekarčík, Ivan Ostrochovský, Peter Kerekes, aj adaptácia knihy Maroša Hečka a Michala Havrana *Kandidát* v réžii Jonáša Karáska.

Novembrovú pätku domácich premiér tvorí

naša prvá koprodukcija s Mexikom – romantická snímka Lenky Kny *Dočkáme sa Ježiška?*, ďalej by to mal byť dokument Jána Opartyho *Skala útočiska*, film o jubilujúcich vierozvestcoch *Cyril a Metoděj – Apoštolové Slovanů* (r. Petr Nikolaev), a napokon celovečerné režijné debuty Petra Magáta *Kufor* a Ľubomíra Štecka *Štvorec v kruhu*.

Z pokračovaní úspešných zahraničných titulov sa počas druhého polroka objavia v tunajších kinách napríklad snímky *Ja, zloduch 2* (4. 7.), *Šmolkovia 2* (1. 8.), *Red 2* (8. 8.), *Percy Jackson: More oblúd* (15. 8.), *Kick-Ass 2: Na plné gule* (22. 8.), *Oblačno, miestami fašírky 2* (3. 10.), *Paranormal Activity 5* (24. 10.), a najmä *Hobit: Smaugova pustatina* Petra Jacksona (12. 12.). Opäť nebudú chýbať ani novinky slávnych režisierov: *Liberace* Stevena Soderbergha (18. 7.), *White House Down* Rolanda Emmericha (18. 7.), *Jasmínine slzy* Woodyho Allena (1. 8.), *Pot a krv* Michaela Baya (8. 8.), *Čosi je vo vzduchu* Oliviera Assayasa (17. 10.), *Malavita* Luca Bessona (24. 10.), *Ticho na mori* Volкера Schlöndorffa (31. 10.), *Wolf of Wall Street* Martina Scorseseho (14. 11.), *Konzultant* Ridleyho Scotta (28. 11.) či *Old Boy* Spika Leeho (5. 12.).

No a v septembri sa už po 19. raz začne nekomerčná putovná prehliadka Projekt 100, tentoraz s filmami *Big Lebowski* bratov Coenovcov, *Hirošima, moja láska* Alaina Resnaisa, *Lore* Cate Shortland, *Pena dní* Michela Gondryho, *Pieta* Kim Ki-dukua, *Post tenebras lux* Carlosa Reygadasa, *Snehulienka: Iný príbeh* Pabla Bergera, *Sunset Blvd.* Billyho Wildera, *Vtedy na západe* Sergia Leoneho a s už spomínaným *Zázrakom* Juraja Lehotského. ▲

Z Varov do Hradišťa

► Mariana Jaremková (filmová publicistka)

Slovenské filmy pokračujú vo svojom festivalovom putovaní. Áčkový festival v Karlových Varoch aj komorná filmová škola v Uherskom Hradišti majú vo svojich bohatých programoch aktuálny výber slovenských novinek, ktoré absolvujú svoju svetovú premiéru, aj filmy, ktoré už stihli získať ceny na prestížnych zahraničných festivaloch.

Slovenská kinematografia má na prebiehajúcom 48. ročníku Medzinárodného filmového festivalu Karlove Vary (28. júna – 6. júla) početné zastúpenie. Festival uvádza v súťažných a nesúťažných sekciách osem slovenských titulov. Do hlavnej súťažnej sekcie bol vybraný najnovší film Jana Hřebejka *Líbánky*, ktorý je minoritnou slovenskou koprodukcijou. Príbeh, odohrávajúci sa počas dvoch svadobných dní, sleduje dvojicu, ktorá túži opäť nájsť osobné šťastie. Nepozvaný hosť je však nečakanou hrozbou. V súťažnej sekcii prvých a druhých filmov zo strednej a východnej Európy Na východ od Západu (v ktorej minulý rok súťažila snímka Ivety Grófovej *Až do mesta Aš*) si môžu konkurovať dve novinky – *Zázrak*, s ktorým sa po svojom úspešnom debute *Slepé lásky* vracia do Karlových Varov režisér Juraj Lehotský a tentoraz nahliada do sveta pätnásťročného dievčaťa z nápravného zariadenia, a *Zamatoví teroristi*, ktorých nakrútila trojica režisierov Pavol Pekarčík, Ivan Ostrochovský a Peter Kerekes. Ich projekt na hranici non fiction a hraného filmu mapuje teroristické akcie v normalizačnom Československu, pripravované jednotlivcami. Svoje zastúpenie má Slovensko aj v súťaži dokumentárnych filmov s celovečerným debutom Pala Korca *Exponáty alebo príbehy z kaštiela*.

Nesúťažná sekcia České filmy 2012 – 2013 má v programe trojicu koprodukcí *Môj pes Killer* Miry Fornay, intímny dokument *Nový život* Adama Olhu

a oceňovaný film *V tieni* Davida Ondříčka. Drsnozábavné *Pandy* Matúša Vizára, ocenené v Cannes aj na prestížnom Medzinárodnom festivale animovaného filmu v Annecy, sa premietajú spolu s ďalšími štyrmi filmami v sekcii Fresh Selection – päť filmových nádejí. V sekcii Návraty k prameňom, ktorá uvádza klasické, kultové a raritné filmy, sa po vlnnejšej projekcii Uhrovho *Slnka v sieti* tento rok premieta digitálne zreštaurovaná snímka *Kým sa skončí táto noc* Petra Solana. Štvorica pripravovaných slovenských dokumentov sa prezentuje počas Docu Talents From The East a ďalší tvorcovia môžu svoje filmy konzultovať v rámci Pitch & Feedback. Súčasťou prezentácie slovenskej kinematografie na 48. MFF Karlove Vary je aj krst knihy Petra Hamesa *Best of Slovak Film*.

Organizátori 39. ročníka Letnej filmovej školy v Uherskom Hradišti (26. júla – 3. augusta) takisto zaradili do aktuálneho programu viacero slovenských klasických diel, novinek aj osvedčených titulov. Letná filmová škola vzdá poctu Dušanovi Hanákovi uvedením jeho filmov *322* a *Ja milujem, ty miluješ* za osobnej účasti režiséra. V sekcii Novinky Visegrádu sa budú premietat filmy *Môj pes Killer*, divácky najúspešnejší film jihlavského festivalu dokumentov *Nový život*, Mátyás Prikler uvedie svoj celovečerný debut *Ďakujem, dobre*, Peter Kerekes predstaví novinku *Zamatoví teroristi* a režisér Juraj Lehotský svoj *Zázrak*. V letnom kine diváci eštevidia filmy *Tigre v meste* a *V tieni*. ▲

FOTO: Filmtopia

O dobách a generáciách

► Daniel Bernát

Režisér Roman Fábian absolvoval štúdium na Filmovej a televíznej fakulte VŠMU stredometrážnym filmom *Ja som baník, kto je viac* (2012). Rozprával v ňom o mladíkovi, pre ktorého sa začína nová životná etapa – potrebuje sa zamestnať, no v regióne horného Gemera je práce málo a on sa nechce živiť baníctvom, ktoré má v oblasti silnú tradíciu. V rovnakom prostredí sa odohráva aj Fábianov hodinový dokument *Banický chlebíček*, ktorý sa 6. júla dostáva do slovenských kín.

Roman Fábian situoval oba spomínané filmy do prostredia, z ktorého sám pochádza. Ako hovorí, z rodnej dediny odišiel v podstate ešte ako dieťa a rokmi nadobudol pocit, že v nej čosi zanechal. „*Absolventský film Ja som baník, kto je viac je len výsledkom nevyhnutnosti vrátiť sa tam, kde sa niečo zaseklo, aby som to mohol vyriešiť a ísť ďalej,*“ uvažuje Fábian. „*Dlho som zápasil s pocitom, že nikam nepatrím. Keď som sa tam vrátil, spätne spoznal prostredie a ľudí, uvedomil som si, že to, čudné vo mne je len súčasťou toho prostredia, a po dlhom čase som sa niekde cítil doma a slobodne. A práve tento pocit ma viedol k tomu, aby som urobil Banický chlebíček,*“ hovorí režisér a scenárista v jednej osobe. Pri tom (zno-

vu)spoznávaní ľudí z vlastného rodiska zistil, že nielen u príslušníkov staršej generácie prevláda názor, že v minulosti bola kvalita života vyššia ako dnes – a tento dojem sa cez nich prenáša aj na mladých. Vzniká tak akýsi začarovaný kruh. A keď Fábian vraví o podnetoch na vznik snímky *Banický chlebíček*, spomína aj apatiu mladých ľudí, ktorá je podľa neho nebezpečná. „*Keďže si to z pochopiteľných dôvodov neuvedomujú, neuvedomujú si ani to, že práve tou apatiou strácajú svoj domov.*“

Štruktúra filmu má stáť na doplnujúcom dialógu jednotlivých protagonistov. Tým ústredným je 78-ročný inžinier Ján Fábian, ktorý žije vo svojej rodnej dedine, ale je to scestovaný a rozhladený

vysokoškolský profesor, ktorý v deväťdesiatych rokoch pracoval ako poradca ministra hospodárstva. Na minulosť aj prítomnosť sa vraj pozerá s odstupom, ktorý mu umožňuje presné pomenovanie vecí. „*Tento muž vstupuje do jemného, pomyselného dialógu s ostatnými – s obyvateľmi dediny, niekto by povedal obyčajnými ľuďmi, od 18-ročného stredoškolača až po 90-ročného partizána. Vzniká tak rozprávanie, ktoré sa na jednej strane začína niekde v hĺbke bývalého režimu a jemne pomenúva spoločenský mechanizmus a jeho premeny, na strane druhej zasa podhaluje dosah týchto premien na najmladšiu generáciu, ktorá je kľúčom k budúcnosti,*“ objasňuje režisér. Pre neho je kľúčovou postavou *Banického chlebíčka* najmladší protagonista Tomáš. V súvislosti s ním Roman Fábian spomína na to, ako vzal Tomáš členov filmového štábu na diskotéku do neďalekej obce. „*Mal som z toho mierne nepríjemný pocit, lebo niektorí členovia štábu vyzerali v tomto prostredí ako perfektný terč,*“ poznamenáva Fábian. Všetko však prebiehalo bez konfliktov, až kým nezačali hrať skladbu skupiny Kabát, kde sa v refréne spieva *když se u nás chlapi poperou...* „*Vtedy sa všetci povyzliekali do pol tela, pochytali sa za plecía a skákali a spievali. Do desiatich minút vzniklo aspoň päť konfliktov. Ja som však už predtým niektorých spoznal*

a pochopil som, že je to jedna z mála možností realizácie, ktorú tí ľudia v domácom prostredí vnímajú,“ vysvetľuje filmár. „*Na druhý deň som debatoval s pánom Fábianom, ktorý rozprával o nekonečných ambíciách mladých ľudí v jeho dobe, o snahe zapojiť sa do banského či odevného priemyslu, do gastronómie, do hromady možností, ktoré im tá doba ponúkala – bez toho, že by sami niečo urobili. Vtedy mi došlo, že generačná konfrontácia je prirodzená, nevyhnutná a jedinečná nielen v tom, ako sa tie generácie odlišujú, ale aj v tom, ako sa podobajú. Pretože tá doba predurčila to, čo je dnes. Ak sa dá hovoriť o nejakom motíve Banického chlebíčka, tak je to práve odhalovanie týchto podobností a nachádzanie toho, kam to môže smerovať vzhľadom na dnešok,*“ dodáva tvorca.

Po hranom filmu *Ja som baník, kto je viac*, za ktorý získal napríklad Grand Prix na festivale študentských filmov Áčko alebo tvorivú prémiiu za študentskú tvorbu na tohtoročnom udeľovaní Igricov, prichádza Roman Fábian s hodinovým dokumentom *Banický chlebíček*, ktorý vznikol v spolupráci s RTVS. Názvy oboch snímok sa síce spájajú s baníctvom, ktoré malo na prostredie okolo Rožňavy, kde sa filmy odohrávajú, výrazný vplyv, ale problémy, ktoré Fábian tematizuje, sa určite neviažu len na tento región. ▲

Banický chlebíček (r. Roman Fábian, Slovensko, 2013)

- CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: 40 000 eur (podpora AVF: 11 900 eur, podpora RTVS zo zmluvy so štátom: 17 800 eur)
- POČET KÓPIÍ, V KTORÝCH SA FILM BUDE DISTRIBUOVAŤ V SLOVENSKÝCH KINÁCH: film bude uvádzaný na DVD a blu-ray nosičoch

FOTO: Filmtopia

Na veľkú drámu stačia dva dni

► Robert Pospíš (filmový publicista)

České kiná dokážu naplniť aj české filmy. Aj preto kinematografia našich susedov chrlí tolko domácich titulov. Zároveň má režisérov, na ktorých sú diváci zvedaví a na ich filmy chodia v desaťtisícoch. Jan Hřebejk k takým patrí bez akýchkoľvek pochybností. Do našich kín prichádza 29. augusta jeho najnovší film *Líbánky*, ktorý vznikol v česko-slovenskej koprodukcii.

Jan Hřebejk nie je režisér, ktorý bojuje o uznanie kritiky. Zaujímajú ho diváci, ktorí z jeho filmov spravili povinnú súčasť sviatočných večerov. V posledných rokoch zažíva mimoriadne tvorivé obdobie. Čo mu dodáva energiu prichádzať aspoň raz ročne s novým filmom? „Rozkoš z tvorby a vidina platu. Realizácia filmu je pre mňa doteraz tým najzábavnejším a najzmysluplnejším možným trávením času. A z platu žijem ja aj moja rodina. Takže tvorba filmov je pre mňa nevyhnutná v mnohých významoch tohto slova. Nič iné na takej úrovni robiť nedokážem.“ Svojím najnovším filmom *Líbánky* ukončuje Hřebejk úspešnú trilógiu príbehov zo súčasnosti, ktorá sa začala filmom *Kawasakiho ruže* (2009) a pokračovala *Nevinnosťou* (2011). Ku všetkým trom napísal scenár Hřebejkov dlhoročný spolupracovník Petr Jarchovský. „*Zmiešali sme vypočuté, prežitú a fantáziu so zamaskovaným percentom odkukaného*“, opisuje Hřebejk ústredný motív svojej novinky, ktorá sa odohráva počas svadobnej oslavy.

Na veľkú drámu stačia aj dva dni. Tereza a Radim tvoria napohľad harmonický pár. Obaja majú za sebou nevydarené manželstvá, no rozhodnú sa začať odznova. Nič nenasvedčuje tomu, že svadba nedopadne presne podľa predstáv novomanželov.

Na svadobnej hostine sa však objaví nezvaný hosť. Okamžite si získa sympatie prítomných, no nikto netuší, odkiaľ vlastne prišiel. Priniesol so sebou tajomstvá z minulosti, ktoré by nikdy nemali vyjsť na povrch.

Hřebejk sa v tomto prípade inšpiroval filmami Ingmara Bergmana, presnejšie tými zo sedemdesiatych rokov. V hlavných úlohách jeho filmu sa predstavujú Aňa Geislerová, Stanislav Majer, Kristýna Nováková-Fuitová a Jiří Černý. „*O trojici Aňa, Standa Majer a Jiří Černý som nepochyboval. Nerobil som alternatívne kamerové skúšky, ale nepísali sme film pre konkrétne hercov. Nikdy to tak nie je.*“ A na čo sa jeden z najúspešnejších českých režisérov súčasnosti sústredil pri nakrúcaní najviac? „*Na dávkovanie tajomstva a zobrazenie psychologického rozpoloženia postáv. Na pôsobivé, a pritom nenápadné výtvarné riešenie, pri čom mi boli dobrými spolupracovníkmi kameraman Martin Štrba, kostýmová návrhárka Katarína Štrbová a architekt Jan Kadlec.*“ Ak váhate, či sa na *Líbánky* vybrať do kina, možno pomôže režisérova charakteristika snímky: „*Je to čiastočne autobiografický film o ľudskom svedomí. Ale to neznie veľmi propagačne. Takže je to dosť hustá historka zo svadby!*“ ▲

Líbánky (Líbánky, r. Jan Hřebejk, Česko/Slovensko, 2013)

• CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: 25 000 000 Kč/približne 1 080 000 eur (podpora z AVF: 40 000 eur)

• POČET KÓPIÍ, V KTORÝCH SA FILM BUDE DISTRIBUOVAŤ V SLOVENSÝCH KINÁCH: film bude uvádzaný na DCP nosičoch

SFÚ má novú webovú stránku

V júni Slovenský filmový ústav (SFÚ) spustil novú verziu svojej internetovej stránky. Návštevníci na nej nájdu všetky základné informácie o inštitúcii – o jej histórii a súčasnosti, o zbierkach a fondoch, ktoré spravuje, o službách, ktoré poskytuje verejnosti, o projektoch, ktorých realizáciou sa práve zaoberá. Dozvedia sa takisto o podstatné o rôznych aktivitách SFÚ – o organizovaných a spoluorganizovaných podujatiach či vydávaných knižných a DVD tituloch. Návštevníka zároveň navedie aj na ďalšie stránky SFÚ – na stránky Kina Lumiére, mesačníka *Film.sk* a predajne *Klapka.sk*, ale aj Audiovizuálneho informačného centra, kancelárie MEDIA Desk Slovensko, Kultúrneho kontaktného bodu a I. Slovenskej filmovej databázy. „*Na začiatku bolo potrebné vypracovať koncepciu, definovať východiská, na základe ktorých budúca podoba stránok vznikne,*“ hovorí vedúci edičného oddelenia Marián Brázda. „*Existovalo však viacerých pohľadov na problematiku. Najdôležitejšie teda bolo nájsť riešenie, ktoré by bolo všeobecne akceptovateľné. Samotná rekonštrukcia potom trvala len niekoľko mesiacov. Hneď po jej skončení sme začali pracovať na rekonštrukcii stránky mesačníka Film.sk a na jeseň bude do prevádzky uvedená aj nová podoba internetovej predajne Klapka.sk.*“

► jar

Fokus na slovenské filmy v Transilvánii

MFF Transilvania v rumunskom meste Kluž Napoca patrí jednoznačne medzi etablované festivalové podujatia v strednej a východnej Európe, s tradične vysokým počtom domácich divákov i zahraničných hosťov a filmových profesionálov. Tento rok mala v programe jeho 12. ročníka (31. mája – 9. júna) prvýkrát významné miesto aj sekcia FOKUS: SLOVENSKO. Festival pod umeleckým vedením Mihaia Chirilova predstavil v spolupráci so Slovenským filmovým ústavom kolekciu ôsmich filmov z novšej aj archívnej tvorby. Iveta Grófová osobne uviedla svoj debut *Až do mesta Aš*, zaradený do súťažnej sekcie festivalu, zároveň boli uvedené úspešné nové slovenské tituly *Môj pes Killer* Miry Fornay, ktorý predstavil producent filmu

Juraj Buzalka, *Ďakujem, dobre* za účasti režiséra Mátyása Priklera, dokument *Nový život* Adama Olhu osobne uviedli sestry režiséra a protagonistky filmu Terézia a Mária Olhové. Zvyšnými dvomi titulmi z aktuálnej tvorby boli *Zvonky štastia* v režii Marka Šulíka a Jany Bučka a hudobno-tanečný film Marka Ľapáka *Tanec medzi črepinami*. Do prehliadky boli pri príležitosti 50. výročia SFÚ zaradené aj archívne diela *Vtáčkovia, siroty a blázni* (1969) Juraja Jakubiska a *Slnko v sieti* (1962) Štefana Uhra, ktorým sekciu symbolicky v mene slovenského veľvyslanca v Rumunsku otvoril Adam Merka, poslanec Dolnej snemovne rumunského Parlamentu, zástupca Slovákov žijúcich v Rumunsku, a za SFÚ Alexandra Strelkovú, iniciátorka a koordinátorka sekcie.

K festivalu patria aj odborné sprievodné podujatia. Alexandra Strelková sa okrem iného zúčastnila na medzinárodnom paneli venovanom regionálnej spolupráci v oblasti distribúcie a možnostiam prieniku filmov z regiónu strednej a východnej Európy na širší medzinárodný trh. FOKUS bol realizovaný s podporou a v spolupráci s MK SR a Zastupiteľským úradom SR v Bukurešti, pričom SFÚ bude s festivalom určite spolupracovať aj naďalej. Viac o festivale nájdete na www.tiff.ro a www.aic.sk.

► Alexandra Strelková

(riaditeľka Národného kinematografického centra)

Vyšlo špeciálne číslo Film.sk

Slovenský filmový ústav vydal pri príležitosti 50. výročia svojho vzniku špeciálne anglické číslo mesačníka *Film.sk*, ktoré je určené predovšetkým zahraničným čitateľom a zástupcovia SFÚ ho predstavili už na májovom festivale v Cannes. Jedna časť anglického *Film.sk* hodnotí slovenské distribučné výsledky a tunajšiu filmovú tvorbu za rok 2012, no ponúka aj pohľad na pozoruhodné domáce snímky tohto roka. V druhej časti časopis predstavuje Slovenský filmový ústav cez rozhovory s generálnym riaditeľom Petrom Dubeckým a s riaditeľkou Národného kinematografického centra Alexandrou Strelkovou, a takisto informuje o publikáciách a DVD nosičoch SFÚ, ako aj o filmových projektoch, ktoré vznikli s podporou filmového ústavu.

► dan

Dve Ivany v jednom byte so Snehom

► Mariana Jaremková (filmová publicistka)

Na Art Film Feste mohli diváci vidieť ešte pred oficiálnou septembrovou kinopremiérou najnovší film Ivany Šebestovej *Sneh*, na ktorom ako producentka (opäť) spolupracovala animátorka Ivana Laučíková. Po filme *Štyri* je tu ďalší poetický príbeh s ambíciou ponúknuť vizuálny aj emotívny zážitok.

Katka Kerekesová použila v *Kameňoch* poéziu Miľty Haugovej, v *Snehu* počujeme poéziu Ivana Štrpka. Bola jedným z inšpiračných zdrojov?

– Ivana Šebestová: Poéziu Ivana Štrpka mám veľmi rada, ale nebola prvotným motívom. Hľadali sme niekoho, kto pre *Sneh* napíše texty, a ja som chcela, aby to bol Štrpka, pretože jeho poetika sa do môjho filmu veľmi hodila. Prijal našu ponuku, ale neskôr mu do toho prišli iné projekty a nemal na nás čas. Napokon sme našli už existujúcu báseň, ktorá do príbehu presne zapadla, a on súhlasil, aby sme ju použili. Dokonca mi pomohla vytvoriť záver filmu, jeho formu sme dlho

hľadali. Pointa básne je aj pointou filmu.

Príbeh Maje je viacvrstevnatý a v mnohom sa divák nájde. Ktorá rovina je pre teba nosná?

– I. Š. Pre mňa je to film o pravdivom pohľade na svet a na seba. O prekonaní sebaklamu. Výraz mája označuje vo východných náboženstvách ilúziu, ktorá zastiera pravdivú tvár sveta. Cieľom je prekonať túto ilúziu a pozeráť sa na svet pravdivo. Príbeh o hľadaní partnera a o túžbe po láske je iba náplň. Ideou je, aby sme si nevytvárali ilúzie o svete ani o sebe.

Záverečné precitnutie je dosť tvrdé, ale nutné...

– I. Š. Bol to náš zámer – ukázať, že prepadnutie sebaklamu môže človeka doviest až na pokraj smrti či psychického kolapsu. Musíme prekonať ilúziu, aby sme mohli žiť skutočný život. A ten môže byť rovnako naplňujúci, rovnako zaujímavý a krásny ako ten vymyslený.

Rovnako ako tvoje predchádzajúce filmy má aj *Sneh* vynikajúco vytvorenú atmosféru, ktorá opäť dýcha na diváka retrom...

– I. Š. Teraz sú to päťdesiate roky. Je asi pravda, že historizujúci moment je pre mňa vizuálne atraktívny, ale pre príbeh to bolo nevyhnutné. Muž píše listy z ďalekých krajín a pre ľudí z mesiečka ostáva zahalený tajomstvom. Keby jeho cestu mohli sledovať na internete a on by sa orientoval pomocou GPS, niektoré motívy filmu by nefungovali. Museli sme ho teda zasadiť do staršieho obdobia.

Ak niekto sleduje tvoju tvorbu, už dokáže rozpoznať tvoj výtvarný rukopis, podobná je aj technika...

– I. Š. Áno, technika je podobná, skoro všetky filmy som robila papierikovou animáciou, pri ktorej sa najprv vytvorí postavy, akoby dvojrozmerné bábky, ktoré sa následne rozpo pohybujú. Tentoraz sme už animovali v počítači, takže išlo o 2D plôškovú animáciu. Rozpo hýbované postavy sa napokon spoja s pozadiami a obraz sa finalizuje pridaním rôznych efektov, ako sú tieň, svetlá, sneh či dážď.

Hudbu pre *Sneh* robila skupina Longital, ako došlo k tejto spolupráci?

– I. Š. Ich hudba ma zaujala atmosférou, ktorá rezonovala s príbehom filmu. Cítiť v nej rozsiahle vzdialené priestory a aj cestovateľstvo, nomádstvo. Oslovila som ich a oni do toho išli.

– **Ivana Laučíková:** Ak hovoríme o spolupracovníkoch, treba spomenúť aj ďalších, najmä Miša Strussa, ktorý na *Snehu* odviedol neskutočnú

prácu. Mesiac absolútneho sústredenia za počítačom. Jeho skúsenosti u nás dokáže málokto doceniť a ja som vďačná, že môžeme spolupracovať s takými odborníkmi. Na filme tiež robili dvaja ľudia, ktorých som spoznala na škole ako študentov. Tomáš Slančík, geniálny človek na obrazovú postprodukcii, ktorý má už pracovnú pozíciu v New Yorku, vyvíjal 3D animačný projekt – hoci je film dvojrozmerný, animoval sa v 3D softvéri. S obrazovou postprodukciiu nám tiež pomáhal Andrej Gregorčok.

Výroba filmu trvala šesť rokov, ktorá fáza bola najdlhšia?

– I. Š. Najdlhšie trvala fáza vývoja – písanie scenára a výroba storyboardu. Dlhú som s Katkou Molákovou hľadali finálnu podobu scenára, prepisovali sme ho, nechávali si od neho odstup. Trvalo to asi dva roky, od prvej myšlienky až po koniec vývoja.

Do projektu ako producentka opäť vstúpila Ivana Laučíková. Čo ťa presvedčilo?

– I. L. Filmy si vyberám na základe námetov. Ten, ktorý sa rozhodnem robiť, sa ma musí vnútorne dotknúť. Pri *Snehu* som od začiatku cítila, že má veľmi silný ťah, bol skutočný v emócií a fascinovalo ma jeho vrstevnaté videnie reality a významové mosty. Navyše, vzhľadom na predchádzajúcu úspešnú spoluprácu s Ivanou nebolo rozhodovanie ťažké.

Vstupovala si aj do procesu tvorby scenára?

– I. L. Dlhú som pre projekt hľadali dramaturga, no bez výsledku. V čase tvorby scenára sme bývali s Ivou aj s Katkou Molákovou v jednom byte. Po večeroch sme vždy dlho diskutovali, čo napokon vyústilo do tvorivého trojveršia – Iva s Katkou písali scenár a ja som ho dramaturgovala. V úvodnej fáze som teda k tvorivej zložke bola veľmi blízko.

V *Snehu* sa opäť objavujú aj erotické scény, čo v animovanom filme nevidíme často...

– I. Š. *Sneh* je príbehom o láske a sex k láske patrí. Erotické scény nie sú samoúčelné, majú svoje dramaturgické opodstatnenie.

Aké máte teraz so *Snehom* festivalové a distribučné plány?

– I. L. V tejto chvíli máme zabezpečenú slovenskú kinodistribúciu. Spolupracujeme s ASFK, ktorá

Sneh v septembri uvedie v rámci Projektu 100 ako predfilm k snímke *Snehulienka: Iný pohľad*. Rozbehli sme podávanie prihlášok na zahraničné festivaly, máme už aj prvé pozitívne odpovede. Čo sa týka iného medzinárodného distribučného uplatnenia, o film prejavila záujem world sales spoločnosť New Europe Film Sales z Poľska. Som veľmi rada, že už sme podpísali zmluvu, pretože táto spoločnosť obchodovala aj s *Posledným autobusom* a podarilo sa im ho pretlačiť do mnohých európskych televízií.

Po medzinárodnom úspechu filmu *Posledný autobus* pracuješ teraz na novom projekte?

– I. L. Začala som pracovať na dlhometrážnom animovanom filme. Bude to fantazijná rozprávka pre deti *Slnko*. Zatiaľ som získala podporu z Literárneho fondu a AVF, čaká ma dlhá a náročná práca na scenári. Zároveň treba uvažovať, čo s tým projektom ďalej. Vyrobiť dlhometrážny animovaný film na Slovensku je v tejto chvíli takmer nemožné. Nie je tu ani dostatok finančných, ani personálnych kapacít, takže ak príde k realizácii, musí to byť široká medzinárodná koprodukcija. Snažím sa projekt profilovať tak, aby si v rámci európskeho priestoru mohol nájsť partnerov.

Ako poznačí dlhý čas realizácie tvorivý proces?

– I. Š. Nie je to ľahké, ale momentálne to nevieme robiť inak. A keď sa už do projektu pustím, tak ho neviem opustiť. Na druhej strane, keď sa film robí tak dlho, môžeme ísť viac do hĺbky.

– I. L. Výrobu našich filmov komplikuje fakt, že nemáme vlastné animačné štúdio. Pri realizácii projektov sme odkázaní na štúdiá, ktoré sa primárne orientujú na reklamy a postprodukciiu hraných filmov. S nami spolupracujú z dobrej vôle podporiť slovenskú animáciu, na báze vecných vkladov, takže za využitie ich kapacít nemusíme platiť. Sme za túto pomoc nesmierne vďační. Keby sme mali vlastné štúdio, zrejme by sme dokázali prácu ľahšie manažovať. To by sme však museli robiť súbežne viac než dva-tri krátke filmy, inak je to ekonomicky neutržateľné.

Ani ak by sa štúdio venovalo aj komerčným projektom?

– I. L. To je jediný model, ako sa to dá, ale na to by musela byť zohraná väčšia skupina ľudí. Časť z nich by sa orientovala iba na reklamu, druhá zase na

filmy. Keď majú u nás ľudia odbiehať od krátkych filmov k reklame, proces výroby ich snímok kľakne na kolená. Pri tvorbe *Snehu* sa na animácii a postprodukciiu robilo takmer tri roky, pričom Iva pracovala len na tomto projekte. Pokiaľ by sme ju nútili k tomu, aby každý mesiac strávila povedzme týždeň na výrobe reklamy, *Sneh* by sa stal nedokončiteľným. Iva je príklad tvorcu, ktorý robí obrazovo aj obsahovo bohaté filmy, kde treba veci dopracovať do detailov. A *Sneh* bolo možné takto realizovať iba vďaka tomu, že existuje Audiovizuálny fond, z ktorého sme čerпали podporu.

Posledný autobus poznačila nepríjemná kauza, ktorá, žiaľ, neprešla do konštruktívnej debaty tak, ako to bolo v zahraničí. Ako ju vnímaš s odstupom času?

– I. L. Zaujímavosťou je, že *Posledný autobus* vyhral hlavnú cenu na festivale v Stuttgarte, ktorý sa radí medzi top festivaly animovaného filmu na svete, a súčasne ho iný top festival v Annecy ani nevybral do súťaže, pretože ho nepovažoval za dostatočne animovaný. Veľa ľudí vonku sa na tom smeje. Annecy dalo istú odpoveď tento rok, keď *Posledný autobus* zaradili do špeciálnej nesúťažnej programovej sekcie, ktorá prezentuje, kam sa toto médium môže ohýbať – či k hranému filmu, fotografií alebo výtvarnému umeniu. Programový riaditeľ Marcel Jean napísal, že *Posledný autobus* vzbudzuje kontroverziu všade, kde sa objaví. Fakt, že ho napokon uviedli, zároveň ukazuje, že aj Annecy pripisuje tomuto atakovaniu hraníc animovaného filmu istú dôležitosť. Náš prípad však zďaleka nie je prvý. Už od 80. rokov sa objavujú podobne nevyhranené filmy, napr. *Tango* Zbigniewa Rybczynského, ktorý snímal výlučne živých ľudí reálnou akciou, ale kombinoval ich do jednej obrazovej kompozície kamerovými a laboratórnymi trikmi. Film získal Oscara za animáciu, čo bolo pre polovicu animátorov sveta šokujúce. Oblasť animovaného filmu je veľmi slabo teoreticky podchytená, napríklad spoločnosť Society For Animation Studies vznikla až koncom 80. rokov. Až v posledných rokoch sa o animovanom filme začína teoreticky uvažovať v širšom kontexte. Je mi ľúto, že debata na túto tému u nás neprešla do konštruktívnej roviny, mohla byť veľmi zaujímavá. Určite som za to, aby sa ešte otvorila. Do nového čísla časopisu *Homo Felix* chystáme tému Animovaný dokument, ktorá ponúkne pohľad na čiast-

kovú otázku stierania hraníc medzi dokumentom a animáciou.

Obe vyučujete na Katedre animovanej tvorby na VŠMU. Čo dnes baví študentov?

– I. Š. Nedá sa to, samozrejme, generalizovať. Sú študenti, ktorí inklinujú k novým technológiám, ale je aj veľa takých, ktorí chcú robiť animovaný film tradične. Niektorí sú zameraní na animačnú, technickú stránku vecí a sú takí, ktorí chcú rozprávať príbehy.

– I. L. Katedra je profilovaná tak, že viac či menej naviguje ľudí k príbehovému rozprávaniu. Je to spôsobené tvorivou orientáciou pedagogického zboru. Študenti, ktorí chcú robiť experimentálny alebo nenaratívny film, majú niekedy pocit, že na katedre nenachádzajú podporu. Väčšina školskej produkcie teda zostáva v hraniciach klasického príbehového filmu.

Čo ťa v poslednom čase zaujalo na zahraničných festivaloch?

– I. L. Ako členka poroty som navštívila fínsky festival v Tampere. Cenu za animovaný film sme udelili nemeckej snímke *Sonntag 3* režiséra Jochena Kuhna, ktorý podal fiktívny príbeh o zoznamení sa dvoch starších ľudí cez inzerát. V anonymnej zoznamke sa pán stretol s kancelárkou Merkelovou. Bol to absurdný a geniálne postavený film, ktorý komentoval politické dianie a súčasne vzácnou osobnou pohľadom politikov. Toto ma baví – nečakaný, až šokujúci pohľad na veci, ktoré nás obklopujú a máme na ne stereotypné názory, hoci si to nevedomujeme.

Predchádzajúci Ivanin film *Štyri* si už ľudia môžu pozrieť aj na internete cez PIANO...

– I. L. Myslím, že sme boli prví, kto na tv.sme.sk ponúkol animovaný film. Chceli sme, aby si ho ľudia mohli pozrieť pred premiérou *Snehu*. Vzápätí túto možnosť využili aj producenti filmu *Pandy* a *Dust and Glitter*, čo považujem za výborné. V súčasnosti ešte ľudia nie sú zvyknutí platiť za obsah na internete, no je len otázka času, kedy sa to stane bežné. Od tohto uvedenia filmu *Štyri* si určite nesľubujeme zisk, je to ústretový krok k divákovi, čo nemali možnosť vidieť film v kine a zároveň investícia do budúcnosti, chceme pomôcť presadzovať internetovú distribúciu filmov na Slovensku. ▲

Ako pritiahnúť zahraničné filmové produkcie?

► **Barbara Vidlička Vrtová** (producentka)

V máji tohto roku sa v tlači objavili informácie o plánovanej výstavbe moderných filmových ateliérov pri bratislavskej mestskej časti Jarovce. Tvorcovia projektu avizovali ambíciu vytvoriť moderný komplex so špičkovými technológiami nielen na produkciu, ale i obrazovú a zvukovú postprodukciiu, špeciálne na vizuálne efekty a scénografiu. Ich primárnym cieľom je prilákať na Slovensko atraktívne zahraničné produkcie. Aké podmienky tu však majú v súčasnosti a čo všetko by bolo potrebné na ich zlepšenie?

Zahraničné produkcie a ich preinvestované prostriedky majú nepochybne významný vplyv na rozvoj a zvyšovanie kvality lokálneho audiovizuálneho priemyslu – využívajú miestnu infraštruktúru a miestne zdroje, prispievajú k využitiu filmových ateliérov, ich vybavenia či zamestnancov, podporujú šírenie nových technológií a praktických odborných poznatkov. Ten pozitívny dosah sa pritom netýka len filmovej oblasti a filmových profesií, naopak, má omnoho širší záber a dokáže podporiť subdodávateľov v odvetviach, akými sú doprava, tlmočníctvo a prekladateľstvo, hotelierstvo, cestovný ruch, telekomunikácie, stravovací servis a ďalšie. Lenže dokážu byť špičkovým zariadením filmové ateliéry dostatočne atraktívnym stimulom pre zahraničné produkcie v už existujúcej konkurencii s okolitými európskymi krajinami? Je to skutočne kľúčová požiadavka zahraničných producentov?

V rokoch 1996 až 2004 sa na Slovensku zrealizovalo niekoľko významných zahraničných filmových i televíznych produkcií. Patria medzi ne tituly *Dračie srdce* (1996) – fantasy film producentky Raffaely De Laurentiis z dielne spoločnosti Uni-

versal, *Kull Dobyvatel'* (1997) – ďalší fantasy film menovanej talianskej producentky, *Peacemaker* (1997) – akčný triler s hereckými hviezdami Nicole Kidman a Georgeom Clooneyom v hlavných úlohách bol jedným z najväčších amerických projektov nakrúcaných na Slovensku, *Za nepriateľskou línou* (2001) – akčný vojnový triler s Genom Hackmanom a Owenom Wilsonom, *Povstanie* (2001) – výpravňý televízny film štúdia Warner Bros, televízna adaptácia románu Borisa Pasternaka *Doktor Živago* (2002) či hororová klasika podľa Mary Shelley *Frankenstein* (2004) – oba projekty v produkcii televíznej spoločnosti Hallmark. Slovensko v tom čase dokázalo ponúknuť najmä zaujímavé lokácie. Išlo nielen o prírodné, ale aj o historické miesta, ktoré boli ako „filmové kulisy“ ideálne. Medzi najvyhľadávanejšie lokality patrili Bratislava, Košice, Vysoké Tatry, slovenské hrady, zámky a kaštiele, najmä však Oravský hrad, Spišský hrad, zrúcanina hradu Strečno, Červený Kameň a ďalšie. Na malom území sme dokázali ponúknuť pomerne veľa prírodných možností aj stavieb s historickou hodnotou, s viac-menej dobrým dopravným spojením a predovšetkým

s nevelkými vzdialenosťami na presun. Slovenské produkčné firmy dokázali zahraničným štábom zabezpečiť relatívne komplexné služby v zmysle filmových štábov, hereckého obsadenia a komparzu, produkčného zázemia týkajúceho sa kancelárskych priestorov, stavieb, rekvizitnej a kostýmovej výpravy, dopravy, ubytovania, cateringu a ďalších. Najväčším lákadlom bola, pochopiteľne, lacná pracovná sila, ale na pomerne vysokej profesionálnej úrovni, jazykovo celkom zdatná, a zároveň všeobecne nízke ceny služieb. Slovensko tak bolo vnímané ako krajina so zaujímavými exteriérmi, s lacnou pracovnou silou, nízkymi cenami za prenájom priestorov a techniky a s pomerne výraznou anonymitou, ktorá je pre zahraničných hercov a tvorcov lákavá.

Veľkým nedostatkom našej krajiny bola nízka kvalita poskytovaných služieb, a to najmä v oblasti stravovania a ubytovania – predsa len, ak sa sem vyberie americký štáb na niekoľko mesiacov žiť, bude požadovať svoj komfort a vybavenie, teda kvalitný servis. Bohužiaľ, na Slovensku dodnes nie sú niektoré služby samozrejmosťou, menujme už len takú základnú vec, akou je možnosť pripojenia sa na internet... Ďalšou nevýhodou bola neschopnosť zabezpečiť služby v rámci postprodukčného reťazca – Slovensko nedisponovalo filmovými laboratóriami ani zariadeniami na obrazovú a zvukovú postprodukciiu či vizuálne efekty. Chýbal aj moderný komplex, ktorý by zastrelil všetky aspekty realizácie filmovej tvorby – produkciu, postprodukciiu, technológie, databázy, sklady rekvizít a kostýmov, pracovné dielne, kinosály a ďalšie. Ateliéry na Kolibe síce poskytovali veľké priestory na potenciálnu výstavbu filmových priestorov a kulís, ale nič navyše.

Nedostačujúce technologické zázemie a infraštruktúra znemožnili Slovensku ponúknuť zahraničným štábom štandardné podmienky, na ktoré boli zvyknuté z iných krajín. Slovensko tak časom v porovnaní so susedným Českom či Maďarskom stratilo konkurenčnú výhodu, rovnako ako zahraničných filmových producentov. Po roku 2004 ich záujem o Slovensko postupne opadol a presunuli sa do susedných krajín, resp. viac smerom na Balkán či na východ.

Paradoxne, ďalší vývoj na európskom trhu poukázal na fakt, že špičkové technologické zázemie vývoja, vyhovujúca infraštruktúra a vysoko kvalitní filmoví profesionáli nie sú postačujúcim dôvodom

na získanie zahraničnej produkcie. Doplátilo na to najmä Česko, ktoré po roku 2002 zaznamenalo výrazný odliv zahraničných investícií v prospech krajín ako Maďarsko, Nemecko alebo, prekvapivo, Veľká Británia. Jedným z dôvodov bol vstup Česka do Európskej únie, ktorý postupne viedol k zmenšovaniu rozdielov v cenách poskytovaných služieb. Avšak kľúčový prepad zahraničnej výroby spôsobil fakt, že českí politici neboli dlhodobo schopní zaviesť systém daňových úľav, rabatov či iných štátnych stimulov pre zahraničných investorov. Tie v posledných rokoch zaviedlo až 11 európskych krajín, a to nielen Nemecko či Veľká Británia, ale napríklad aj Maďarsko. Tieto krajiny vyšli zahraničným filmárom v ústrety s investičnými ponukami a stimulmi, ktoré im vo väčšine prípadov kompenzujú časť preinvestovaných prostriedkov do výšky 15 až 28 percent z celkového rozpočtu filmu, prípadne poskytujú daňové bonusy, zľavy na náklady, prácu alebo výhodné dohody o prenájme zariadení a technológií. Takže je pochopiteľné, že zahraniční filmári odchádzajú tam, kde je to lacnejšie.

Vzorovým príkladom je v tomto smere najmä Maďarsko, ktoré po roku 2003 investovalo nielen do výstavby komplexu filmových ateliérov Kordá Filmstudió, ale paralelne zaviedlo aj stimuly pre zahraničné produkcie s cieľom prilákať ich a podporiť maďarskú kinematografiu. Spomínané daňové zvýhodnenie totiž zahraničným produkciám umožňuje získať oprávnenie na vrátenie až 20 percent z celkovej výšky preinvestovaných prostriedkov na území Maďarska.

Koncom roka 2009 česká vláda predsa len schválila Program podpory filmového priemyslu, ktorý okrem iného umožňuje, že sa filmovým produkciám pracujúcim v Česku vráti časť lokálne preinvestovaných prostriedkov – a to až do výšky 20 percent vybraných oprávnených nákladov po overení audítorom. Program začal platiť od februára 2010 a mnohí profesionáli ho považujú za dlho očakávaný stimul na ďalší rozvoj českého filmového priemyslu.

Ambiciózný plán na výstavbu veľkého filmového komplexu by síce Slovensko priblížil k ostatným európskym krajinám v zmysle úrovne poskytovaných služieb, zďaleka však nie je postačujúci na získanie prevažujúcej konkurenčnej výhody a na prilákatie zásadných zahraničných investícií. ◀

Trezor sa otvára

► Mariana Jaremková (filmová publicistka)

Slovenský filmový ústav (SFÚ) si tento rok pripomína 50. výročie svojho vzniku a mesačník Film.sk pri tejto príležitosti informuje o jeho histórii. Séria článkov, ktorá bude vychádzať do konca roku 2013, mapuje dejiny SFÚ po jednotlivých dekádach očami jeho zamestnancov. Pokračujeme rokmi osemdesiatymi.

Vyhľadávanie informácií akéhokoľvek druhu je dnes otázkou niekoľkých kliknutí. So samozrejmosťou prijímame komfort prehľadne usporiadaných faktov. No ešte v sedemdesiatych rokoch stáli filmári, ktorí potrebovali nájsť v starých týždenníkoch konkrétnu historickú udalosť či osobnosť, pred kopou katalogizačných lístkov. Tie ich dovedli k množstvu materiálu a trvalo hodiny aj dni, kým našli presne to, čo potrebovali. Až v osemdesiatych rokoch stačilo zalistovať v systematickom katalógu a hodiny sa zmenili na minúty. „Nesporne najvýznamnejšou pracovnou udalosťou osemdesiatych rokov v SFÚ bolo katalogizačné spracovanie slovenských filmov po roku 1945,“ potvrdzuje Štefan Vraštiak. „Bolo vydaných 26 zväzkov katalógov hraných, krátkych, spravodajských filmov a diafilmov, na ktorých pracovali Marianna Forrayová, Sylvia Lacková a ja. Sústredil som sa aj na vydávanie edície Dokumenty, ktorá mala 52 zväzkov (1983 – 1991). Obsahovali témy ako Zem spieva, SNP a film, Diafilm, FČSF, Výročia a jubileá, Tvorivé aktivity, Film a hudba, Národní a zaslúžilí umelci, Ceny slovenskej filmovej kritiky, Zlatý fond slovenskej kinematografie, ďalej to boli brožúry k seminárom a podujatiam. V edícii vychádzali aj Ročenky slovenskej kinematografie (1981 – 1993).“

Jednou z kľúčových publikácií bol systematický katalóg venovaný spravodajskému filmu, ktorý vyšiel v niekoľkých zväzkoch a zostavila ho Sylvia Lacková, bývalá spolupracovníčka Paľa Bielika. „Pred mojím príchodom do SFÚ sa už Ivan Rumanovský pokúšal triediť informačný materiál k filmovým týždenníkum. Nezanechal však systém, ktorým pracoval. S hrôzou som zistila, že na originálnych letáčikoch zo štyridsiatych rokov, ktoré sa zachovali iba v jedinom exemplári, sú veľké

pečiatky-písmená. Nikto však nevedel, čo znamenajú. Navyše to všetko bolo zvlhnuté a plesnivé. Rozhodli sme sa už tieto originálne letáčiky nepožičiavať, čo nebolo jednoduché, pretože sme vtedy ešte nemali rozmnožovací stroj, aby sme ich mohli odkopírovať. Tak ich jedna pani odpisovala,“ spomína Lacková. „Týždenníky mali slogany, ktoré neboli veľmi zrozumiteľné. Nedalo sa podľa nich zistiť, o čo tam ide. Napríklad titul Slniečko opäť vychádza. O čom tento šot môže byť? Tak som si to pustila a dozvedela sa, že bol zákaz vydávať detský časopis Slniečko, ale v šesťdesiatych rokoch zákaz zrušili, takže Slniečko opäť vychádzalo.“ Ďalším problémom bolo, že v jednotlivých týždenníkoch často chýbalo niekoľko šotov, ktoré tam podľa letáka mali byť. „Keď niekto potreboval časť materiálu, jednoducho si ho vyztrihol. Správali sa k filmovému materiálu ako k novinám, ktoré si prečítajú a zahodia. Tým, že sa správali tak barbarsky, bol letáčik zbytočný. Vtedy som sa rozhodla, že ich nebudeme odpisovať, ale sadnem si za strihací stôl, každý jeden týždenník si pozriem a napíšem jeho skutočný obsah. Nemala som si ich však na čom premietiť. Mohla som ísť do projekcie, ale nedalo sa stihnúť všetko zaznamenať. Žiadala som o strihací stôl, ale zamietli mi to. Nebola naň miestnosť ani správna elektrická zásuvka s trojfázovým prúdom a bol aj drahý. Tak som išla na Kolibu s tým, že keď budú vyrábať strihací stôl, nech ho pošlú do filmového ústavu. Potom sa konečne našla aj miestnosť.“ Následne bolo treba vymyslieť triedenie materiálu, ktoré by umožňovalo rýchlejší prístup k požadovaným položkám. „Môj systém pozostával z ôsmich tried a ďalších podtried. Vytvorila som aj klasifikačné tabuľky, podľa ktorých sa to ďalej

delilo do úplných detailov. Spracovanie materiálu desiatkovým systémom podľa klasifikačných tabuliek je prácne, najmä ak ide o také množstvo materiálu, ktorý neustále pribúda. Ale keď potom prišiel dajme tomu Štefan Uher, ktorý potreboval do svojho filmu Zlaté časy špecifický záber z druhej svetovej vojny, namiesto zdĺhavého sledovania a vyberania z veľkého množstva žurnálov odchádzal po desiatich minútach s tromi konkrétnymi tipmi,“ spomína Lacková, ktorá predtým pátrala v zahraničných archívoch po prvých žurnáloch nakrútených spoločnosťou Nástup. „V štyridsiatych rokoch tu neboli laboratória, takže všetky materiály sa vyvolávali a kopírovali vo Viedni. Do Rakúska sa však nedalo vycestovať, mohla som ísť iba do Budapešti a odtiaľ som doniesla všetko, čo sa nakrútilo v Rakúsko-Uhorsku. Našla som tam množstvo zaujímavého materiálu, napríklad unikátne zábery z bombardovania letiska v Spišskej Novej Vsi z roku 1939. V histórii je táto udalosť zaznamenaná ako ‚malá vojna‘. Ďalším unikátom je kompletný krátky film z roku 1917 o návšteve kráľovskej rodiny v Bratislave – Karol I. sa vtedy prišiel predstaviť ako nový panovník po tom, čo zomrel Franz Jozef. Čiastočne sme teda doplnili niektoré veci, ktoré nám chýbali, ale stále to nebolo všetko. Dozvedela som sa, že niečo si odniesli Rusi ako vojnovú korisť.“

SFÚ bol v osemdesiatych rokoch aj spoluzakladateľom filmových festivalov, ako bol napríklad Etnofilm Čadca, ktorý trvá dodnes. „K tomuto festivalu sa viaže prvé uvedenie trezorového filmu Obrazy starého sveta režiséra Dušana Hanáka na 5. Etnofilme v roku 1988, kde získal najvyššie ocenenie – Veľkú cenu,“ hovorí Štefan Vraštiak. „Bola to zo strany slovenských filmárov prvá predzvesť blížiacej sa nežnej revolúcie. Ako ste písali minule, trezorové filmy boli v rokoch normalizácie uložené v jednej miestnosti archívu SFÚ. Na dverách boli tri zámky: SFÚ, MK SSR a ÚV KSS a prístup do miestnosti bol možný len vtedy, keď sa zišli traja zástupcovia spomínaných inštitúcií. Kľúče od trezoru však boli nečakane vrátené SFÚ. Vysvetlili sme si to tak, že trezor bol zrušený, a tak sa Hanákov film dostal na Etnofilm Čadca.“

V roku 1981 zavítala na Slovensko významná návšteva – režisér filmu Jánošík z roku 1921 Jaroslav Siakel. Na jeho návštevu spomína Štefan Vraštiak. „Pozvali sme ho na seminár k 60. výročiu

slovenského hraného filmu v Martine – Genéza slovenského filmu v kontexte československej kinematografie. Zúčastnili sa na ňom všetci najvýznamnejší predstavitelia vedenia Československého filmu na čele s ústredným riaditeľom Dr. Jiřím Puršom, ktorý odovzdal Siakelovi pamätnú medailu Zaslúžilý pracovník československej kinematografie. Siakel počas seminára navštívil rodnú obec Blatnica a o jeho pobyte vznikli aj filmy. Venoval sa mu hlavne Ivan Rumanovský. SFÚ usporiadala počas jeho pobytu v Bratislave tlačovú konferenciu a projekciu filmu Jánošík.“

Osemdesiate roky priniesli aj nový filmový nosič – VHS kazety. A prvú videopožičovňu otvoril Slovenský filmový ústav. „Vo Filmovom klube Ústredia Slovenského filmu (dnes Kino Lumière) bola 15. septembra 1986 otvorená prvá videopožičovňa na Slovensku, ktorú zásobovala filmami vtedajšia Slovenská požičovňa filmov a postupne sa do fondov dostali aj slovenské snímky. K dispozícii boli filmy z vtedajšej distribúcie, keďže videopráva do požičovní sa kupovali až začiatkom rokov deväťdesiatych. V priebehu roka bolo vo videopožičovni vyše dvesto filmov,“ spomína Štefan Vraštiak, ktorý sa v roku 1990 stal riaditeľom SFÚ. ◀

SFÚ a osemdesiate roky v skratke

- Knižnica SFÚ sa v roku 1984 presťahovala na Kolibu.
- V roku 1985 bola v SFÚ založená videotéka.
- Vyšla publikácia Súčasná kultúra filmového diváka (L. Voklo, J. Majchrák, 1980).
- Seminár k 20. výročiu založenia SFÚ – Film a divák (1983).
- Otvorenie Múzea Karola Plicku v Blatnici (1988).
- Vychádzajú Ročenky slovenskej kinematografie 1981 – 1993.
- Vychádza katalóg a stručné dejiny Diafilm 1955 – 1981 (S. Lacková, 1985).
- Vychádzajú katalógy Spravodajský film 1945 – 1965 (1987), 1963 – 1960 (1989) – S. Lacková.
- Vychádzajú katalógy slovenskej celovečernej hranej, krátkometrážnej a spravodajskej filmovej tvorby (M. Forrayová, Š. Vraštiak, 1987 – 1990) – Slovenský film 1945 – 1989, Slovenská krátkometrážna tvorba 1945 – 1989 (1984 – 1991), Spravodajský film na Slovensku 1945 – 1985 (S. Lacková, 1987 – 1989).

Návrat slovenského filmu

► Mariana Jaremková (filmová publicistka)

Navonok sa možno zdá, že Slovenský filmový ústav (SFÚ) je chladná kamenná budova, zvnútra je to však organizmus v neustálom pohybe. Skrývajú sa pod ním názvy oddelenie filmových podujatí, Audiovizuálne informačné centrum, edičné oddelenie a Film.sk, oddelenie dokumentácie a knižničných služieb, Digitálna audiovizia, Klapka.sk, oddelenie filmového archívu. Aby tieto názvy nezneli len úradne či fádne, ponúkame sériu článkov s predstavením činností a výstupov ľudí, ktorí v ústave pôsobia. Tentoraz prichádza na rad edičné oddelenie.

Slovenský filmový ústav je jediným domácim úzko špecializovaným vydavateľom odbornej filmovej literatúry, výnimočná je však aj jeho DVD produkcia, mapujúca históriu slovenskej kinematografie, a dôležité je takisto vydávanie dvoch ojedinelých filmových periodík – mesačníka *Film.sk* a filmologickeho časopisu *Kino-Ikon*. „Do edičného oddelenia som nastúpil v roku 1998,“ spomína jeho vedúci Marián Brázda. „V tom čase chýbal činnosti oddelenia pevný systém, publikácie, ktoré vychádzali, sa neopierali o žiaden dlhodobý plán a neexistoval ani jasný zámer, ako túto situáciu v dohľadnej dobe vyriešiť. Považoval som preto za potrebné vydavateľskú činnosť najskôr určitým spôsobom racionalizovať a prišiel som s koncepciou, ktorá fungovanie oddelenia významným spôsobom zmenila. Novinkou bolo zavedenie niekoľkých stálych knižných edícií. V nich začali vychádzať publikácie, ktoré v slovenskom kinematografickom prostredí roky chýbali, vytvoril sa priestor na filmovú reflexiu, vznikol celý rad zásadných faktografických publikácií.“ Knižná produkcia je rozdelená do štyroch edícií – Orbis Pictus (monografie významných osobností slovenskej kinematografie), Camera Obscura (profily slovenských a európskych filmárov), Camera Lucida (teoretická literatúra) a Studium (texty určené najmä pre študentov vysokých škôl). Okrem toho vychádzajú pravidelne aj knihy, ktoré stoja takpovediac mimo stálych edícií – takto vyšli napríklad scenáre Martina Šulíka, Dušana Hanáka a ďalšie. „Jednotlivé edície sa začali roz-

víjať v podstate paralelne. Od začiatku bolo totiž naším zámerom pokryť v rámci možností všetky oblasti kinematografie, ako aj spôsoby uvažovania o filme čo najrovnomernejšie. Chceli sme čitateľom ponúknuť rôzne typy publikácií, ktoré mali produkciu nášho oddelenia postupne profilovať. Slovenská kinematografia nemala dôsledne zmapovanú tvorbu svojich najväčších osobností, chýbali tu monografie a profily kľúčových slovenských tvorcov, no rovnako závažný bol aj deficit v oblasti faktografickej literatúry. Hneď v prvom roku vznikol napríklad Katalóg slovenských celovečerných filmov, ktorý sa stal pre mnohých neoceniteľnou pracovnou pomôckou, obnovená bola i roky absentujúca tradícia vydávania Filmových ročeniek.“

Edičné oddelenie SFÚ sa však rozhodne neizoluje od iných vydavateľstiev, ktoré vydávajú filmovú literatúru. Výsledkom je napríklad nedávno krstená výpravná publikácia *Diagnózy času*. Český a slovenský poválečný film (1945 – 2012) Jana Lukeša, ktorú v spolupráci so SFÚ vydal Slovart. „Subjektom, s ktorými spolupracujeme, je viacero,“ potvrdzuje Brázda. „Miera účasti SFÚ na jednotlivých koprodukčných projektoch býva rôzna. Väčšinou sa na nich zúčastňujeme v pozícii hlavného vydavateľa – vtedy vydanie realizujeme v plnom rozsahu, len výnimočne sa náš podiel na projektoch obmedzuje na poskytovanie fotografických a archívnych materiálov či na odbornú redakciu. Spomedzi našich pravidelných koprodukčných partnerov by som spomenul Asociáciu slovenských filmových

klubov (napr. Sprievodca klubovým filmom či výpravná monografia Viktor Kubal. Filmár – výtvarník – humorista) alebo FTF VŠMU a OZ FOTOFO, s ktorými v súčasnosti pripravujeme aktualizované vydanie Dejín slovenskej kinematografie.“

So stále silnejšou snahou SFÚ informovať o dejinách slovenskej kinematografie aj zahraničných čitateľov súvisí napríklad vydanie publikácie *Best of Slovak Film* s autorskou účasťou britského filmového historika Petra Hamesa alebo anglickej mutácie monografie Ján Kadár od Václava Maceka. Edičné oddelenie SFÚ však nechce ignorovať ani súčasný trend čoraz populárnejších elektronických kníh. „Aj keď k našim starším titulom sa už v tomto zmysle zrejme nebudeme vracaať, do budúca takúto formu vydávania publikácií plánujeme uplatňovať celkom pravidelne. Dnes máme v elektronickej podobe k dispozícii zatiaľ iba Filmovú ročenku 2006 – 2010, no postupne sa to bude týkať stále väčšieho počtu obdobných titulov.“

Činnosť oddelenia sa v priebehu rokov značne rozrástla. „Od vydávania kníh sme prešli k vydávaniu DVD, k produkcii osvetovo-edukatívnych publikácií a najrozmanitejších propagačných materiálov, ktorými propagujeme jednak vlastné aktivity a podujatia spoluorganizované našou inštitúciou, ale aj slovenské audiovizuálne prostredie všeobecne,“ hovorí Marián Brázda a spomína na obdobie, keď bol slovenský film na DVD takmer raritou. „Naše prvé DVD sme vydali v roku 2002. Bol to film Dušana Hanáka *Obrazy starého sveta*, ktorý sa potom pre veľký záujem dočkal ešte niekoľkých reedícií. V tom čase sa však rozhodne nedalo hovoriť o nejakom masívnom nástupe slovenskej DVD produkcie. Vydávanie slovenských filmov na DVD vtedy vlastne takmer neexistovalo. Aj nám trvalo nejaký čas, kým vydavateľská činnosť v tejto oblasti získala presnejšie obrysy. Stalo sa tak v roku 2006, keď SFÚ prišiel s rozsiahlym projektom DVD edícií *Slovenský film*. Ako prvá vyšla kolekcia desiatich filmov z 80. rokov, po nej nasledovali výbery mapujúce filmovú tvorbu 70., 60., 50. a 40. rokov. Všetky sa aj napriek stále väčšej konkurencii DVD distribuovaných v slovenskej predajnej sieti stretli s veľmi priaznivým ohlasom a vykázali neobvykle vysokú úspešnosť.“

Až na niekoľko výnimiek z ranej produkcie boli všetky filmy vydané po dôkladnom zreštaurovaní a obnove východiskových filmových materiálov. SFÚ tak ponúka divákovi slovenské filmy vo vyso-

kej obrazovej a zvukovej kvalite. DVD majú navyše bohatú prílohu s množstvom atraktívnych informácií. „Divák vďaka tomu získava možnosť lepšie sa zorientovať v príslušnom dobovom kontexte, oveľa lepšie vníma súvislosti vzniku jednotlivých diel, ich umeleckú, kultúrnu či spoločenskú hodnotu.“ Okrem toho, že bola divákovi konečne sprístupnená slovenská filmová klasika, má podľa Brázdu produkcia DVD so slovenskou tvorbou aj oveľa širší význam. „Tento aspekt súvisí s celkovou ambíciou prinášať divákovi nielen samotné filmy, ale prostredníctvom nich zároveň zlepšovať v minulosti oslabený vzťah slovenskej verejnosti k vlastnému kultúrnemu dedičstvu. Som presvedčený, že aj vďaka našim edíciám sa slovenský film vrátil do povedomia diváka.“

Dôležitou činnosťou edičného oddelenia SFÚ je aj vydávanie filmových periodík – *Film.sk* a *Kino-Ikon*. „Film.sk začal vychádzať v čase, keď na poli slovenských filmových časopisov vzniklo úplné vákuum. Pomaly zanikali všetky časopisy, ktoré tu vychádzali v 90. rokoch, a SFÚ sa stal jedinou inštitúciou schopnou vytvoriť podmienky zaručujúce životaschopnosť takéhoto druhu časopisu. Vznikol tak priestor na informovanie verejnosti o slovenskej kinematografii, ktorý žiadne iné médiá nedokázali ponúknuť a vďaka ktorému Film.sk dodnes zostáva v mnohých aspektoch jedinečným periodikom. Podobne jedinečným filmologickým časopisom je *Kino-Ikon*. Jeho vydavateľom je síce ASFK, SFÚ má však na jeho vydávaní dôležitý podiel, keďže hlavne redakčné úkony a s nimi spojené práce sa odohrávajú v jeho edičnom oddelení.“

Samozrejme, pravidelná vydavateľská činnosť je podmienená dostatočným finančným zabezpečením. „Čiastočne je edičná činnosť financovaná priamo z rozpočtu na základe ročných kontraktov s Ministerstvom kultúry SR. Tieto zdroje potom dopĺňame uzatváraním už spomínaných partnerstiev, v poslednom čase aj prostredníctvom grantov Audiovizuálneho fondu, pre ktorý sme sa po minuloročnej úprave jeho interných pravidiel stali legitímnym žiadateľom.“

Z DVD produkcie edičného oddelenia sa najbližšie chystá vydanie debutovej snímky Martina Šulíka *Neha* a 2-DVD 6x *Dežo Ursiny*, z kníh práca Evy Filovej *Eros, sexus, gender* v slovenskom filme a *Rozprava o žánri* od autorskej dvojice Peter Michalovič a Vlastimil Zuska. ▲

FOTO: Forum Film Slovakia

Jedz, modli sa a ži ako hviezda

► Kristína Aschenbrennerová (filmová publicistka)

V marci 2010 uverejnil Vanity Fair článok Nancy Jo Sales o gangu tínedžerov z Los Angeles, ktorí si vytipovali domy obľúbených celebrit, počkali na vhodnú príležitosť a „nakúpili“. Partička označovaná ako Bling Ring vyvolala pozornosť médií a článok sa stal východiskom pre scenár filmu Sofie Coppola. Jej predchádzajúce snímky si získali divákov minimalizmom v obraze a zvuku, ktorý vystihuje viac než tisíc slov. No senzačný príbeh o tom, že priblížiť sa k hviezdám sa dá aj inak ako nafotiť ich bez mejkapu, je vo filmovej podobe stvárnený nevýraznými postavami a ich opakované predvádzanie sa pomerne rýchlo stráca na zaujímavosti.

Jednou z nosných tém, ktoré sa opakujú vo filmoch Sofie Coppola, je pozorovanie a reflektovanie dospievania a slávy. Nie vždy sa tieto aspekty života spájali v jednej osobe, ako to bolo v prípade *Márie Antoinetty*, väčšinou išlo o skúmanie ich vzájomného vzťahu. Nová snímka *Bling Ring: Ako VIP-ky* tematizuje tieto dva póly, ako aj obe strany slávy. Etablované celebrity sa stávajú terčom útokov diečiek z majetných rodín, ktoré by sa takisto chceli niečím presláviť. Aspoň na Facebooku. Paradoxne, sú to práve médiá, teda bulvár, ktorý ich inšpiroval,

a sú to znovu médiá, ktoré ich približujú k priedstálu známych a slávnych.

Bling Ring: Ako VIP-ky je film o hlúpej povrchnosti, o túžbe mať to, čo majú hviezdy, dotknúť sa ich životného štýlu. Je o zotieraní hraníc medzi médiami, vrátane sociálnych médií, a žitou realitou. Medzi tým, čo sa robí a čo sa nerobí nielen preto, že stráviť štyri roky za mrežami nie je zábava. Je o dešpekte k súkromiu, ktoré už aj tak bolo nespočetnekrát narušené bulvárnymi novinármi. O predstave, že keď môžu fotografia a slo-

vá vniknúť do súkromia iného človeka, môžem to urobiť aj ja. Nejde len o (nepozamykané!) domy Megan Fox a Briana Austina Greena či Orlanda Bloomu s Mirandou Kerr, ale aj o autá zaparkované na ulici, ktoré ich majitelia dôverujúci bezpečnosti štvrte nechali odomknuté. Kedysi mali mládežnícke gangy motorky a vystreľovačky, teraz majú auto od ocinka a mapy na Googli.

Prípád týchto „obetí“ obdivu života slávnych a jeho atribútov v podobe drahých a luxusných vecí ponúka viaceré momenty, ktoré by stálo za to vytiahnuť ako nosné. Film *Bling Ring: Ako VIP-ky* to nerobí a ostáva len na úrovni ukazovania, sem-tam niečo placho naznačí. Neprekračuje hlúpu povrchnosť a skratkovité myslenie hlavných aktérov: chcem mať to čo Lindsay Lohan, tak jej to ukradnem. Azda z rešpektu k stále žijúcim aktérom film neprekračuje hranice svojho inšpiračného zdroja, čím sa dostáva do pozície rekonštrukcie vychádzajúcej z uverejnených informácií. Jedným z následkov tejto voľby je uzavretie postáv do škatuľky kolektívnej povrchnosti s občasných konštatovaním možného problému.

Opakovanie je nielen matkou múdrosti, ale aj prameňom nudy. Opakované prehŕňanie sa v osobných veciach – napriek vtipným momentom prvotného objavovania vankúšov s potlačou vlastnej

podobizne v dome Paris Hilton, sa stáva monotónnym aj na pozeranie. Plytko koncipované postavy sú pri svojich výtržnostiach vlastne takými malými zombies, akurát nejdú po ľudských orgánoch, ale po nablýskaných šatočkách, kabelkách, šperkoch a topánčkách značky Louboutin. Chcú sa nahodiť, zapózovať, odfoťiť sa, zverejniť obrázok na Facebooku. Ostáva len čakanie, ktorý z domov sa stane pre skupinku mladých vykrádačov osudným. Až potom dostávajú Marc, Rebecca, Nicky a Chloe šancu prejavíť sa ako postavy. Pri všetkom tom nezaujme o čokoľvek ostáva visieť vo vzduchu otázka, kde sú a kde boli rodičia?

Povrchnosť definujúca správanie hlavných protagonistov, ich nezájum o dôsledky vlastného konania, ale najmä nezájum filmu ísť do väčšej hĺbky, pohrať sa s postavami, urobiť z nich aspoň zaujímavé figúrky, odpútať sa od ich predlôh, to je hlavný problém filmu *Bling Ring: Ako VIP-ky*. Východiskom nie je ani zmena štýlu z pôvodnej ospalosti, opojnosti, na dravosť a doslovné prezentovanie oslavy bohatstva, jeho zneužívania, ani oslava drog a „nehôd“ pod ich vplyvom. Je zrejme, že nič z toho by nemala byť zábava, ale film potrebuje obsahovať prvok, prostredníctvom ktorého si divák k nemu vytvorí vzťah. ▲

Bling Ring: Ako VIP-ky (The Bling Ring, USA, 2013) _RÉŽIA: Sofia Coppola _SCENÁR: S. Coppola, Nancy Jo Sales
_KAMERA: Christopher Blauwert, Harris Savides _STRIH: Sarah Flack _HUDBA: Daniel Lopatin, Brian Reitzell _HRAJÚ: Emma Watson, Katie Chang, Israel Broussard, Claire Julien, Taissa Farmiga a iní _MINUTÁŽ: 90 min. _HODNOTENIE: ●●●

FOTO: Forum Film Slovakia

Proces jedného škandálu

► Tomáš Hudák (filmový publicista)

Debut režiséra Mikaela Marcimaina *Call Girl*, inšpirovaný skutočným škandálom, ktorý dodnes nie je celkom vyšetrený, je zároveň politicko-konšpiračným filmom i príbehom o postupnom zabáraní sa do problémov. Vidíme paralelne akoby dva filmy, s istými formálnymi odlišnosťami v súlade so žánrami, o dvoch „obetiach“ svojvôle reprezentantov všemocného „systému“, ktoré sú pre snímku dôležitejšie ako škandál samotný.

Call Girl výborne pracuje s dobovým dizajnom či s napätím a v mnohom pripomína titul *Jeden musí z kola von*, hoci jeho naratívne postupy sú menej sofistikované. Podkladom pre Marcimainov film je tzv. *Geijeraffären* – švédka aféra z druhej polovice 70. rokov, pomenovaná podľa vtedajšieho ministra spravodlivosti Lennarta Geijera. Geijer v tom čase spolu s desiatkami ďalších prominentov nielen z oblasti politiky údajne využíval služby prostitútok zoskupených okolo Doris Hopp (vo filme sa volá Dagmar Glans – všetky mená sú zmenené). Keďže platenie za sexuálne služby nebolo vo Švédsku ilegálne, problém spočíval v tom, či takto nedochádza k úniku citlivých informácií týkajúcich sa štátnej bezpečnosti, a takisto v tom, že medzi *call girls* sa vraj nachádzali dve neplnoleté dievčatá.

Práve tieto dievčatá sú v centre pozornosti filmu, predovšetkým štrnásťročná Iris. Exponovaná je ako problémové dievča, ktoré sa ocitá v detstom domove, čo vedie k jej početným večerným útekom do mesta a nakoniec k „súkromnej párty“ sporej s vyzliekaním a so zarobenými peniazmi. Keď sa má Iris prvýkrát vyzliecť, robí to s vidinou

malého dobrodružstva, zo zvedavosti a možno aj s naivnou nevinnosťou. Dagmar ju potom vyslovene zvädza; je ako *femme fatale*, ktorá Iris sľubuje krásy života, ak sa k nej pridá. Zároveň sa pasuje do úlohy ochrankyne, náhradnej matky (bordelmama). Pochopiteľne, keď chce Iris po čase odísť, z Dagmar sa stáva prísna matka a nechce jej to dovoliť.

Príbeh Iris je príbehom o zlom rozhodnutí, o strate kontroly nad situáciou a následnej nemožnosti uniknúť. To, že je súčasťou politického škandálu, je takpovediac náhoda. Žánrová schéma je naplnená, Iris bojuje proti niečomu, čo je väčšie ako ona. Pre Iris je skutočným zločincom Dagmar, politika a nevyšetrenie kauzy prichádza až v druhom slede. Na druhej strane, snímka sa nesústreďuje na psychológiu Iris, jej postava je skôr plochá. Film v prvom rade vyvoláva pocit, že Iris je obeťou istého systému a proti jeho všemocnosti sa prakticky nedá brániť. Už nie je iba obeťou Dagmar a jej skupiny, ale niečoho väčšieho, čo zahŕňa politiku, pretože práve politici a sudovia Dagmar ochraňovali. Nie je obeťou konkrétnej aféry, ale abstraktného „systému“.

Druhým hlavným hrdinom je policajt John Sandberg, hoci jeho línia získava viac priestoru až približne v poslednej tretine filmu. Sandberg vyšetruje škandál a, ako hovoria žánrové pravidlá, je hádam jediný, kto sa snaží zistiť pravdu, kým z rôznych strán prichádzajú (politické) tlaky, aby sa na vec zabudlo. Nie vždy je pritom jasné, kto tlak vyvíja. Film nie je konkrétny, neukazuje presne na vinníkov, ale opäť odkazuje na akúsi ťažko uchopiteľnú mašinériu moci.

Hoci film sleduje Sandberga menej ako Iris, politická línia snímky je dominantná. Práve ona totiž určuje celkové vyznenie filmu, čo môžeme vidieť najmä v scénach, keď sa línie pretínajú. Aj keď je príbeh Iris nakrútený viac konvenčne, strihové sekvencie a najmä scény, keď sa blíži k „politickým silám“, pripomínajú žáner politicko-konšpiračných filmov. Práve z amerických snímok tohto žánru Sandbergova línia jasne čerpá. Vidíme tajné stretnutia v noci, neznáme autá, fotografovanie teleobjektívom; postavy často idú *niekam*

a *niečo* si tajne vymieňajú. Tieto časti sú spravidla dynamickejšie – jednak vďaka elektronickej hudbe vychádzajúcej zo 70. rokov, jednak vďaka strihu, pričom tvorcovia niekedy využívajú aj jump cut.

Mikael Marcimain pôsobil ako režisér druhého štábu pri filme *Jeden musí z kola von*. A *Call Girl* vo viacerých atribútoch pripomína film Tomasa Alfredsona: od zápletky s politickým podtónom cez dynamické a pochmúrne uchopenie žánru až po výborné a nenásilné evokovanie doby – či už rekvizitami, farebnosťou obrazu, alebo translokáciami. Lenže kým film *Jeden musí z kola von* bol aj invenčne vyrozprávaný (touto témou sa zaoberajú napríklad dva texty Davida Bordwella na jeho blogu), titulu *Call Girl* táto vlastnosť chýba. Zo stránky príbehu sa spolieha hlavne na naše sympatie k obetiam (hoci filmu treba priznať, že sa na nich neprizivuje) a ešte viac na fascináciu z neznámeho a nespoznateľného sveta politiky, kde sa rozhodnutia robia za zatvorenými dverami. ▲

Call Girl (Call Girl), Švédsko/Nórsko/Fínsko/Írsko, 2012) _ **RÉŽIA:** Mikael Marcimain _ **SCENÁR:** Marietta von Hausswolff von Baumgarten _ **KAMERA:** Hoyte Van Hoytema _ **STRIH:** Kristofer Nordin _ **HUDBA:** Mattias Bärjed, Rasmus Thord _ **HRAJÚ:** Pernilla August, Simon J. Berger, David Dencik, Sofia Karemyr a iní _ **MINUTÁŽ:** 140 min. _ **HODNOTENIE:** ●●●●

FOTO: Artcam

Litovský príboj

► **Zuzana Štefunková** (filmová publicistka)

Aurora: 1. fascinujúca polárna žiara, 2. bohyňa prvých slnečných zábleskov prinášajúca denné svetlo, 3. ruský krížnik píšuci dejiny októbrovej revolúcie, 4. jeden z dvoch názvov najnovšej snímky Kristíny Buožytė – ten druhý je Miznúce vlny.

Kristína Buožytė, pre miestne publikum pomerne neznáme meno, pochádza z litovského mesta Klajpeda. Vyštudovala filmovú réžiu na Litovskej hudobnej a divadelnej akadémii vo Vilniuse. Na konte má dva celovečerné hrané filmy i niekoľko krátkych snímok, videoklipov a reklám. Celovečerným debutom *Zberateľka* (*Kolekcioniere*) zaujala v roku 2008 publikum i porotu na Medzinárodnom filmovom festivale v Karlových Varoch. O štyri roky neskôr predstavila na rovnakom festivale svoj druhý celovečerný projekt *Miznúce vlny*. Buožytė v ňom odvážne vstupuje do málo prebádaných vôd ľudského podvedomia.

Vedec Lukas sa dobrovolne stáva obetným báranom prevratného experimentu skúmajúceho fungovanie ľudskej mysle. Pod neustálym dohľadom doktorov a povolaných expertov ho uvedú do hlbokého bezvedomia. Prvé pokusy sa odvíjajú bez problémov. Lukasove životné funkcie sú v norme a všetko pôsobí harmonicky. Veci sa však náhle začínajú komplikovať. Počas jednej z terapií Lukas zachráni pred utopením tajomnú mladú

ženu Auroru, ktorá sa mu za pomoc odvdáči vrúcnymi bozkmi. Záhadná kráska sa pomaly udomáčaňuje v Lukasovej hlave. Vtiahne ho do svojho sveta a on sa s ňou začne intímne zblížovať. Pre spoločné chvíle strávené v Aurorinej prítomnosti Lukas podáva vedcom nepresné údaje o svojich vidinách. Čo ak prítomnosť tajomnej ženy v Lukasovej hlave nie je náhoda, ale dokonale naplánovaný projekt?

Buožytė neviditeľnou niťou prepája *Miznúce vlny* so svojou celovečernou prvotinou *Zberateľka*. Postavy bez väčších komplikácií prechádzajú z jednej snímky do druhej. Mladý kameraman akoby len prehodnotil svoj život a vydal sa na dráhu vedca. Logopédka Gaila sa zase príliš nevzdialila od svojej profesie a z detskej kliniky prešla do ošetrovne výskumného ústavu. Réžisérkin dvorný herec Marius Jampolskis, ktorý stvárnil postavu Lukasa v *Miznúcích vlnách* i fotografa v *Zberateľke*, pripomína naturalistickým prejavom Jérémieho Reniera (známeho z filmov bratov Dardenovcov). Oboch spája istá forma vnútornej príťažlivosti aj

vizáž bežného, priemerného človeka. Ich postavy zároveň v sebe nesú určitý odpor až pohrdnutie spoločnosťou. Nie sú klasickými kladnými hrdinami, ku ktorým divák príľne od prvej minúty. Cesta k empatii je klukatá a plná otázok, často bez uspokojujúcej odpovede.

Naopak, fatálna Aurora s tvárou Jurgi Juitaite je zosobnením panenskej čistoty. Bujná gaštanová hriva, biele splyvavé šaty, to všetko na pozadí esteticky podmanivých tvarov a materiálov vystrihnutých z katalógu súčasného moderného umenia. Filmové médium so sebou prináša možnosť posúvať človeka za hranice nemožného. Prostredníctvom nedokonalosti našich zmyslov dokážeme poznávať veci skôr, ako je to reálne dostupné. S predstihom narábame s najdokonalejšou technikou či pokorujeme zaužívané zákony prírody. Svet, aký poznáva Lukas, je fascinujúce miesto, ktoré sa človeku poodhalí len raz v živote. Bohužiaľ, cesta k snovej dokonalosti je jednosmerná, bez možnosti návratu. Lukas ako jediný dokáže spleť miznúcich digitálnych vln na monitore dekódovať do vnemov a prideliť im konkrétne obrysy a tvary. Buožytė diváka vťahuje do veľmi osobného snového priestoru, v ktorom je také ľahké podľahnúť potlačeným túžbam.

Ambiciózne *Miznúce vlny* však stagnujú na úrovni festivalovej snímky. Réžisérka sa tentoraz na

rozdiel od *Zberateľky* sústreďuje viac na vizuálnu stránku filmu a dejovú líniu ochudobňuje o hlbší, pútavejší presah. *Miznúce vlny* nedisponujú výraznejším momentom, ktorý by diváka vtiahol do deja a rozvíril vlny jeho záujmu. Situácie, v ktorých sa snaží o niečo navyše, narážajú svojou tajomnosťou na brehy nepochopenia a nezachráni to ani pôsobivá práca s kamerou a cit pre dokonalú priestorovú aj farebnú kompozíciu. Takže z tých výrazných prvkov si zasluhuje pochvalu jedine zvuková zložka – grandiózna vážna hudba v kombinácii s tvrdými kovovými tónmi či monotónnym klepotom medicínskych prístrojov vťahuje diváka do Lucasovej hlavy i do filmu samotného.

Tvorba mladej litovskej režisérky je aj napriek nedostatkom príjemným vánkom, ktorý do našich zemepisných šírok prináša čosi z priebornosti a čerstvosti pobaltskej kinematografie. Kristína Buožytė stojí len na začiatku svojej filmárskej dráhy. Pomaly sa rozhliada, formuje a hľadá svoju osobnú linku, po ktorej povedie obraz litovského filmu v neúprosnom konkurenčnom boji svetovej tvorby. ▲

Miznúce vlny (Aurora, Litva/Francúzsko/Belgicko, 2012) **_RÉŽIA:** Kristína Buožytė **_SCÉNÁR:** K. Buožytė, Bruno Samper **_KAMERA:** Feliksas Abrukauskas **_STRIH:** Suzanne Fenn **_HUDBA:** Peter von Poehl **_HRAJÚ:** Marius Jampolskis, Jurga Juitaitė, Rūpilas Jansonas a iní **_MINUTÁŽ:** 120 min. **_HODNOTENIE:** ●●●

FOTO: Artcam

Tunajšia nová vlna bola špeciálna

► Miro Ulman, Daniel Bernát

Na júnovom Art Film Feste a následne aj na MFF Karlove Vary sa krstila nová publikácia Slovenského filmového ústavu **Best of Slovak Film 1921 – 1991**. Obsahuje informácie o 35 významných filmoch z dejín slovenskej kinematografie. Texty k nim napísal anglický filmový historik a kritik Peter Hames.

Slovenskému a českému filmu sa venujete nielen vo svojich článkoch a publikáciách, ale aj pri organizovaní filmových prehliadok a festivalov. Čím si získal vašu pozornosť?

– O české a slovenské filmy som sa začal zaujímať koncom šesťdesiatych a začiatkom sedemdesiatych rokov v čase československej novej vlny. Bol som presvedčený, že toto hnutie je trvalejšie a rôznorodejšie ako podobné prúdy v západnej Európe, francúzsku novú vlnu nevyhľadávajúc. Naskytla sa mi príležitosť napísať na túto tému knihu, čo vyústilo do môjho trvalého záujmu o túto kinematografiu.

Ktoré obdobie z dejín slovenskej kinematografie považujete za najzaujímavejšie?

– Odpoveď je predvídateľná – šesťdesiate roky. Obzvlášť pozoruhodné boli diela Hanáka, Jakubiska a Havettu, hoci im politická situácia neumožňovala taký medzinárodný dosah, aký by si zasluhovali. Pri spätnom pohľade na celú dekádu sa však aj v dielach Uhra, Barabáša a Solana odráža podnetný rozmach, ktorý s týmto obdobím súvisel – nehovoriac o Kádárovej práci na Barrandove.

Keď ste pozerali filmy, o ktorých v knihe **Best of Slovak Film 1921 – 1991** píšete, čo sa vám pri spätnom pohľade na ne vybavovalo? Zažili ste nejaké intenzívne poznanie?

– Spomenul som si na svoju prvú návštevu Slovenského filmového ústavu v roku 1973. Mal som vtedy možnosť vidieť Uhrovo *Slnko v sieti*, a keď

ma môj tlmočník požiadal o vysvetlenie, čo sa to tam vlastne deje, bolo jasné, že mám do činenia s niečím výnimočným. Hanákov *Obrazy starého sveta* sa zase ukázali ako jeden z najlepších dokumentárnych filmov, čo som kedy videl.

V knihe sú zaradené iba filmy do roku 1991, no v akej kondícii vidíte slovenskú kinematografiu po tomto roku? Nachádzali ste v nej inšpiratívne tituly?

– Problémy v hranej tvorbe po roku 1989 sú všeobecne známe a nedalo sa im vyhnúť. No v posledných troch rokoch tu vznikli naozaj výrazné filmy v réžii Zuzany Liovej, Ivety Grófovej a Miry Fornay. Azda je akýmsi znamením tejto doby skutočnosť, že sú to všetko ženy a že každá z nich je scenáristkou aj režisérkou – nejde o to, že by bolo jednoduché nakrútiť také osobné a nekomerčné projekty, je to skôr otázka túžby rozprávať príbehy a tlmočiť svoje skúsenosti.

V poslednom čase sa neraz objavili názory, že slovenská dokumentárna tvorba je výraznejšia a kvalitnejšia ako tá hraná. Aký je váš názor?

– Vo všeobecnosti si myslím, že je to pravda – no podobne je to aj v Českej republike, kdekoľvek. Škoda len, že komerčne sa dokáže presadiť tak málo dokumentov. V každom prípade, početné ocenenia pre Lehotského *Slepé lásky* neboli náhodou – rovnako ako festivalové projekcie Škopových filmov *Osadné* a *Iné svety*.

Pred šiestimi rokmi ste pre *Film.sk* povedali, že slovenský film nie je v Británii veľmi známy ani prezentovaný. Šesť rokov nie je dlhý čas, no predsa, zaznamenali ste nejaký posun či vývoj v súvislosti s prezentáciou slovenských filmov v Británii, s ich kvalitou a propagáciou?

– Filmy ako *Osadné*, *Slepé lásky*, *Dom*, *Až do mesta Aš* či *Líštičky* sa dostali na festivaly a pritiahli pozornosť poučeného publika. Film *Bathory* zase prenikol k širšiemu publiku vďaka uvedeniu v televízii a na DVD nosičoch. No a ja dúfam, že na ceste k väčšiemu záujmu kritiky bude najpodnetnejším krokom vydanie DVD *Slnko v sieti*, *Drak sa vracia*, *Obrazy starého sveta*, *Vtáčkovia, siroty a blázni* spoločnosťou Second Run.

Český filmový publicista Jan Lukeš v rozhovore pre *Film.sk* povedal, že v súčasnosti asi nemôže-

me očakávať veľké svetové úspechy českého a slovenského filmu, lebo svet zaujímajú iné, konfliktnejšie regióny. Súhlasíte s takýmto názorom?

– Svet sa nutne zaujíma o súčasnú politickú situáciu, ktorá vyvoláva sociopolitický záujem, ale myslím si, že úlohu zohrávajú aj iné faktory. Programových pracovníkov festivalov priťahujú snímky, ktoré sú z estetickej stránky novátorské alebo odlišné – inak povedané, 'autorské' filmy. Výnimkou nie je ani stredná Európa – spomeniem aspoň Bélu Tarra či Jana Švankmajera. Ich filmy možno neoslovujú široké publikum, ale vo svete podnietili debaty a vyvolali záujem. No a takisto je tu otázka módnosti. Rumunská nová vlna je nespochybniteľnou realitou, ale bez podpory zo strany Cannes a francúzskych kritikov sa mohlo stať, že zostane nepovšimnutá. Trvalo roky, kým svet objavil Tarra či Švankmajera, a ani Kiešlow-skému sa pred *Dekalógom* nedostalo plného uznania.

Jedna vec je ponuka a druhá dopyt – existuje podľa vás v Británii záujem o malé stredo- a východoeurópske kinematografie vrátane tej slovenskej? Existuje tam ochota objavovať nepoznané teritória, ktorú by sa oplatilo podchytiť?

– Nemyslím si, že by sa britské publikum zaujímal predovšetkým o krajinu pôvodu, hoci je isté, že sa k nemu dostanú hlavne filmy v anglickom jazyku. A čo sa týka tých cudzojazyčných, existuje dopyt po francúzskych filmoch, ale diváci sa v prvom rade zaoberajú tým, čo je dielu vlastné – teda jeho témou a príbehom, ohlasom kritiky. Z tohto pohľadu je nepodstatné, či ide o slovenský, český, poľský, argentínsky, alebo japonský film. Publikum vyskúša aj neznáme teritória, pokiaľ samotný film vyzerá pútavo. Podľa mňa je situácia vo všetkých európskych krajinách podobná – existuje mainstreamová kinematografia (najmä americká), domovské produkcie a potom menší dopyt po cudzojazyčných filmoch.

Chystáte nejaké ďalšie projekty, ktoré súvisia so slovenskou kinematografiou?

– Píšem sprievodné texty k anglickému DVD *Slnko v sieti*, ktoré vydáva spoločnosť Second Run. Budem s ňou spolupracovať aj na ďalších troch DVD tituloch. Zároveň chystám materiál o českých a slovenských rozprávkach, ktorý bude obsahovať aj diela Jakubiska a Luthera. ◀

Kombinované pohľady na slovenský film

► Alexandra Ritterová

(absolventka filmovej vedy na FTF VŠMU)

Best of Slovak Film 1921 – 1991 je jedinečná publikácia Slovenského filmového ústavu, ktorá vychádza vo forme katalógu v angličtine. Obsahom vo svetovom jazyku, fotografiami aj grafickým spracovaním vzdáva poctu slovenským filmom a ich tvorcom. Prvých 750 výtlačkov knihy čaká nielen na zahraničných čitateľov a domácich znalcov či študentov jazyka i umenia, ale na každého, kto ju ocení.

Už po prvom prelistovaní katalóg priťahne oko čitateľa svojím vizuálnym konceptom. Fotografie a texty intenzívne pôsobia ako filmové pozdravy. Čierne a olivovo-zlaté, sivé a biele farby pozadia uľahčujú orientáciu. Olivovo-zlatá farba dodáva knihe punc exkluzivity. Ako podklad pre názvy filmov i zoznamy tvorcov (režia, scenár, kamera, strih, hudba, herci) je vstupnou zlatou bránou a dominantné fotografie z filmov sú kľúčom, ktorý ju otvára. To všetko prispieva k „festivalovému“ efektu.

Názov publikácie napovedá, že kľúčom k jej vzniku bol výber najlepších slovenských filmov dvadsiaty až osemdesiaty rokov minulého storočia. Poprední slovenský filmový vedci – Václav Macek, Jelena Paštéková, Martin Ciel, Peter Michalovič, Mária Ferenčuhová, Martin Kaňuch – vybrali 35 titulov. Autorom úvodu a textov k filmom je anglický filmový historik, univerzitný profesor, programový poradca Londýnskeho filmového festivalu Peter Hames. Tak sa skombinovalo slovenské s anglickým, pohľady zvnútra s pohľadom zvonku. Katalóg je rozdelený na časť o filmoch a časť o režiséroch.

V úvode sa Hames dotkne problému cudzincov, ktorý sa týka rozoznávania slovenského a českého, preletí filmovou históriou od čias československých produkcií s oscarovým *Obchodom na korze* (1965), zachytí rôzne tvorivé prepojenia i koprodukcie, vyzdvihne skutočnosť, ako Uhrovo *Slnko v sieti* (1962) predznamenovalo novú vlnu, pripomenie vzlety i pády po roku 1968, spomenie zakázané filmy, ťažkosť po vyhlásení samostatnosti v roku 1993 i nové filmy až do súčasnosti.

Best of Slovak Film 1921 – 1991

(Slovenský filmový ústav, Bratislava, 2013, 204 strán)

Škoda len, že texty k filmom sú také krátke – festivalové. Stačilo by využiť miesto vedľa ukážok z mediálnych ohlasov a zvýšila by sa šanca rozoznať viacej detailov z pohľadu ostrovana na naše filmy. Akoby tu však bola obava z náročnosti prvého stretnutia zahraničného čitateľa so slovenskou kinematografiou.

Zoradenie titulov podľa roku výroby otvára pohľad na jednotlivé desaťročia. Výber uvádza prvý slovenský dlhometrážny hraný film *Jánošík* (1921) bratov Siakelovcov, nasleduje Plickova *Zem spieva* (1933) a prichádza veľký skok až k Bielikovmu filmu *Štyridsaťtyri* (1957). V šiestej dekáde nájdeme 14 snímok, to je skoro polovica z výberovej tridsaťpäťky. V spoločnosti filmov Barabáša, Solana, Uhra, Jakubiska, Hanáka, Havettu zarezonujú aj Grečnerov *Drak sa vracia* (1967), Plichtov *Šerif za mrežami* (1965) či Krivánkov *Deň náš každodenný* (1969). Tu sa ukazuje jeden zo zámerov „zviditeľniť“ menej „videné“ filmy. A v 35-ke nechýbajú ani zástupcovia animovanej tvorby, presnejšie Kubalov *Zbojník Jurko* (1976) i jeho *Krvavá pani* (1980). Výber toho naj uzatvára a zároveň novú dekádu otvára Šulíkova *Neha* (1991).

V druhej časti katalóg predstavuje profily režisérov 35 filmov – ich biografie, filmografie, hlavné ocenenia a portrétna fotografie.

Máte svoj zoznam najlepších slovenských filmov? Teraz si ho môžete vytvoriť a porovnať s výberom slovenských filmov rokov 1921 až 1991, ktorý obsahuje táto kniha. Zatiaľ je to u nás jediná publikácia svojho druhu, darček k 50. výročiu vzniku Slovenského filmového ústavu. ▲

ASFK opäť prinesie do kín lákavé tituly

Tohtoročný letný programovací seminár zástupcov filmových klubov registrovaných v Asociácii slovenských filmových klubov (ASFK) sa konal 7. až 9. júna 2013 v Krpáčove. Okrem toho, že opäť na pár dní spojil dramaturgov filmových klubov z celého Slovenska, ponúkol niekoľko zaujímavých pripravovaných distribučných titulov a niekoľko prednášok na tému digitalizácie a lokálneho marketingu, niesol sa aj v oslavnom duchu. ASFK bola založená v roku 1993 a kvalitnú filmovú tvorbu prináša na Slovensko už dvadsať rokov. To, že v silnej konkurencii vydržala tak dlho, svedčí o jej prínose a významnej pozícii medzi distribútormi.

Z filmového programu najviac lákali slovenské snímky. Animovaný *Sneh* Ivany Šebestovej premietali za jej osobnej účasti a takisto *Zázrak* Juraja Lehotského predstavil režisér osobne spolu so scenáristom Markom Leščákom. *Sneh* aj *Zázrak* majú veľký potenciál a sú jasným dôkazom toho, že sa slovenská kinematografia prebudila a patrí jej miesto v európskom filmovom priestore.

Filmové premietania boli doplnené dvomi prednáškami. Riaditeľ Audiovizuálneho fondu Martin Šmatlák informoval o podpore digitalizácie kín a v diskusií riešili kinári nielen problémy technického zabezpečenia kina a spolufinancovanie, ale aj problémy financovania distribučných titulov a slabú podporu nekomerčných a umelecky hodnotných filmov. Inšpiratívnu prednášku o tom, ako účinne a cielene propagovať svoje kino a jeho podujatia, mal Petr Marek z pražského kina Aero, ktorý je zároveň predsedom Rady štátneho fondu kinematografie v ČR. Program letného seminára potvrdil, že ani v nasledujúcom polroku sa priaznivci dobrého filmu nemusia báť zjásť do svojho obľúbeného filmového klubu.

► Nina Šilanová

(publicistka a dramaturgická filmového klubu Pocity)

SFÚ sa pripomenul na Envirofilme

Tretieho júna, v prvý deň 19. MFF o životnom prostredí Envirofilm v Banskej Bystrici, sa konalo podujatie pripomínajúce 50. výročie vzniku SFÚ,

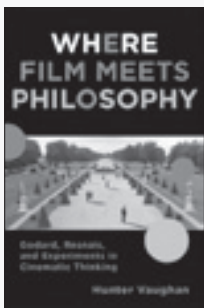
ktorý už vyše desať rokov pripravuje mimosúťažné projekcie festivalu. Generálny riaditeľ SFÚ Peter Dubecký a predseda Slovenského filmového zväzu Štefan Vraštiak zoznámili prítomných s minulosťou, súčasnosťou, ale i s budúcnosťou jubilujúcej inštitúcie. Diváci videli aj niektoré koprodukčné filmy SFÚ. Témou besedy bola digitalizácia archívnych zbierok SFÚ, výchova filmových divákov jubilujúcej dvadsaťročnej Asociácie slovenských filmových klubov, filmové múzeum, súčasný stav slovenskej audiovizie a ďalšie. Do súťaže tohtoročného Envirofilmu bolo prihlásených 189 filmov z 29 krajín, výberová komisia odporučila 55 titulov z 15 krajín. Porota udelila 22 cien, po prvý raz aj Cenu riaditeľa SFÚ, ktorú získala francúzska snímka *Oblak nad strechou sveta*. Porota ocenila aj 5 slovenských filmov: *Príbehy tatranských štítov – Posadnutí horami*, *Strážcovia noci*, *Trojuholník smrti – V prospech seba*, *V blízkosti človeka* a *Mercúň*. Prehliadka víťazných filmov bude 4. septembra od 15.30 hod. v bratislavskom kine Lumière.

► švr

Filmový kabinet uspel a čaká ho 2. semester

Vzdelávací cyklus prednášok a projekcií Filmový kabinet, ktorý organizuje Slovenský filmový ústav v spolupráci s Asociáciou slovenských filmových klubov, ukončil 30. mája svoj prvý semester a 13. júna ponúkol ešte špeciálny program venovaný Dušanovi Hanákovi. V prvom semestri mal Filmový kabinet 78 stálych študentov, pričom frekvenciou na záver absolvovali test a získali diplom SFÚ. Dramaturgovia a lektori podujatia zhodnotili jeho doterajší priebeh pozitívne. Podľa estetika filmu Juraja Oniščenka záujem divákov výrazne prevyšil očakávania. Okrem Oniščenka a filmového teoretika Michala Michaloviča viedlo prednášky počas prvého semestra aj niekoľko hostí, medzi ktorými bol filmový historik Václav Macek, šéfredaktor filmologického časopisu *Kino-Ikon* Martin Kaňuch či filmová teoretička Mária Ferenčuhová. Filmový kabinet bude od 12. septembra 2013 do 30. januára 2014 pokračovať druhým semestrom, ktorý priamo nadviaže na ten úvodný.

► ts

Hunter Vaughan: **Where Film Meets Philosophy. Godard, Resnais, and Experiments in Cinematic Thinking**

(Columbia University Press, New York 2013, 244 strán)

Hunter Vaughan vychádza pri svojom filozoficko-teoretickom rozbere diel veľikánov francúzskej kinematografie predovšetkým z diela Mauricea Merleau-Pontyho a Gilla Deleuza. Ich teoretické závery využíva pri komparatívnej analýze filmov Jeana-Luca Godarda a Alaina Resnaisa, dvojice autorov, ktorí sú známi svojím filozofickým prístupom k filmu a radikálnym prevracaním konvenčných kinematografických techník, pričom pozornosť venuje najmä Godardovým filmom *Žit svoj život*, *Pohľadanie a Dve alebo tri veci, ktoré o nej viem* a Resnaisovým snímkam *Hirošima, moja láska*, *Vlani v Marienbade* a *Vojna sa skončila*. Tým, že tieto diela zasaďuje do širšieho filozofického kontextu, dokáže zaujímavým spôsobom prepojiť dva odlišné metodologické postupy, ktoré využíva pri hlbokom skúmaní diel dvoch zdanlivo celkom odlišných filmových tvorcov.

A. L. Rees, Duncan White, Steven Ball, David Curtis (Ed.): **Expanded Cinema: Art, Performance, Film**

(Tate Publishing, Londýn 2011, 312 strán)

Zborník textov skúma presahy kinematografie za hranice jej tradične chápaného poňatia – do sfér experimentálneho filmu, videa a performance v galériách i mimo nich a do čoraz viac sa rozvíjajúceho intermediálneho priestoru. Poprední teoretici a umelci z Európy a USA, ako VALIE EXPORT či Carole Schneemann, hľadajú korene tejto expanzie v ranom abstraktnom filme a povojnových happeningoch, ktoré skúmali možnosti „elektronického a televízneho“ jazyka a spájali videoinštalácie s tancom a hudbou, ale zároveň sledujú aj súčasné trendy mediálneho umenia v rámci digitálnej manipulácie, internetu a nových médií. Súčasťou knihy sú texty publikované pred niekoľkými desaťročiami (vrátane *Movie Journalu* Jonasa Mekasa), ale aj rozhovory s kľúčovými umelcami a ich doposiaľ nepublikované eseje či manifesty, takisto množstvo reprodukcí a ilustrácií.

Pod značkou Baťa

(Filmexport Home Video/Národný filmový archív)

Filmexport Home Video a pražský Národný filmový archív vydali box s tromi DVD *Pod značkou Baťa* s podtitulom *Filmy zlínského ateliéru 1935 – 1948*. Obsahuje 32 reklamných, dokumentárnych a inštruktážnych filmov firmy Baťa v celkovej dĺžke 240 minút. Táto firma využívala film na svoju propagáciu už na konci dvadsiatych rokov a v roku 1935 začala skupina mladých tvorcov nakrúcať vo vlastných filmových ateliéroch v Zlíne. Prvé DVD obsahuje 13 reklamných filmov na obuv. Na ich výrobu sa podieľali režiséri ako Elmar Klos, Karel Plicka alebo Otakar Vávra, kameramani Alexander Hackenschmied a Jan Lukas a herecké hviezdy Vlasta Burian, Hana Vítová, Václav Trégl, Raoul Schráníl, Theodor Pištěk a ďalší. Druhé DVD obsahuje 13 dokumentov o živote v Zlíne a v Baťových fabrikách vrátane snímky *Tvář Zlína* určenej na Svetovú výstavu v Paríži. Na treťom DVD nájdete reklamné filmy na ostatné výrobky či služby a inštruktážne filmy pre predavačov. Túto unikátnu kolekciu filmov, ktorá bude dostupná v predajni SFÚ Klapka.sk, doplní brožúra s ďalšími faktami o baťovskej filmovej tvorbe.

Od Fica do Fica

(LEON Production, ULTRAFILM)

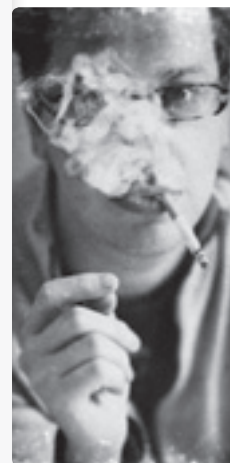
Slovenská dokumentaristka Zuzana Piussi patrí k našim najplodnejším filmárkam. V roku 2012 dokončila hneď tri dlhometrážne dokumenty určené pre kiná: v *Mužoch revolúcie* sa prostredníctvom subjektívnych pohľadov bývalých revolucionárov vracia k udalostiam od novembra 1989 až po prvé slobodné voľby v roku 1990, jej *Krehká identita* podrobuje kritike pojem národnej identity a veci s ňou súvisiace, a v titule *Od Fica do Fica* autorka mapuje obdobie od volieb v roku 2010 do volieb v roku 2012, poznamenané kauzou Gorila. Všetky tri filmy prinášajú dosť nelichotivý, ale výstižný obraz našej krajiny. Napriek svojmu názvu sa dokument *Od Fica do Fica* nevenuje len jednému politikovi, ale všeobecným mechanizmom fungovania domácej politiky. V prvej časti s názvom *Genealógia goríl* mapuje predvolebné obdobie a v druhej (*Gorila*) recapituluje fakty týkajúce sa rovnomeného spisu, protestov, ktoré vyvolal, ale aj slabiny občianskych aktivistov. Na DVD sú k dispozícii anglické titulky a ako bonusy trailer, vysvetlenie Eugena Kordu, prečo vstúpil do politiky a potom z nej vystúpil, aj debata Gejzu Adama zo Strany rómskej iniciatívy a Jána Ľuptáka zo Združenia robotníkov Slovenska po diskusii v STV v roku 2010.

ZUZANA PIUSI

producentka Zuzana Dušičková

V súčasnosti sa venujem hlavne vývoju celovečerného hraného filmu *Rinaldo drom*, ktorý sa nachádza vo fáze finalizácie scenára, obliadok a hereckých castingov. Trinásťročný rómsky chlapec Rinaldo po tom, čo im zhorol dom, býva s mamkou a malou sestričkou na smetisku za Prešovom. Jedného dňa sa vyberie na cestu do Budapešti za staršou sestrou, aby im pomohla. Keď zistí, že sestra robí prostitútku, vráti sa do rodnej Července, aby tam hľadal drahé opály, zbohatol a pomohol všetkým, ktorých má rád. Scenár píše Víto Staviarsky s Rišom Staviarskym, ktorý je zároveň režisérom filmu.

režisér Peter Czirkai

Po dlhom tvorivom roku som konečne dokončil svoj stredometrážny horor *Good Night*. Nebola to ľahká cesta, keďže som celý film zastrelil aj producentky. Riešil som problémy, o ktorých som ako režisér tušil, no až teraz som ich zažil na vlastnej koži. Momentálne film prihlasujem na rôzne žánrové festivaly po svete dúfajúc, že ho niekam vyberú, či už do prehliadky alebo do súťaže. Zároveň začínam písať celovečerný scenár v subžánri rape and revenge a na jeseň si chcem ako „oddychovku“ popri komerčných projektoch nakrútiť 15-minútový „minimal“ horor.

režisér, producent a kameraman Henrich Žucha

Momentálne finišujeme s postprodukciami experimentálneho hrano-animovaného filmu s 3D *Kuku*, ktorý by mal mať premiéru už o dva mesiace. Pred pár dňami som dokončil tri krátke 2D animované filmy pre probačné a mediálne centrum Rubikon. Zároveň pripravujeme pre Českú televíziu dokumentárny film *Paralelní světy*, zameraný na starostlivosť o duševne chorých pacientov a ich liečbu v krajinách EÚ. A o päťždňov nás čaká natáčanie krátkeho stereoskopického filmu o Prahe. Rovnako pripravujeme letný workshop, ako vytvárať stereofotografie, ktorý by mal vyústiť do vydania 3D knihy o Banskej Štiavnici.

Slovensko bolo v Cannes víťazné

► Lenka Kuchtová (filmová publicistka, na MFF v Cannes pôsobila v prezentačnom pavilóne na Marché du Film)

Slovenská kinematografia sa aj v tomto roku vďaka spoločnému pavilónu Slovenska a Česka úspešne prezentovala na medzinárodnom filmovom trhu Marché du Film, ktorý sa uskutočnil počas 66. ročníka MFF v Cannes (15. – 26. mája). Tentoraz sa však zastúpenie slovenskej audiovizie nieslo v oslavnom duchu. Nielen pre jej jubilejnú desiatu prezentáciu s českou kinematografiou v spoločnom pavilóne, ale najmä pre uvedenie slovensko-českého animovaného filmu **Pandy** režiséra Matúša Vizára v súťažnej sekcii študentských filmov Cinéfondation, kde **Pandy** obsadili tretie miesto.

Už po 10. raz bol pavilón Slovenska a Česka významným miestom stretnutí zástupcov slovenskej kinematografie so zahraničnými filmovými profesionálmi, ktorých v záujme o nové informácie zo slovenskej audiovizie neodradilo ani rýchlo sa meniace počasie. Priestor pavilónu ponúkal návštevníkom úkryt raz pred hustým dažďom, inokedy pred silným vetrom a za slnečného počasia zase dával možnosť nadviazať medzinárodnú spoluprácu alebo si len tak oddýchnuť na príjemnej letnej terase.

Pre zahraničných distribútorov, producentov a dramaturgov filmových festivalov, ako aj pre ostatných návštevníkov boli najväčším lákadlom pavilónu okrem vizuálne pútavých letákov a presskitov nových a pripravovaných slovenských filmov najmä informačno-propagačné katalógy o súčasnom stave slovenskej audiovizie *Slovenské filmy 12 – 13 a Pripravované slovenské filmy 13 – 14*. Medzi mnohými materiálmi si už tradične našla svoje miesto *Správna o stave slovenskej audiovizie 2012*, vydaná kanceláriou MEDIA Desk Slovensko, a Slovenský filmový ústav po prvý raz vydal špeciálne číslo časopisu *Film.sk* v anglickom jazyku. Počas Marché du Film náš pavilón poskytol priestor aj francúzskemu vydavateľstvu Malavida, ktoré nadviazalo na predchádzajúce DVD nosiče so slovenskými filmami pre frankofónny trh a tentoraz prezentovalo nové DVD so snímkami *Organ*, *Panna zázračnica*, *Tri dcéry a Keby som mal pušku* režiséra Štefana Uhra.

V rámci projektu Producers on the Move, zameraného na prezentáciu pripravovaných projektov mladých producentov z členských krajín medzinárodnej organizácie European Film Promotion, nás reprezentovala Mira Fornay, ktorá pred filmovými producentmi z celého sveta predstavila projekty *Žaby bez jazyka*, *Dad's Record* a *Cook, F**k, Kill*. Na celoročnom medzinárodnom scenáriskom workshope ScripTeast, ktorý vrcholí práve na MFF v Cannes, sa tento rok zúčastnila scenáristka Katarína Uhrová so svojím prvým celovečerným projektom *Retro Raj*.

Slovensko malo nemalé zastúpenie aj na ďalších podujatiach Marché du Film. Na filmovom trhu krátkometrážnych snímok Short Film Corner sa premietali Vizárove *Pandy* a hraná snímka Teodora Kuhna *Momo*. Na filmovom trhu dokumentárnych snímok Doc Corner sa zase predstavili *Cigáni idú do volieb* Jara Vojteka, *Nový život Adama* Olhu a pripravovaný projekt *Zamatoví teroristi* Petra Kerekesa, Ivana Ostrochovského a Pavla Pekarčíka. Formou uzavretej trhovej projekcie sa pozvaným filmovým profesionálom predstavila česko-luxembursko-slovensko-fínska snímka *Klauni* v réžii Viktora Tauša.

Prezentácia Slovenska na tohtoročnom festivale v Cannes dopadla nad očakávanie dobre, a to nielen vďaka víťaznému animovanému filmu *Pandy* slovenského režiséra Matúša Vizára, ktorý študoval na pražskej FAMU. ▲

Pandy a ich prekvapenia

► Jana Dudková (filmová teoretička)

Slovenskému filmu sa v posledných mesiacoch darí viac než kedykoľvek predtým. Po ocenení na prestížnych festivaloch sa však recepcia jednotlivých filmov automaticky dostáva do polôh, aké sú pre slovenské prostredie ešte vždy pomerne neobvyklé. Filmy už menej hovoria za seba a viac za celok slovenskej kinematografie. Aký je teda krátky animovaný film **Pandy**, ktorý uspel na festivale v Cannes?

Pandy Matúša Vizára výrazne menia súčasný obraz slovenského animovaného filmu. Po mnohonásobne oceňovanom, no doma občas spochybňovanom *Poslednom autobuse* Martina Snopeka a Ivany Laučíkovej nás Vizárov film prekvapí výberom témy i prístupom k nej, ale aj absenciou experimentovania s hranicami techniky a filmových druhov. Autor neexperimentuje s materiálom ani osobnou interpretáciou danej animáčnej techniky, ako to robí veľká časť absolventov VŠMU, ale pracuje skôr s odkazmi na neosobnosť popkultúrnych fenoménov, akými sú japonská anime či klasický komerčný kreslený film pre deti (používa napríklad kresby s presne vymedzenými čiernymi kontúrami vyplnenými jednoliatou farbou bez tieňovania a ani jeho zobrazenie zvierat a ľudí nemá znaky individuálnej kresliarskej výpovede, o akú sa zvyčajne usilujú súčasní slovenskí animátori). Vizárov film je v kontexte súčasnej slovenskej „festivalovej“ animácie pomerne neobvyklý aj dôrazom na vzťah človeka k iným živočíšnym druhom – a nie na existenciálne otázky medziľudských vzťahov. Ešte viac však Vizár prekvapuje svojím sarkazmom a spôsobom, akým sa vyhýba jednoznačnej pointe. Inšpirácia japonskou kultúrou je zreteľná nielen vo výtvornom spracovaní, ale aj vo voľbe infantilného motívu (oblúbeného zvieratka pandy), s ktorým sa ďalej narába v rôznych nečakane ambivalentných polohách (od existenciálnych cez humorne prehnaté až po lascívne). Príbehom

film reaguje na neďavnu módu apokalyptických výkladov sveta, pričom začína od genézy a prejde cez svojráznu vidinu raja (v ktorom sa však panda rozhodne spáchať samovraždu) až k predaju do zoologickej záhrady v Margecanoch a nakoniec k dystopickej vidine úteku zo zoo, keď sa pandy pre množia v dôsledku afrodiziakálnych účinkov ľudských odpadkov.

Film zapája do hry množstvo mikrotém, motivácie protagonistov chvíľami unikajú, menia sa a nedovolia divákovi zostať pasívnym. Referenčný svet je na jednej strane univerzálny (bohorovné, až „koloniálne“ prisvojenie si sveta zo strany ľudí, konzumný spôsob života a jeho nečakané následky) a na druhej strane pracuje s lokálnymi vtipmi, týkajúcimi sa spriahnutia postsocialistických vlád s čínskym obchodným „tigrom“ či schopnosti neznámeho okraja Európy meniť chod sveta (spomínaná zoo v Margecanoch, kde panda naďalej odmieta žiť a množiť sa, až kým ju „nezachránia“ aktivisti za práva zvierat, ktorí ju vrhnú priamo do divočiny ľudskej civilizácie a spôsobia jej nebezpečnú mutáciu).

V každom prípade *Pandy* predstavujú zmenu paradigmy v kontexte súčasného slovenského filmu – konečne nám dovoľujú s istotou sa spohľadnúť na fakt, že zo Slovenska sa vo svete neuplatnia len filmy na hranici medzi dokumentom a fikciou či dokumentom a animovaným filmom – ale aj samotný animovaný film. ▲

DODO ŠIMONČIČ

► Daniel Bernát

Filmy *Sladké hry minulého leta*, *Slávnosť v botanickej záhrade*, *Lalie poľné*, *Petrolejové lampy*, *Ružové sny*, *Perinbaba* či *Zabudnite na Mozarta* nespája meno režiséra, ale meno kameramana – Jozefa (Doda) Šimončiča. A ešte to, že všetky sa oplatí vidieť opakovane a čas im nevzal schopnosť oslovit'. Šimončič v auguste oslávi 70 rokov.

Pôvodne chcel rodák z Bratislavy študovať architektúru, ale neprijali ho, a tak sa priplietol k filmu a stal sa jednou z najvýraznejších kameramanských osobností na Slovensku. Zo Šimončičovho obrazového stvárnenia často vyrastala atmosféra,

ktorá umne komunikovala s príbehom, postavami, témou filmu, jeho významovou štruktúrou. Dobrým príkladom je impresionisticky naladená vizualita televízneho filmu *Sladké hry minulého leta* (1969), ktorý nakrútil režisér Juraj Herz a Šimončič zaň už v ranom období svojej kariéry získal cenu na prestížnom festivale v Monte Carle. S Herzom spolupracoval aj na ďalších snímkach, medzi ktoré patria *Petrolejové lampy*, *Sladké starosti* či *Galoše šťastia*. A bola to spolupráca obojstranne prospešná. „U Juraja som sa naučil správne čítať scenár, zvoliť si tú najlepšiu koncepciu – výber optiky a celkový štýl filmu,“ uviedol Šimončič pred desiatimi rokmi v rozhovore pre *Film.sk*. „Držím sa praxe, že režisérovi musí kameraman pomáhať, a nie myslieť na svoje obrázky. Ak sa povie, že kamera bola výborná, ale film nestál za nič, má na tom čiastočne svoju vinu aj kameraman. Nakrúcam tak, aby bol film ako celok výborný, a potom si divák všimne aj vizuálnu stránku.“

Od filmu *Sladké hry minulého leta* sa treba vrátiť ešte o malý krok späť, do obdobia, keď sa Šimončič stretol s režisérom Elom Havettom. Spoznali sa už počas štúdia na pražskej FAMU a Havetta s ním neskôr nakrútil oba svoje celovečerné filmy – *Slávnosť v botanickej záhrade* (1969) aj *Lalie poľné* (1972). „Bol umelecky nadaný, plný energie, filmový básnik, ktorý hľadal budúcnosť. Svoju prácu robil celým srdcom, bol vytrvalý, neúnavne usilovný, originálny, miloval tých najjednoduchších a najobyčajnejších ľudí,“ povedal Dodo Šimončič na adresu Havettu a jeho výrok vystihuje mnohé z toho, čo sa dá odčítať z filmov, ktoré spolu nakrútili. V spomínanom rozhovore označil Ela Havettu za najtalentovanejšieho režiséra, akého poznal, ale na inom mieste Šimončič nezabudol pripomenúť, že mal šťastie na vynikajúce režisérov. K tým menovaným treba pridať Dušana Hanáka, Juraja Jakubiska, Martina Hollého, Miloslava Luthera a ďalších.

Keď sa v osemdesiatych rokoch dostal k práci v západnom Nemecku, ponúkli mu technické vybavenie, o akom sa mu v Československu mohlo len snívať. Napriek tomu tu vznikali kvalitné filmy a Šimončič bol pri viacerých z nich. Aj pri tých, ktoré skončili v trezore. A mal byť aj pri tom, ktorý napokon nemohli ani nakrútiť – pri Havettovom projekte *Pod zem, pod zem*. ▲

■ FOTO: archív SFÚ

MAXIMILIÁN REMEŇ

► Simona Vallovičová (strihačka)

V auguste to bude päť rokov, čo zomrel Maximilián Remeň. Jeho meno nájdeme v titulkoch kritikou najviac oceňovaných, ale aj zatracovaných snímkov, preto nie div, že jeho filmografia vyznieva ako prehľad dejín slovenskej kinematografie. Ako strihač vytvoril za 36 rokov práce viac ako štyristo filmových a televíznych diel. Počas jeho profesionálneho pôsobenia sa na Slovensku nakrútilo 304 hraných dlhometrážnych filmov pre kiná, 129 z nich – čiže takmer polovicu – strihal Maxo Remeň. Okrem toho ďalších vyše sto dlhometrážnych filmov strihal pre televíziu.

Maxo počas kariéry doslova zničil, zodal niekoľko strihačích stolov. V tých časoch sa strih netýkal virtuálnych núl a jednotiek v AVID-e, súvisel s reálnymi

mi kilometrami filmových pásov a s fyzicky namáhavou prácou. Maxo, ako ho volali spolupracovníci a priatelia, sa vďaka svojej schopnosti strihať „keddykoľvek, s kýmkoľvek a čokoľvek“ stal legendou a z trojice prvých strihačov bol kvantitatívne najvýkonnejší. Povestné „s kýmkoľvek“ však neplatilo automaticky, pretože s režiséromi, s ktorými si ľudsky „nesadli“, strihal väčšinou iba raz.

Režisér Peter Solan si na Maxa Remeňa spomína ako na absolútneho profesionála s veľkým charakterom, s ktorým bola radosť strihať. S úctou a obdivom na Maxa spomína aj najproduktívnejší režisér v histórii slovenskej kinematografie Martin Ťapák, ktorý s ním strihal všetky svoje filmy. Schopnosť Maxa vyťažiť z každého materiálu maximum potvrdilo viacero režisérov, a keď bolo najhoršie, „strihal“ aj doma v obývačke na koberci. „Scenár (Mŕtvi učia živých – pozn. aut.) nebol celkom zlý, len bol nedotiahnutý, tak som ho na papieri rozstrihal na malé kúsky a cez víkend som ho v obývačke na zemi poskladal do jednotlivých obrazov a hľadal, čo za čím. Niektoré obrázky sa museli spájať, iné zase rozdeliť. Nakoniec film dostal cenu na festivale československého filmu. A práve na toto strihač je – je dramaturgom nakrúteného materiálu –, lebo zo scenára, aj keď sa zdá stopercentne napísaný, sa vždy počas nakrúcania niečo vypustí, niečo sa zasa urobí navyše. A strihač musí robiť len s tým materiálom, ktorý sa nakrúti, nemôže nič pridať, len niečo strihnúť. Preto sa nevoláme pridávači, ale strihači.“

Narodil sa 3. decembra 1927 v obci Ilja pri Banskej Štiavnici v rodine baníka. Po skončení gymnázia chvíľu učil, potom pomáhal budovať Trať mládeže, až nakoniec išiel namiesto do Sovietskeho zväzu študovať „elektroinžinierstvo“ do Prahy. Ako chlapec z malej dediny sa nevedel Prahy nabažiť, a tak chodil každý večer (a v nedelu aj dvakrát) do kina alebo do divadla. Po dvoch semestroch veľmi rýchlo pochopil, že to „elektroinžinierstvo“ nie je pre neho, preto sa prihlásil na FAMU, kde síce začal študovať réžiu, ale skončil ako prvý absolvent novovzniknutej katedry strihovej skladby.

Ako prvý a zatiaľ jediný spomedzi strihačov bol poctený cenou Zlatá kamera, ktorú udeľuje Art Film Fest. Slovenská filmová a televízna akadémia mu zase udelila národnú filmovú cenu Slno v sieti za výnimočný prínos slovenskej kinematografii. V osobe Maximiliána Remeňa bola na Slovensku prvý raz ocenená profesia strihu a strihovej skladby. ▲

■ FOTO: archív SFÚ/Zuzana Mináčová

TIBOR VICHTA

► **Dagmar Ditrichová** (scenáristka a dramaturgička)

Štrnásteho júla by scenárista Tibor Vichta oslávil osemdesiate narodeniny, ale dožil sa iba päťdesiatich siedmich. Čo všetko by za ten čas stihol, premyslel a napísal, akú stopu by medzi filmármi vo vytúžených slobodných podmienkach zanechal?

Na túto hypotetickú otázku už, žiaľ, jednoznačnú odpoveď nedostaneme, jej náznak však môžeme hľadať v živote, ktorý žil (1933 – 1991)...

Hoci sa dožil pádu bývalého režimu, celé roky bol s najbližšími priateľmi Petrom Solanom, Martinom Hollým, Dušanom Trančíkom, Albertom Marenčinom, Eduardom Grečnerom, Stanislavom Barabášom a ďalšími konfrontovaný s ideologickým tlakom – nesúhlas s ním vedome či podvedome, viac či menej zašifrované presakoval do príbehov, ktoré rozprával v scenároch nakrútených i nenakrútených, v oddramaturgovaných kolibských filmoch, v seminároch na VŠMU, v nekonečných debatách aj v preflámovaných nociach... Aj tu sa pestoval jeho talent rozprávača, ktorým

bavil okolie, keď aj banálnu udalosť zo života vedel vhodnými posunmi vyšperkovať do vypointovanej etudy, filmy v jeho interpretácii často zaujali viac než samotné snímky pri sledovaní v kine, autorom i poslucháčom dokázal nájsť živý, tematicky nosný nerv v spleti nejasných motívov ich rozpracovaných námetov a scenárov. Napriek tomu, že Tiborovi boli blízke zovreté silné príbehy o ľuďoch, ktorých krutosť dobových pomerov dostáva až do existenciálneho ohrozenia (prípomeňme aspoň snímky *Boxer a smrť*, *A sekať dobrotu...* P. Solana a filmy M. Hollého *Balada o siedmich obesených*, *Smrť šitá na mieru*, *Noční jazdci* atď.), v uvoľnenej klíme šesťdesiatych rokov sa nebránil ani epizodickému rozprávaniu s dôrazom na zachytenie atmosféry, životného pocitu, poskytol hercom priestor na improvizáciu dialógov (*Kým sa skončí táto noc* P. Solana), experimentoval s formou poviedkového filmu (*Dialóg 20-40-60*).

Kým pre verejnosť zostáva Vichta spolutvorcom vyše dvadsiaty hráných, dokumentárnych aj televíznych filmov, vďaka ktorým ho novinári v anketе z roku 2000 označili za najlepšieho slovenského scenáristu 20. storočia, pre mňa je Tibor stále blízky človekom, otcom, kamarátom, učiteľom... Od detstva sme sa na chate v Harmónii alebo na dlhých prechádzkach so psom rozprávali o živote, knižkách a filmoch, neskôr o politike, vedel rozosmiať i humorom nádherne zmenšiť problém, ktorý nakoniec ani takým problémom nebol, vedel aj trezplivo počúvať, neriešil zbytočné veci, zachovával si nadhľad, veľkorysosť, nestrácal chuť do života, mal charizmu aj autoritu, zázračne ľahko komunikoval a bavil sa, pretože jednoducho mal rád život. Zaujímali ho príbehy, ktoré, ako hovoril, „smrdeli človečinou“, išli postavám „pod kožu“, kde to bolí, lebo netreba sa báť vidieť známe veci prekvapivo, nečakane, inak. Určite by ho potešilo, že aj po rokoch medzi najmladšími filmármi stále rezonujú snímky *Kým sa skončí táto noc*, *Boxer a smrť*, *Noční jazdci*, *Vítaz* (D. Trančík)...

Hoci si na hypotetickú otázku položenú v úvode odpovedia tí, čo otca poznali, každý po svojom, verím, že by voči tomu, čo sa udialo v našej kinematografii aj v spoločnosti za posledných dvadsať rokov, nezostal ľahostajný. Celý život vedel pregnantne formulovať svoje názory a stál si za nimi. A za to – ale nielen za to – mu chceme poďakovať. ▲

■ FOTO: archív SFÚ

ZDENĚK LIŠKA

► **Daniel Bernát**

Zdenka Lišku označujú za najvýznamnejšieho českého skladateľa filmovej hudby a nebude to preto, že dokázal vytvoriť hudbu aj pre desať snímok ročne, čo je, samozrejme, takisto obdivuhodné. Hlavný dôvod je, že bol pre filmárov partnerom, ktorý podstatne spoluformoval ich diela, vďaka čomu sa rozrastali nielen výrazovo, ale aj významovo. Zdeněk Liška zomrel 13. júla pred tridsiatimi rokmi, mal iba 61.

Liška musel film milovať. Nie však láskou očareného prijímateľa, ktorý sa nezmôže na slovo. Práve naopak, jeho hudba prezrádza, že filmu rozumel, že v ňom vedel vnímať „čítať“ a posúdiť jeho charakter, stavbu, rytmus, významové dôrazy, všetko to, čo vzápätí sám výrazne ovplyvňoval a utváral. Azda mu práve film poskytoval ideálny priestor na komunikáciu. Aj to by mohla byť odpoveď na otázku Jana Švankmajera, prečo sa taký brilantný

skladateľ nevenoval vlastnej tvorbe a radšej zostal pri komponovaní filmovej hudby.

Liška spolupracoval aj s ďalšími českými režisérmi zvučných mien, ako bol František Vlášil, Karel Zeman, Jiří Krejčík, Karel Kachyňa a mnohí iní. Oslovovali ho však aj slovenskí filmári, medzi nimi Elo Havetta, Juraj Jakubisko, Peter Solan, Stanislav Barabáš... Na skladateľovo rané obdobie si takto zaspomínal režisér Ján Kadár: „*Nikdy som do Liškovej práce nezasahoval, a keď áno, tak to bolo zle. Keď sme ho prvýkrát prizvali k spolupráci pri filme Tam na konečné, tak nebol ešte známy. Bol to veľký tučný muž s detskou tvárou. Klos, vzdelaný, brilantný vzdelanec, Zdeněkovi Liškovi urobil prednášku o tom, aký typ hudby potrebujeme. Liška pozorne počúval, záležalo mu na úspechu v hranom filme. Klos prednášal o Stravinskom, Zdeněk Liška počúval, potom priniesol hudbu, ktorá bola skvelá, ale opačná ako vykladal Elmar Klos,*“ uvádza sa v knihe *Ján Kadár od Václava Maceka*. Liška spolupracoval s dvojicou Kadár – Klos na viacerých filmoch vrátane oscarového *Obchodu na korze*.

Viacnásobnú pracovnú skúsenosť s ním mal aj slovenský režisér Martin Hollý. „*Mal som šťastie na dvoch spolupracovníkov – scenáristu Tibora Vichtu a skladateľa Zdenka Lišku. Obaja sa výrazne podpísali na úspechoch mojich filmov,*“ povedal režisér – v rozhovore publikovanom v knihe *Martin Hollý – Život za kamerou*. „*Liška si pozrel nakrútený materiál, sadol za klavír, zabrnkal melódiu a dokázal s neuveriteľne citlivým a moderným výrazom vystihnúť náladu, rytmus, dodal filmovým obrazom novú dimenziu. Takých, ako bol Liška, má svetová kinematografia málo... Napríklad prišiel s tým, že do Balady o siedmich obesených použijeme oratórium, inšpirované pravoslávnyimi cirkevnými obradmi. Vďaka tejto hudbe dostala Balada tú pravú atmosféru cárskeho Ruska. Pretože film vznikol v čase, keď sa sovietske tanky preháňali po našich mestách, zrazu film dostal ďalšiu dimenziu.*“

Vynára sa však otázka, ako Liška dokázal pracovať v takom tempe, na takej úrovni samostatnosti a kreatívnosti, striedať a kombinovať techniky, štýly, starať sa nielen o hudbu, ale aj o rozsiahlejšiu zvukovú dramaturgiu filmov rozličných druhov a žánrov... Niektorí na to reagujú prostým konštatovaním, že Zdeněk Liška bol génus. ▲

■ FOTO: archív SFÚ/Milan Kordoš

O kultúre a nekultúrnych fraškách

► Rudolf Urc (filmový dramaturg a publicista)

Filmové týždenníky ako žaner spravodajského filmu sú dnes vzácnosťou. Na Slovensku sa o ne vo svojich zbierkach stará Slovenský filmový ústav (SFÚ), ktorý ich v spolupráci so spravodajskou televíziou TA3 uvádza v jej programe. V mesačníku Film.sk ich každý mesiac čitateľom približuje Rudolf Urc, ktorý pôsobil aj ako dramaturg Spravodajského filmu.

V prvých týždňoch roku 1954 nachádzame v žurnále nezvyčajne veľa snímok z kultúrneho diania. Môžeme napríklad obdivovať nábytok z rôznych období a krajín i domácu keramiku na hrade Červený Kameň (Týždeň vo filme č. 2). Zaujímú reštauračné práce na barokovom paláci na Nitrianskom hrade aj 3 milióny korún oferované na obnovu kostola v Bíni. Detaily stĺpov s výjavmi zo života lovcov sú kameramansky výborne zachytené (č. 3). V reštaurátorskej dielni Národnej galérie sledujeme poškodené výtvarné diela starých majstrov. O to viac zaujme mravčia práca na Bohúňovom *Vyhlásení tolerančného patentu* a spolu s návštevníkmi galérie obdivujeme zreštaurovaný obraz (č. 4). V týždenníkoch č. 6 a 8 si pripomenieme jubileá básnikov Jána Botta a P. O. Hviezdoslava. Zaujímú makrodetailné pohľady i pokusy o dvojexpozíciu, čo v tých časoch predstavovalo náročný technický trik, pre kinožurnál dosť ojedinelý. Na výstave súčasného sovietskeho výtvarného umenia okrem známych historických plátien defilujú pred nami zdatní úderníci, kypré kolchozničky, *mierové polia*, usmievané deti, socialistický realizmus v plnej paráde (č. 12). Sovietom sme onedlho túto akciu vrátili: zahrnuli sme ich 600 obrazmi a sochami našich výtvarníkov. Boli tam, samozrejme, aj opusy majstrov ako Čumpelík a spol., ale väčšina vystavených diel potvrdila umelecký cit našich vystavovateľov, ktorý prevyšoval priamočiaru ideologickú kuratelu (č. 15). Originálnymi ľudovými vzormi, ešte nezaťaženými budúcou infláciou, sú vkusne vyzdobené dámske odevy na módnjej prehliadke výšivkárskeho družstva v Bratislave (č. 15). Staručkého maliara Jaroslava Augustu sme navštívili v Banskej Štiavnici, ktorú zobrazil na mnohých svojich dielach. Zaujali aj jeho výjavy z Tatier i decentne poňaté sociálne motívy (č. 18). V čísle 17 sledujeme koncert Slovenskej filharmónie pod taktovkou maďarského dirigenta Jánosa Ferencsika. V Martine sa zišli kultúrni pracovníci, aby podporili zákon, podľa ktorého sa Matica slovenská stáva národnou knižnicou (č. 16). Z Pálffyho domu v Bratislave sa pod rukami majstrov stavbárov stalo múzeum V. I. Lenina, ktoré otvorili uveličení papaláši s radostným konštatovaním, že CSR sa stala *stalinskou údernou brigádou!* (č. 5).

V tom čase došlo k zníženiu maloobchodných cien, čo vraj inšpirovalo hŕfné manifestácie obyvateľstva v uliciach slovenských miest a nekonečné dityramby *na rodnú stranu a vládu, veď náš ľud sa má čomu tešiť* (č. 15). Nasledoval záväzkový ošiaľ, spojený s ďalšou propagandistickou kampaňou k voľbám do národných výborov a k blížiacemu sa komunistickému zjazdu. Každé číslo týždenníka túto spektakulárnu ikonografiu pripomínalo znova a znova. V reportážach z Palárikova (č. 15), Terchovej (č. 13), Necpál (č. 5) či Leštín (č. 18) najprv publikovali niekoľko fotografií starej biedy, ktorú potom prekryli zábery z *radostného budovania*, čerstvo upratanej námestia, krojovaná mládež, šťastné mamičky s ratolesťami, *noví ľudia*.

Hoci mnohé fakty i ľudské príbehy naozaj vypovedajú o tom, že väčšina obyvateľstva už netrie bídu, falošné filmové inscenácie a neustále zdôrazňovanie, ako je ľud povinný *vďačiť strane a vláde za starostlivosť*, pôsobia kontraproduktívne. Samotní spravodajcovia už v tom čase začínajú chápať, že tento schematismus odrádza divákov od sledovania týždenníka. Už sa stalo všeobecným úkazom, že ľudia vošli do kina až po odpremietaní žurnálu.

V apríli 1954 je denná tlač plná informácií o procese s „buržoáznymi nacionalistami“. I keď pochybnosti o regulárnosti politických procesov stále viac prenikajú na verejnosť, tri roky po tom, čo boli Husák, Novomeský a ďalší zatknutí, sa vrchnosť rozhodla zinscenovať ďalšiu súdnu frašku. Sovietski poradcovia, ktorí vraj boli zodpovední za všetky predchádzajúce procesy, už boli väčšinou odvolaní do Moskvy, ba niektorí už aj popravení ako Berijove gorily, no v Československu žiadza po pomste nemá konca.

Ako to bolo aj pri predchádzajúcich súdoch, inscenátori procesov varovali, aby sa filmové zábery nedostali na verejnosť, lebo vraj vyvolávajú sympatie k obžalovaným. No tento proces sa už ani nenakrúcal a tlač nezverejnila žiadne fotografie. Iba v novinách veľkolepo publikovali obžalobu a prísne cenzurovaný protokol z priebehu súdu. Papier znesie všetko. Ešte aj po vyhlásení rozsudku sa na hlavy odsúdených sypali výroky o nenapraviteľných zločinoch. Ku cti redaktorov Týždňa vo filme treba povedať, že v žiadnom vydaní a v žiadnom šote sa na túto hanebnú kampaň neprepožičali.

Pripomeňme ešte niekoľko snímok, ktoré vynikli originalitou. Montáž izolátorov na stĺpoch vysokého napätia nad zamrznutou riekou Oravou môžeme sledovať na kameramansky náročných (aj nebezpečných) záberoch v týždenníku č. 6. Atraktívne putovanie mohutného generátora z ČKD Praha po cestách-necestách až do haly tretieho vážskeho stupňa v Hornej Strede sledujeme zase v týždenníku č. 17.

Milovníci hokeja by si nemali nechať ujsť týždenníky č. 11 a 12 z majstrovstiev sveta v Štokholme a pohotovo nasnímané hokejové stretnutie ČSR – Švajčiarsko. V zápase, ktorý v poslednej tretine poznačilo husté sneženie, excelovali najmä Zábrodský, Bubník, Pospíšil a Danda a dopomohli k nášmu víťazstvu 7 : 1. A rovnako pútavo sú zaznamenané aj akcie sovietskeho mužstva, ktoré spôsobilo senzáciu presvedčivou porážkou dovtedajšieho favorita Kanady 7 : 2 a prvýkrát získalo titul majstra sveta. ▲

FILMOVÉ TÝŽDENNÍKY NA TA3 – JÚL 2013

- 6. 7. – 13.30 hod. – Týždeň vo filme 2/1954 a 3/1954 (repríza 7. 7. o 15.30 hod.)
- 13. 7. – 13.30 hod. – Týždeň vo filme 4/1954 a 5/1954 (repríza 14. 7. o 15.30 hod.)
- 20. 7. – 13.30 hod. – Týždeň vo filme 6/1954 a 7/1954 (repríza 21. 7. o 15.30 hod.)
- 27. 7. – 13.30 hod. – Týždeň vo filme 8/1954 a 9/1954 (repríza 28. 7. o 15.30 hod.)

FILMOVÉ TÝŽDENNÍKY NA TA3 – AUGUST 2013

- 3. 8. – 13.30 hod. – Týždeň vo filme 10/1954 a 11/1954 (repríza 4. 8. o 15.30 hod.)
- 10. 8. – 13.30 hod. – Týždeň vo filme 12/1954 a 13/1954 (repríza 11. 8. o 15.30 hod.)
- 17. 8. – 13.30 hod. – Týždeň vo filme 14/1954 a 15/1954 (repríza 18. 8. o 15.30 hod.)
- 24. 8. – 13.30 hod. – Týždeň vo filme 16/1954 a 17/1954 (repríza 25. 8. o 15.30 hod.)
- 31. 8. – 13.30 hod. – Týždeň vo filme 18/1954 a 19/1954 (repríza 1. 9. o 15.30 hod.)

Zmena programu vyhradená!

KINO LUMIÈRE V JÚLI A AUGUSTE:

Súčasnosť, avantgarda i klasika

odporúča
publicista a kritik
Viliam Jablonický

Skvelý nórsky publicista Egil Lejon pripravuje medzinárodnú konferenciu o banických tradíciách v Nórsku a na Slovensku. To aby som mu vyhľadal nejaký zaujímavý film. Viem aj o niektorých z našej dávnej minulosti. Reflektujú dianie, keď sme boli európskymi a svetovými lídrami v ťažbe drahých kovov, no nevyhli sa ani veľkým sociálnym nepokojom v dobách slávy našich banských miest. Preto je pre mňa najočakávanejšou júlovou novinkou film domáceho režiséra Romana Fábiana *Banický chlebiček* (2013).

Čo je vysoký štandard strednej, ale aj mladšej filmárskej generácie na Slovensku, aspoň čo sa dokumentárnej tvorby týka, to v cykle Európske filmy za €uro ukáže snímka Petra Kerekesa *66 sezón*. Aktuálna je aj pre tohtoročné európske hlavné mesto kultúry Košice, keďže sa na pozadí turbulentných dejín mesta v 20. storočí zaoberá zlomkami odlišných individuálnych pamätí a skúseností.

Možno si však vyberiem aj z premiér svetových filmov, ktoré som ešte nevidel: napríklad *Liberace!* (2013) režiséra Stevena Soderbergha alebo litovský koprodukčný titul *Miznúce vlny* (2012) – veď filmy zo strednej a z východnej Európy sú u nás stále veľkou výnimkou. Upozorňujem na ne v shakespearovskom archívnom bloku aj ruské tituly Grigorija Kozinceva *Hamlet* (1964) a *Kráľ Lear* (1971), ktoré sú neprehľadnuteľné i v konkurencii Kurosawových originálnych interpretácií *Ran* (1985) a *Krvavý trón* (1957) alebo takmer nesmrteľného diela svetovej kinematografie z obdobia postmoderny *Prosperove knihy* (1991) Petra Greenawaya.

Z veľkých zosnulých by som odporúčal kolekciu filmov surrealistického analytika a metaforika nielen tajomných hlbín jedincov španielskej spoločnosti – Luisa Buñuela. Kto už zažil jeho *Skrytý pôvab buržoázie* a *Denník komornej*, mal by si doplniť prinajmenšom film *Anjel skazy* (1962) z mexického obdobia režiséra.

Aj v letnom bloku súčasných európskych filmov je množstvo vynikajúcich snímok. Akokoľvek rozporne a polemicky si interpretujeme dejiny aj súčasnosť s našimi južnými susedmi (na čo upozorňujú slovenské dokumenty *Hodina dejepisu* a *Arbitráž*), o ktorých sa dosť diskutuje a ktoré tentoraz kino neuvádza, práve filmy maďarských režisérov – *Je to iba víťor* Benceho Fliegaufa a *Turínsky kôň* Bélu Tarra – patria v súčasnej kinematografii k najoriginálnejším a najemotívnejším. Spolu s ďalšími uvádzanými titulmi *Manderlay* a *Melancholia* Larsa von Triera či *Biela stuha* a *Láska* Michaela Hanekeho. ▲

Kráľ Lear • archív SFU

KINO
LUMIÈRE

KINO
SLOVENSKEHO
FILMOVÉHO
ÚSTAVU

ŠPITÁLSKA UL. 4
BRATISLAVA

► 01.07.

Trainspotting, r. D. Boyle, VB, 1996, 94' (17.30, K2)
Anjelský podiel, r. K. Loach, VB, 2012, 106' (18.00, K1)
Krvavý trón, r. A. Kurosawa, Jap., 1957, 103' (20.00, K2)
Superclásico, r. O. C. Madsen, Dán., 2011, 99' (20.30, K1)

► 02.07.

Melancholia, r. L. von Trier, Dán./Švéd./Franc./Nem./Tal., 2011, 130' (17.30, K1)
Trainspotting, r. D. Boyle, VB, 1996, 94' (18.00, K2)
Superclásico, r. O. C. Madsen, Dán., 2011, 99' (20.10, K1)
Anjelský podiel, r. K. Loach, VB, 2012, 106' (20.30, K2)

► 03.07.

66 sezón, r. P. Kerekes, SR, 2003, 80' (17.30, K2)
Lincoln, r. S. Spielberg, USA, 2012, 160' (17.50, K1)
Anjelský podiel, r. K. Loach, VB, 2012, 106' (20.00, K2)
Trainspotting, r. D. Boyle, VB, 1996, 94' (20.40, K1)

► 04.07.

Turínsky kôň, r. B. Tarr, Maď./Fran./Nem./Švaj./USA, 2011, 146' (17.30, K2)
Tranz, r. D. Boyle, VB, 2013, 101' (18.00, K1)
Bling Ring: Ako VIP-ky, r. S. Coppola, USA, 2013, 90' (20.10, K1)
Pátranie po Sugar Manovi, r. M. Bendjelloul, Švéd./VB, 2012, 86' (20.30, K2)

► 05.07.

Hypnotizér, r. L. Hallström, Švéd., 2012, 90' (16.00, K1)
Nový život, r. A. Olha, ČR/SR, 2012, 77' (16.00, K2)
Turínsky kôň, r. B. Tarr, Maď./Fran./Nem./Švaj./USA, 2011, 146' (17.30, K2)
Tranz, r. D. Boyle, VB, 2013, 101' (18.20, K1)
Trainspotting, r. D. Boyle, VB, 1996, 94' (20.30, K2)

► 06.07.

Exponáty alebo príbeh z kaštiela, r. P. Korec, SR, 2012, 70' (16.00, K2)
Tranz, r. D. Boyle, VB, 2013, 101' (16.00, K1)
Hypnotizér, r. L. Hallström, Švéd., 2012, 90' (18.00, K1)
Nech vojde ten pravý, r. T. Alfredson, Švéd., 2008, 114' (18.00, K2)
Užívaj si, ako sa len dá!, r. W. Allen, USA, 2009, 92' (20.10, K2)
Bling Ring: Ako VIP-ky, r. S. Coppola, USA, 2013, 90' (20.30, K1)

► 07.07.

Nech vojde ten pravý, r. T. Alfredson, Švéd., 2008, 114' (17.30, K2)
Bling Ring: Ako VIP-ky, r. S. Coppola, USA, 2013, 90' (18.00, K1)
Exponáty alebo príbeh z kaštiela, r. P. Korec, SR, 2012, 70' (20.00, K2)
Tranz, r. D. Boyle, VB, 2013, 101' (20.30, K1)

► 08.07.

Happy Happy, r. A. Sewitsky, Nór., 2010, 88' (17.30, K2)
Call Girl, r. M. Marcimain, Švéd., 2012, 140' (18.00, K1)
Hamlet, r. G. Kozincev, ZSSR, 1964, 155' (19.30, K2)
Paríž – Manhattan, r. S. Lellouche, Fran., 2012, 77' (20.45, K1)

► 09.07.

Adamove jablká, r. A. T. Jense, Dán., 2005, 94' (17.30, K2)
Paríž – Manhattan, r. S. Lellouche, Fran., 2012, 77' (17.45, K1)
Kým sa skončí táto noc, r. P. Solan, ČSSR, 1965, 85' (19.30, K1)
Anjel skazy, r. L. Buñuel, Mex., 1962, 88' (20.00, K2)

► 10.07.

Adamove jablká, r. A. T. Jense, Dán., 2005, 94' (17.30, K2)
Kauza Cervanová, r. R. Kirchhoff, SR/ČR, 2013, 100' (18.00, K2)
Exponáty alebo príbeh z kaštiela, r. P. Korec, SR, 2012, 70' (20.00, K2)
Call Girl, r. M. Marcimain, Švéd., 2012, 140' (20.10, K1)

► 11.07.

Je to iba víťor, r. B. Fliegauf, Maď./Nem./Fran., 2012, 87' (17.30, K1)
Adamove jablká, r. A. T. Jense, Dán., 2005, 94' (18.00, K2)
Do Ríma s láskou, r. W. Allen, USA/Tal./Špan., 2012, 102' (20.00, K1)
Denník komornej, r. L. Buñuel, Fran./Tal., 1964, 94' (20.30, K2)

► 12.07.

Fulmaya, dievčatko s tenkými nohami, r. V. Bradáčová, ČR, 2013, 76' (16.00, K2)
Můj pes Killer, r. M. Fornay, SR/ČR, 2013, 90' (16.00, K1)
Hanba, r. S. McQueen, VB, 2011, 101' (17.30, K2)
Do Ríma s láskou, r. W. Allen, USA/Tal./Špan., 2012, 102' (18.00, K1)
Banický chlebiček, r. R. Fábian, SR, 2013, 60' (20.00, K2)
Pátranie po Sugar Manovi, r. M. Bendjelloul, Švéd./VB, 2012, 86' (20.30, K1)

► 13.07.

Fulmaya, dievčatko s tenkými nohami, r. V. Bradáčová, ČR, 2013, 76' (16.00, K2)
Polnoc v Paríži, r. W. Allen, Špan./USA, 2011, 94' (16.00, K1)
Hanba, r. S. McQueen, VB, 2011, 101' (17.30, K2)
Call Girl, r. M. Marcimain, Švéd., 2012, 140' (18.00, K1)
Banický chlebiček, r. R. Fábian, SR, 2013, 60' (20.00, K2)
Je to iba víťor, r. B. Fliegauf, Maď./Nem./Fran., 2012, 87' (20.40, K1)

► 14.07.

Kura na slivkách, r. M. Satrapi, V. Paronnaud, Fran./Nem./Bel., 2011, 93' (17.30, K2)
Polnoc v Paríži, r. W. Allen, Špan./USA, 2011, 94' (18.00, K1)
Banický chlebiček, r. R. Fábian, SR, 2013, 60' (20.00, K2)
Hon, r. T. Vinterberg, Dán., 2012, 111' (20.30, K1)

► 15.07.

Hon, r. T. Vinterberg, Dán., 2012, 111' (17.30, K1)
Šmejdí, r. S. Dymáková, ČR, 2013, 74' (18.00, K2)
Kráľ Lear, r. G. Kozincev, ZSSR, 1971, 133' (20.00, K2)
Kura na slivkách, r. M. Satrapi, V. Paronnaud, Fran./Nem./Bel., 2011, 93' (20.30, K1)

► 16.07.

Kura na slivkách, r. M. Satrapi, V. Paronnaud, Fran./Nem./Bel., 2011, 93' (17.30, K2)
Superclásico, r. O. C. Madsen, Dán., 2011, 99' (18.00, K1)
Mliečna dráha, r. L. Buñuel, Fran./Nem./Tal., 1969, 97' (20.00, K2)
Můj pes Killer, r. M. Fornay, SR/ČR, 2013, 90' (20.30, K1)

► 17.07.

Hon, r. T. Vinterberg, Dán., 2012, 111' (17.30, K2)
Vítaz, r. D. Trančík, ČSSR, 1978, 78' (18.00, K1)
Banický chlebiček, r. R. Fábian, SR, 2013, 60' (20.00, K2)
Liberace!, r. S. Soderbergh, USA, 2013, 118' (20.30, K1)

► 18.07.

Hon, r. T. Vinterberg, Dán., 2012, 111' (17.30, K2)
Liberace!, r. S. Soderbergh, USA, 2013, 118' (18.00, K1)
Skrytý pôvab buržoázie, r. L. Buñuel, Fran./Tal./Špan., 1972, 97' (20.00, K2)
Miznúce vlny, r. K. Buožytý, Litva/ Franc./Bel., 2012, 120' (20.30, K1)

► 19.07.

Keď sa muž vracia domov, r. T. Vinterberg, Dán./Švéd., 2008, 93' (17.30, K2)
Liberace!, r. S. Soderbergh, USA, 2013, 118' (18.00, K1)
Banický chlebiček, r. R. Fábian, SR, 2013, 60' (20.00, K2)
Miznúce vlny, r. K. Buožytý, Litva/ Franc./Bel., 2012, 120' (20.30, K1)

► 20.07.

Banický chlebiček, r. R. Fábian, SR, 2013, 60' (16.00, K2)
Můj pes Killer, r. M. Fornay, SR/ČR, 2013, 90' (16.00, K1)
Lovci hláv, r. M. Tylidum, Nór., 2011, 100' (17.30, K2)
Liberace!, r. S. Soderbergh, USA, 2013, 118' (18.00, K1)
Užívaj si, ako sa len dá!, r. W. Allen, USA, 2009, 92' (20.00, K2)

► 21.07.

Keď sa muž vracia domov, r. T. Vinterberg, Dán./Švéd., 2008, 93' (17.30, K2)
Miznúce vlny, r. K. Buožytý, Litva/ Franc./Bel., 2012, 120' (18.00, K1)
Kauza Cervanová, r. R. Kirchhoff, SR/ČR, 2013, 100' (20.00, K2)
Rozkoš v oblakoch, r. P. Almodóvar, Špan., 2013, 90' (20.30, K1)

► 22.07.

Miestnosť samovraha, r. J. Komasa, Poľ., 2011, 110' (17.30, K2)
Superlášico, r. O. C. Madsen, Dán., 2011, 99' (18.00, K1)
Ran, r. A. Kurosawa, Jap./Fran., 1985, 159' (19.45, K2)
Miznúce vlny, r. K. Buožytė, Litva/Franc./Bel., 2012, 120' (20.30, K1)

► 23.07.

Miestnosť samovraha, r. J. Komasa, Poľ., 2011, 110' (17.30, K2)
Miznúce vlny, r. K. Buožytė, Litva/Franc./Bel., 2012, 120' (18.00, K1)
Lúčenie, r. E. Klimov, ZSSR, 1984, 108' (20.00, K2)
Superlášico, r. O. C. Madsen, Dán., 2011, 99' (20.30, K1)

► 24.07.

Čierna mačka, biely kocúr, r. E. Kusturica, Fran./Nem./Juh., 1998, 129' (17.30, K2)
Sladké starosti, r. J. Herz, ČSSR, 1984, 85' (18.00, K1)
Pátranie po Sugar Manovi, r. M. Bendjelloul, Švéd./VB, 2012, 86' (20.10, K2)
Miznúce vlny, r. K. Buožytė, Litva/Franc./Bel., 2012, 120' (20.30, K1)

► 25.07.

Dobré srdce, r. D. Káři, Dán./Fran./Isl./Nem./USA, 2009, 90' (17.30, K2)
Divoký Django, r. Q. Tarantino, USA, 2012, 141' (18.00, K1)
Másiar, r. C. Chabrol, Fran./Tal., 1970, 91' (20.00, K2)
Je to iba vietor, r. B. Fliegau, Maď./Nem./Fran., 2012, 87' (20.40, K1)

► 26.07.

Nový život, r. A. Olha, ČR/SR, 2012, 77' (16.00, K1)
Šmejdi, r. S. Dymáková, ČR, 2013, 74' (16.00, K2)
Happy Happy, r. A. Sewitsky, Nór., 2010, 88' (17.30, K2)
Call Girl, r. M. Marcimain, Švéd., 2012, 140' (18.00, K1)
Láska, r. M. Haneke, Fran./Nem./Rak., 2012, 125' (20.00, K2)
Miznúce vlny, r. K. Buožytė, Litva/Franc./Bel., 2012, 120' (20.30, K1)

► 27.07.

Fulmaya, dievčatko s tenkými nohami, r. V. Bradáčová, ČR, 2013, 76' (16.00, K2)
Kauza Cervanová, r. R. Kirchhoff, SR/ČR, 2013, 100' (16.00, K1)
Happy Happy, r. A. Sewitsky, Nór., 2010, 88' (17.30, K2)
Rozkoš v oblakoch, r. P. Almodóvar, Špan., 2013, 90' (18.15, K1)
Hasta la vista, r. G. Enthoven, Bel., 2011, 115' (20.00, K2)
Miznúce vlny, r. K. Buožytė, Litva/Franc./Bel., 2012, 120' (20.30, K1)

► 28.07.

Klip, r. M. Miloš, Srb., 2012, 100' (17.30, K2)
Divoký Django, r. Q. Tarantino, USA, 2012, 141' (18.00, K1)
Nový život, r. A. Olha, ČR/SR, 2012, 77' (20.00, K2)
Kauza Cervanová, r. R. Kirchhoff, SR/ČR, 2013, 100' (20.40, K1)

► 29.07.

Klip, r. M. Miloš, Srb., 2012, 100' (17.30, K2)
Pátranie po Sugar Manovi, r. M. Bendjelloul, Švéd./VB, 2012, 86' (18.00, K1)
Prosperove knihy, r. P. Greenaway, Hol./Fan./VB/Tal., 1991, 121' (20.00, K2)
Banický chlebiček, r. R. Fábian, SR, 2013, 60' (20.30, K1)

► 30.07.

Dom obesa, r. E. Kusturica, Juh., 1989, 142' 30 (17.30, K2)
Miznúce vlny, r. K. Buožytė, Litva/Franc./Bel., 2012, 120' (18.00, K1)
Hasta la vista, r. G. Enthoven, Bel., 2011, 115' (20.00, K2)
Čierna mačka, biely kocúr, r. E. Kusturica, Fran./Nem./Juh., 1998, 129' (20.30, K1)

► 31.07.

Dom obesa, r. E. Kusturica, Juh., 1989, 142' (17.30, K2)
Pieseň o sivom holubovi, r. S. Barabás, ČSSR, 1961, 98' (18.00, K1)
Miznúce vlny, r. K. Buožytė, Litva/Franc./Bel., 2012, 120' (20.15, K1)
Hasta la vista, r. G. Enthoven, Bel., 2011, 115' (20.30, K2)

► ZMENA PROGRAMU VYHRADENÁ!

VÝROČIA

JÚL 2013

1. 7. 1938 **Juraj Hajdu** – kameraman
 5. 7. 1923 **Vladimír Petruška** – herec, divadelný režisér (zomrel 4. 5. 1986)
 6. 7. 1928 **Viliam Polónyi** – herec (zomrel 12. 11. 2012)
 8. 7. 1928 **Jozef Grussmann** – kameraman (zomrel 8. 9. 1991)
 9. 7. 1953 **Jozef Heriban** – režisér, scenárista, spisovateľ
 10. 7. 1948 **Svetozár Mydlo** – výtvarník
 14. 7. 1933 **Tibor Vichta** – scenárista (zomrel 23. 1. 1991)
 14. 7. 1943 **Milan Markovič** – herec, moderátor
 15. 7. 1908 **Karol Skřípový** – režisér, dokumentarista (zomrel 10. 3. 1993)
 16. 7. 1943 **Martin Huba** – herec
 17. 7. 1933 **Ján Tomašovič** – vedúci výroby (zomrel 29. 11. 2010)
 19. 7. 1943 **Lubomír Gregor** – herec

AUGUST 2013

1. 8. 1943 **Jozef Šimončík** – kameraman
 5. 8. 1928 **Eva Kristínová** – herečka
 5. 8. 1953 **Jana Kákošová** – dramaturgička, scenáristka
 5. 8. 1963 **Vladimír Hajdu** – herec
 9. 8. 1953 **Július Jarábek** – režisér
 13. 8. 1913 **Ladislav Holoubek** – hudobný skladateľ (zomrel 4. 9. 1994)
 16. 8. 1928 **Ján Gubala** – herec (zomrel 4. 2. 2011)
 16. 8. 1943 **Dušan Plvan** – vedúci výroby
 17. 8. 1923 **Monika Gajdošová** – dramaturgička, scenáristka (zomrela 24. 8. 1998)
 19. 8. 1948 **Vladimír Bartoň** – herec
 20. 8. 1938 **Ivo Heller** – herec, spevák
 21. 8. 1923 **Hana Slivková** – herečka (zomrela 3. 1. 1984)
 22. 8. 1913 **Otakar Patočka** – režisér (zomrel 9. 12. 1986)
 22. 8. 1943 **Ida Rapaičová** – herečka
 26. 8. 1948 **Magda Vášáryová** – herečka, politička
 27. 8. 1923 **Emil Jozef Horváth st.** – herec (zomrel 1. 1. 2001)
 29. 8. 1908 **Mária Markovičová** – herečka (zomrela 10. 11. 1984)
 31. 8. 1928 **Jozef Plencner** – kameraman (zomrel 24. 2. 2005)

zdroj: Kalendár filmových výročí 2013 ▪ Interná publikácia Slovenského filmového ústavu (SFÚ)

► zostavila **Renáta Šmatláková**

Z FILMOVÉHO DIANIA

MEDIA Desk Slovensko informuje...

Piateho a šiesteho septembra sa už po štvrtý raz uskutoční v Piešťanoch medzinárodný seminár a workshop **Koprodukovanie dokumentárnych filmov v Európe**. Prvý deň je venovaný otvorenej časti, pozostávajúcej z prednášok a prípadovej štúdie, na druhý deň budú môcť producenti alebo európskymi expertmi, so zástupcami European Documentary Network (s viac než tisíc členmi je to najväčšia európska organizácia dokumentaristov, zastupovať ju už tradične bude Ove Rishoj Jensen), niektorých veľkých európskych televíznych staníc (tento rok to bude zástupca nemeckej verejnoprávnej ZDF) a s nezávislým producentom. Cieľom je priniesť rôzne pohľady na zásady realizácie koprodukcii a seminár sa bude detailne venovať aktuálnym témam – napríklad Ako napísať scenár dokumentárneho filmu pre medzinárodný trh alebo Ako prežiť ako začínajúci producent dokumentárnych filmov.

Seminár a workshop je určený **začínajúcim producentom a autorom dokumentárnych filmov a študentom vysokých filmových škôl**. Slovenskí účastníci neplatia vstupný poplatok a zástupcom produkčných spoločností s projektom uhradí organizátori ubytovanie na jednu noc. Hlavnými organizátormi sú MFF Cinematik Piešťany, European Documentary Network a MEDIA Desk Slovensko. Podujatie finančne podporil Audiovizuálny fond.

Uzávierky sú 19. júla 2013 (projekty) a 19. augusta 2013 (záujemcovia bez projektu). Viac informácií a prihlasovací formulár nájdete na

www.mediadeskslovakia.eu.

► vs

Slovenský filmový ústav sa prezentoval v Zlíne

Medzinárodný festival filmov pre deti a mládež Zlín sa v rámci svojho 53. ročníka (27. mája – 1. júna) zamerl na slovenské filmy, v ktorých majú

hlavné úlohy českí herci. Prehliadka nazvaná Na spoločnej ceste, ktorá sa konala pri príležitosti 50. výročia vzniku Slovenského filmového ústavu (SFÚ), ponúkla filmy *Drak sa vracia* s Radovanom Lukavským, *Panna záračnica* s Ladislavom Mrkvičkom, *Južná pošta* s Jiřím Bartoškom, *Ja milujem, ty miluješ* s Ivou Janžurovou, *Sedím na konári a je mi dobre* s Markétou Hrubešovou, Ondřejom Pavelkom a Bolkom Polívkom a mnohé iné. Vybrané tituly prišli osobne uviesť aj ich tvorcovia – napríklad Eduard Grečner, Stanislav Párnický, kameraman Laco Kraus či herec Andy Hryc. V medzinárodnej súťaži animovaných filmov pre deti sa o cenu uchádzala aj snímka *Mimi a Liza – Tety z pexesa* Kataríny Kerekesovej. Do medzinárodnej súťaže filmov pre deti bol zaradený *Kováč z podlesí* Pavla Göbla. Počas festivalu sa konala aj tlačová beseda pri príležitosti 50. výročia SFÚ na tému Digitálna éra v SFÚ.

► jar

► www.csfilm.cz, www.filmpost.cz

Televízia českých a slovenských filmov Slovenské pondelky 2013

1. júl 2013

20.00 ► **Stretnutie**, r. A. Lettrich, 1975, 97 min.
 22.00 ► **Vrah zo záhrobia**, r. A. Lettrich, 1966, 93 min.

8. júl 2013

20.00 ► **Keď hviezdy boli červené**, r. D. Trančík, 1990, 84 min.
 22.00 ► **Smrť prichádza v daždi**, r. A. Lettrich, 1965, 96 min.

15. júl 2013

20.00 ► **V meste plnom daždníkov**, r. J. Jarábek, 1989, 80 min.
 22.00 ► **Sagarmatha**, r. J. Piroh, 1988, 83 min.

22. júl 2013

20.00 ► **Prerušená pieseň**, r. N. K. Sanišvili, 1960, 99 min.
 22.00 ► **Tie malé výlety**, r. J. Režucha, 1972, 78 min.

29. júl 2013

20.00 ► **Tisícročná včela I – II**, r. J. Jakubisko, 1983, 163 min.

5. august 2013

20.00 ► **Vlakári**, r. J. Lihosit, 1988, 82 min.
 22.00 ► **Zmluva s diablom**, r. J. Zachar, 1967, 95 min.

Zmena programu vyhradená!

► Animovaný film *Pandy* Matúša Vizára získal na prestížnom Medzinárodnom festivale animovaných filmov Annecy (10. – 15. júna) Zvláštne uznanie v kategórii študentských filmov. Vizárova krátka snímka uspela vo Francúzsku už v máji, keď obsadila tretie miesto v súťažnej sekcii študentských filmov Cinéfondation na festivale v Cannes.

► Štvrtého júna sa opäť otvorilo Letné kino SNG v Bratislave. Návštevníkom ponúka zaujímavé (nielen) európske tituly, kultové snímky, premiérové uvedenia aj domácu tvorbu. Program letného kina je na stránke www.sng.sk.

► V nemeckom Burghausene sa 9. a 10. júna premietal film *Obrazy starého sveta* (1972) režiséra Dušana Hanáka.

► V bratislavskom kníhkupectve Panta Rhei predstavil 26. júna režisér Juraj Jakubisko svoju autobiografiu *Živé striebro*, v ktorej spomína na detstvo, umelecké začiatky a prvé filmy. Prvá časť pamätí sa končí zlomovým obdobím, keď sa za Jakubiskovými filmami zavreli dvere trezoru.

► jar

NAJPREDÁVANEJŠIE PUBLIKÁCIE A DVD NOSIČE V PREDAJNI SFÚ ► JÚN 2013

PUBLIKÁCIE

1. CINEPUR č. 87/2013 – téma: Film a násilie (Sdružení přátel Cinepuru v spolupráci s FAMU, Praha)
2. Homo Felix č. 1/2013 – téma: Literatúra (feel me film s.r.o., Banská Štiavnica)
3. Filmový kalendár 2013 – kalendár vydaný pri príležitosti 50. výročia vzniku Slovenského filmového ústavu (SFÚ, Bratislava)

AUDIOVIZUÁLNE NOSIČE

1. DVD *Legenda o lietajúcom Cypriánovi* (Sony Music)
2. DVD 3x Juraj Jakubisko (SFÚ)
3. DVD 3x Štefan Uher (SFÚ)

Predajňa SFÚ Klapka.sk (Grösslingová 43) a Kino Lumière ponúkajú v mesiacoch júl a august tieto akcie:

1. Ak si kúpite letné číslo Film.sk, dostanete k nemu DVD s filmom *Slávnosť v botanickej záhrade*.
2. V letných mesiacoch ponúkame za zvýhodnené ceny (zľava zo 4 na 3 eurá) DVD nosiče s týmito rozprávkami: *Kráľ Drozdia brada* (M. Luther, 1984), *Perinbaba* (J. Jakubisko, 1985), *Mahulienu zlatá panna* (M. Luther, 1986) a *Pehavý Max a strašidlá* (J. Jakubisko, 1987).
3. Ak si v predajni kúpite tovar v hodnote nad 30 eur, dostanete jeden voľný lístok do kina Lumière, kde je pre vás pol hodinu pred prvým predstavením otvorená aj pobočka našej predajne Klapka.sk.

► Z dôvodu čerpania dovolenky bude Klapka.sk otvorená v mesiacoch júl a august nasledovne:

22. 7. – 2. 8.: od 11.00 do 15.00 hod.

12. 8. – 20. 8.: od 11.00 do 15.00 hod.

Ostatné dni: PONDELOK, PIATOK: 9.00 až 17.00 hod. / UTOROK, STREDA, ŠTVRTOK: 10.00 až 18.00 hod.

NAJNAVŠTEVOVANEJŠIE FILMY V KINE LUMIÈRE ► MÁJ 2013

1. *Kauza Cervanová* (r. Robert Kirchhoff, Slovensko/Česko, 2013, ASFK)
2. *Hasta la vista* (r. Geoffrey Enthoven, Belgicko, 2011, ASFK)
3. *Anjelský podiel* (r. Ken Loach, Veľká Británia, 2012, ASFK)
4. *Láska* (r. Michael Haneke, Francúzsko/Nemecko/Rakúsko, 2012, ASFK)
5. *Nový život* (r. Adam Olha, Česko/Slovensko, 2012, ASFK)

Filmové čítanie

Edičné oddelenie Slovenského filmového ústavu pripravuje na rok 2013 publikáciu filmových teoretikov a estetikov Petra Michaloviča a Vlastimila Zusku *Rozprava o žánri*, ktorá sa venuje problematike žánru s dôrazom na western. Pracovne je zatiaľ rozčlenená do kapitol Žáner a jeho referens, Zrod a metamorfózy westernu ako žánru, Western ako žáner: príbeh a diskurz, Žáner v ohnisku interpretácií. Nasledujúca ukážka je z kapitoly Western ako žáner: príbeh a diskurz a zaoberá sa témou westernovej krajiny a westernového mesta. Úryvok je krátený.

Peter Michalovič, Vlastimil Zuska

Rozprava o žánri

Westernová krajina

Prvým, čo zostáva trvalo zafixované vo vedomí milovníkov a znalcov westernov, je typická westernová krajina. Keď si divák pozrie Porterovu *Veľkú vlakovú lúpež*, určite nemôže ujsť jeho pozornosti detail, že krajina, v ktorej sa akcia lúpeže odohráva, vôbec nie je príznaková. To znamená, že divák ju vôbec nepovažuje za typicky westernovú, príbeh by sa pokojne mohol odohrávať aj v nejakej lokalite v Čechách, na Morave alebo na Slovensku. Ale pri projekcii Fordovho filmu *Prepadnutie* okamžite spozná typickú westernovú krajinu. Tou krajinou je geografická oblasť zvaná Monument Valley a medzi milovníkmi westernu sa traduje, že pre tento filmový žáner ju objavil práve John Ford. Nemá zmysel spochybňovať túto tradovanú legendu, lebo na to, aby ju divák dokázal identifikovať ako typickú westernovú krajinu, ju bolo potrebné opakovane využívať na nakrúcanie nových filmov. A v tomto smere nemožno spochybňovať Fordovo úsilie, lebo okrem filmu *Prepadnutie* využil krajinu v okolí Monument Valley opakovane napríklad pri nakrúcaní svojich westernov *Môj miláčik Klementína*, *Fort Apache*, *Rio Grande*, *Stopári* alebo *Jeseň Čejenov* a práve toto opakovanie upevňovalo typický westernový charakter krajiny.

Monument Valley sa nachádza na južnej hranici Utahu a severnej hranici Arizony a túto krajinu charakterizujú pieskovcové útvary typickej červenkastej farby, monumentálne sa týčiace do výšky, ktoré akoby vyrastali z okolitej púšte a polopúšte. Vidieť ich z diaľky, a preto poskytujú perfektné pozadie. Patrick McGee hovorí o tejto krajine ako o mýtografickom priestore (*mytographic space*). Tento mýtografický priestor sa týka *par excellence* westernu J. Leeho Thompsona *Mackennovo zlato*, ktorý nemá ambíciu predstierať, že je „zrkadlom sveta“, nenárokuje si na prívlastok „realistický“, práve naopak, dáva divákovi mnohými indíciami najavo svoju fikčnú povahu a túto fikčnosť významným dielom podporuje aj krajina. Bežná orientácia v krajine nie je problém, avšak orientovať sa v nej tak, aby sa človek dostal do kaňonu plného zlata, si vyžadovalo celkom iné „čítanie krajiny“. Indiánska schematická mapa, odovzdávaná z generácie na generáciu, poskytovala len základné orientačné body a každý jej používateľ musel okrem identifikácie orientačných bodov čítať mnohé znaky, ktorými bola tajomná krajina posiatá, a taktiež musel dodržiavať všetky jej zákony. Ten, kto nerespektoval tajné posolstvá, zomrel, tak ako zomreli Coloradovi ľudia, seržant Tibbs a mladí chamtiví apačskí bojovníci, ktorí nerespektovali mýtické rozprávania svojich predkov a neverili v silu apačských duchov. Čas a priestor krajiny sú v tomto príbehu tak úzko prepojené, že každý, kto chcel odhaliť vchod do zlatého

kaňonu, si musel počkať na správnom mieste na správny čas, lebo ináč vchod nikdy nenašiel. Mackenna v minulosti neraz prechádzal okolo vchodu do kaňonu, bol síce na správnom mieste, ale nikdy predtým tam nebol v správnom čase, a preto neveril, že tento bájný zlatý kaňon vôbec jestvuje. Až ma-pa mu dala tie správne inštrukcie a vchod našiel, lenže na rozdiel od ostatných veril v silu magických síl, a hneď ako to bolo možné, usiloval sa z kaňonu dostať bez toho, aby si naplnil sedlové kapsy veľkými nuggetmi zlata. Vedel totiž, že toto zlato zabíja, a nasledujúce udalosti jeho znalosť praktickým spôsobom potvrdili.

Krajina v okolí Monument Valley sa vďaka opakovanému využívaniu vo westernoch stala etalónom pre tvorcov tohto žánru, tak amerických, ako aj európskych. Lokality viac či menej podobné Monument Valley poskytovali niektoré časti Mexika, podobné krajiny našli tvorcovia eurowesternov v južnej časti Španielska a na území bývalej Juhošlávie.

Ďalším typom krajiny, ktorý sa často objavuje vo westernoch, je púšť alebo polopúšť. Je to krajina, v ktorej sa ten, kto bol schopný jej minimálne znaky správne „dekódovať“ a rešpektovať ich skryté „posolstvá“, dokázal nielen orientovať, ale neraz v nej aj našiel bezpečný azyl pred útočníkmi alebo pred prírodnými silami. Vo väčšine prípadov našli filmári takýto typ krajiny opäť v blízkosti Monument Valley, ale napríklad aj v Nevade, Arizone, Texase a v púšti nachádzajúcej sa v oblasti Las Cruces v Novom Mexiku, pretože posledne menovaná lokalita sa vyznačuje snehovobielym pieskom; presnejšie to môžeme povedať jazykom mineralógie tak, že to vôbec nie je piesok, čiže nie sú to zrnká kremeňa, oxidu kremičitého, ale je to sadrovec. Mimo územia Spojených štátov sa filmovalo v Mexiku, v Európe zase v južnej časti Španielska, konkrétne v lokalitách Almería a Andalúzie.

Vo westerne *Hombre* sa stretávame s tým, ako je John Russel, beloch, ktorého však vychovali Indiáni, schopný čítať znaky nehostinnej polopúšte a to mu pomáha účinne sa chrániť pred ostrým slnkom, zabezpečiť si potravu a vôbec nastaviť si režim života tak, aby podal s najmenším výdajom energie čo najväčší výkon. To isté urobil aj Indián Willie Boy (Robert Blake) vo filme Abrahama Polonského *Willie Boy*. V roku 1909 sa Willie Boy vrátil do indiánskej rezervácie, kde sa stretol so svojou láskou Lolou (Katharine Ros). Dohovorili si rande v noci, na ktorom ich prekvapil jej otec, a Willie Boy ho v sebaobrane zabil. Po tomto čine sa zaľúbenci dali na útek a za nimi sa vydali prenasledovatelia pod vedením šerifa Christophera „Coopa“ Coopera (Robert Redford). Willie Boy vedel, že šancu utiecť má len vtedy, keď bude mať na svojej strane spojenca v podobe nehostinnej krajiny, pretože on sa v nej dokáže bez problémov pohybovať, ale prenasledovateľom bude robiť pohyb v tomto území obrovské problémy.

Vynikajúci príklad filmového využitia polopúšte nachádzame vo westerne Michaela Winnera *Chato va zem*. Keď Chato utiekol z mesta a za ním sa vydal trestný oddiel, vedel, podobne ako Willie Boy, že sám bez pomoci si s prenasledovateľmi neporadí, a preto ich vylákal na územie, ktoré sa mu vďaka jeho dôvernej znalosti stalo vynikajúcim spojencom. Chato od prírody nič nechcel a ani jej nič nevnucoval, vedel si v zdanlivo nehostinnej krajine nájsť jedlo a zdroj vody. Tá istá krajina, čo znásobovala Chatovu silu, jeho nepriateľov oslabovala a rozkladala súdržnosť trestného oddielu, a ako to dopadalo, to už vieme. Zaujímavosťou tohto filmu je, že hoci je divák od začiatku do konca presvedčený o tom, že sa nakrúcal v niektorej lokalite Spojených štátov, v skutočnosti to bolo v južnom Španielsku, kde s obľubou nakrúcal svoje westerny aj Sergio Leone.

Okrem krajiny okolo Monument Valley alebo krajiny, ktorá sa jej podobá, okrem púští či polopúští sa vo westernoch využívajú aj typy krajín pripomínajúce šire prérie porastené trávou či ihličnaté a listnaté lesy, pričom ihličnaté sa využívali najmä vtedy, keď tvorcovia potrebovali zobraziť prírodu v zime. Keby sme chceli nejakému divákovi predviesť rôzne typy krajiny, aké sa okrem typickej krajiny Monument Valley vyskytujú vo westernoch, určite by sme mu namiesto dlhej prednášky radšej premietli film Davida Van Anckena *Muž proti mužovi*. Hneď v úvodných záberoch je prezentovaný zhrňujúci pohľad na celú škálu krajín, od púšte cez prérie až po lesy a hory, ktorý rámuje a predznamenáva priestorové zasadenie celého filmu. Dej je jednoduchý. Počas občianskej vojny Severu proti Juhu sa

stala tragická udalosť. Vojenský oddiel, ktorému velil Gideon, dal zapáliť nepriateľský dom. Bol totiž presvedčený, že v dome sa nenachádzajú nijakí civilisti. Lenže v dome sa skrývala žena s dieťaťom, a keď to zistil, bolo už neskoro. Nešťastný manžel Carver, ktorý v jednej chvíli prišiel o dve milované osoby, žil od tejto tragickej udalosti len pre pomstu. Gideon po tejto udalosti opustil armádu a odišiel do hôr, kde sa živil ako lovec. Carver vypátral, kam sa Gideon po odchode z armády uchýlil, najal si bandu nájomných zabijakov a začal prenasledovať svojho úhlavného nepriateľa. Carverovo prenasledovanie sa začalo vysoko v zasnežených horách, kde ešte vládla zima, hoci v nižších polohách sa už ohlasovala jar. Prenasledovanie pokračovalo cez zelené podhorie, kde už vládla jar. Potom sa prenasledovaný a prenasledovatelia presunuli na prérie. Nakoniec sa Gideon s Carverom stretli na zlatom piesku púšte, kde malo prísť k záverečnému zúčtovaniu. Aj prišlo, lenže toto zúčtovanie bolo v rozpore s tým diváckym očakávaním, ktoré vytvorili a upevňovali predchádzajúce westerny. Nijaký efektný súboj sa totiž nekonal, len priznanie si viny a odpustenie.

Postupná expanzia westernu spôsobila, že typicky westernové príbehy sa už nemusia odohrávať len na území Spojených štátov amerických a v Mexiku, ale aj v Afrike, stačí pripomenúť western *Afrika – v texaskom štýle*, v Ázii, konkrétne v arabskej púšti – film *Hidalgo*, či v ďalekej Austrálii, kde sa nakrútili westerny *Quigley u protinožcov* a *Proposition*, pričom tvorcovia využili austrálske púšte a polo-púšte, ktoré pripomínali tie v Spojených štátoch.

Mestá vo westerne

Protipólom prírody boli a sú, samozrejme, mestá. Všetky westernové mestá môžeme rozdeliť do dvoch skupín. Prvú tvoria tie, ktoré mali svoj skutočný predobraz. Medzi ne možno zaradiť napríklad Dodge City, Deadwood, Tombstone, Sante Fé, Abilene, Kansas City. To, že tieto mestá museli mať svojich „filmových dvojníkov“, je dané tým, že sú neoddeliteľne spojené buď s menami najvýznamnejších celebrit divokého západu, alebo s historicky výnimočnými udalosťami. Možno to dokumentovať na dvoch príkladoch. Prvým je príklad tzv. horúceho mesta (*hot city*) Dodge City, kde sa kratší alebo dlhší čas zdržiavali také legendárne osobnosti, ako William Frederick Cody alias Buffalo Bill, Wyatt Earp, Doc Holliday, James Butler Hickok alias Divoký Bill, Billy the Kid alebo Pat Garrett. Druhým je zase mesto Tombstone, pretože to sa do dejín divokého západu navždy zapísalo slávnou prestrelkou pri O. K. Corrale medzi Earpovcami a Docom Hollidayom na jednej strane a Clantonovcami na druhej strane.

Druhá skupinu tvoria fiktívne mestá, teda mestá, čo sú také fiktívne ako ich filmoví osadníci. Hoci by sme tieto dve skupiny mohli postaviť proti sebe, neurobíme to, pretože by to nemalo nijaký praktický význam. Áno, vlastné meno mesta môže fungovať ako autentifikujúci referent, lenže týmto menom sa to neraz aj končilo. Prečo? Aby sme dokázali dať na túto otázku presvedčivú odpoveď, musíme urobiť malú digresiu.

V roku 1939 začalo fungovať filmové mesto Old Tucson a odvtedy až do súčasnosti sa tu nakrútilo viac ako 300 filmov pre kinodistribúciu, televíznych filmov alebo seriálov a reklám. Old Tucson vznikol veľmi podobne, ako vznikajú fantastické zvieratá – stačí uviesť sfingu, vari najznámejšie zviera fantastické zoológie. Sfinga má ženskú hlavu, ženské prsia, krídla vtákov, trup a nohy leva. Každá z týchto častí tela sfingy má svoj konkrétny predobraz, model, lepšie či horšie napodobnený, avšak sfinga ako celok je fantastické zviera, ktoré preto nemôže patriť do nijakej zoologickej taxonómie. Old Tucson vznikol tak, že jeho architekti a stavitelia sa pokúsili verne napodobniť základné stavby, aké sa podľa dobových dokumentov vyskytovali v reálnych mestách divokého západu. Tak vzniklo pozoruhodné simulakrum, ktoré keď treba, predstiera, že je samotná skutočnosť.

Jeho európskym náprotivkom je filmové mesto v španielskej provincii Almería, kde dal Sergio Leone v roku 1965 postaviť westernové mestečko v púšti Tabernas pri diaľnici z mesta Almería smerom na Granadu. Bolo to kvôli filmu *Pre hrst dolárov navyše* a odvtedy sa tam nakrútilo množstvo westernov, ale aj iných filmov.

Základom westernového filmového mesta sú typické drevené domy s takzvanými *false fronts*, čiže falošnými štítmí na priečelí. Tieto domy lemujú hlavnú ulicu a podľa potrieb toho-ktorého westernu sa mohli premeniť na hotel so saloomom, nevestinec pochybnej povesti, úrad šerifa s miestnou väznicou alebo úrad sudcu, obchod s rôznym tovarom, holičstvo alebo dokonca aj pohrebný ústav s neodmysliteľnou komickou postavou hrobára. Na hlavnej ulici (*Main street*) bola nezriedka umiestnená aj kováčka vyhňa a najmä sa na nej ako neodmysliteľná súčasť nachádzala banka. Na zaprášenú alebo zablatenú hlavnú ulicu obvykle prichádzal dostavník, stavala sa tu šibenica pre vrahov, banditov a podvodníkov. Prichádzali sem banditi, ktorí chceli vylúpiť miestnu banku a potom tryskom utekali z mesta v daždi guliek. Nič však nepreslávilo hlavné ulice westernových miest tak ako typické westernové súboje. Hoci to môže vyznieť ako *contradictio in adjecto*, mnohé westernové (skutočné aj fiktívne) mestá tvorila len táto hlavná ulica, na konci ktorej boli postavené stajne a ohrady pre dobytok. Ak bola v blízkosti železnica, bola na okraji mesta postavená ešte železničná stanica s vodojemom a veterným čerpadlom.

Okolo miest boli v rôznej vzdialenosti postavené ranče. Osamelá usadlosť tvorila hospodársku jednotku, jej vedúcim bol majiteľ ranča so svojou rodinou, jeho priamym podriadeným bol predák, ktorý zabezpečoval sezónne najímanie kovbojov. Ľudia z rančov prichádzali do miest len vtedy, keď potrebovali niečo kúpiť alebo vybaviť. Príchod hlučných kovbojov nezriedka spôsobil v meste komplikácie. Problémy medzi obyvateľmi mesta, šerifom a ľuďmi z rančov sa v podobe tém alebo motívov objavili vo westernoch často, stačí len tak náhodne spomenúť také westerny ako *Zaveste ho vyššie* či *Nezmieriteľní*.

Mestá vznikali aj v blízkosti nálezísk zlata a striebra, veď kde by mohli zlatokopi predávať vydolované zlato a kupovať zásoby potravín a náradie na ďalšiu ťažbu? Tak napríklad zdrojom relatívneho blahobytu mestečka Tombstone boli strieborné bane. Baníci tu mohli kupovať všetko, čo potrebovali na život, mohli si užívať s prostitútkami alebo prehrať peniaze v pochybných saloomoch s falošnými hráčmi. Spory medzi prostitútkami, úžerníkmi, falošnými hráčmi, pištoľníkmi, podvodníkmi rôzneho druhu na jednej strane a baníkmi na druhej strane boli na dennom poriadku, a preto si mestá najímali pištoľníkov, ktorí často aj za cenu porušenia zákona dokázali v meste udržať krehký poriadok. Napríklad ako maršal Wyatt Earp v meste Tombstone. Počas svojho „angažmán“ musel čeliť nielen ostrým gun manom, ale aj približne tristo baníkom, rozhodnutým oslobodiť väzňov.

Po vyťažení zlata a striebra začali tieto mestá pustiť a po čase sa z nich stali tzv. mestá duchov – *ghost towns*, ako Hillsboro, Chloride. V jednom takomto *ghost towne* sa odohrala záverečná prestrelka westernu *Muž zo Západu*. Vodca bandy Doc Tobbin (Lee J. Cobb) prinútil svojho bývalého kumpána Linka Jonesa (Cary Grant) pod hrozbou zabitia rukojemníčky, barovej speváčky Billie Ellis (Julie London), aby s jej mužom vylúpili v meste banku. Lenže v meste už banka nebola, v jej bývalej budove sídlila mexická rodina, ktorej členovia boli jedinými obyvateľmi tohto mŕtveho mesta. Keď Docov muž zastrešil bezbrannú osobu, Link ho za túto vraždu zabil a čakal na príchod ďalších Docových mužov. Vedel, že sa nemôže vrátiť, pretože Doc by mu neuveril, čo sa stalo, a dal by ho zabiť. Keď pištoľníci prišli, strhla sa prestrelka, v ktorej ich Link zabil a sám bol zranený. Vedel však, že musí oslobodiť rukojemníčku, a tak sa posledný súboj odohral medzi Linkom a Docom – samozrejme, v súlade s diváckym očakávaním v ňom Link zabil Docu a oslobodil rukojemníčku Billie.

Významnou súčasťou westernu boli stanice. Najprv to boli prepriahacie stanice, teda miesta, kde sa menili vyčerpané kone v dostavníkových záprahoch za oddýchnuté a cestujúci sa mohli občerstviť. Príbeh Peckinpahovho filmu *Balada o Cablovi Hogueovi* sa z veľkej väčšiny odohráva na takejto stanici v púšti – je to zároveň aj príbeh o vzniku, zlatých časoch a postupnom zániku jednej stanice. V druhom pláne ho môžeme chápať aj ako príbeh zániku dostavníkovej dopravy, nesporne jednej z dôležitých súčastí divokého západu, a tým nepriamo aj postupného zániku samotného divokého západu.

Jednou z hlavných príčin zániku prepriahacích staníc bola stavba železníc, ktoré vytlačili tradičnú

dostavníkovú prepravu ľudí a poštových zásielok. Železničné stanice často tvorila malá drevená budova, drevené nástupište a neďaleký vodojem či vodná pumpa, aby bolo možné doplniť stav vody v parných rušňoch. Stanice mohli byť priamo súčasťou mesta, ako to bolo napríklad vo westerne *Posledný vlak z Gun Hillu*, alebo mohli byť odlúčené od mesta tak, ako ju nachádzame vo westerne Sergia Leoneho *Vtedy na západe*. Na oboch stanicích sa odohrali dôležité udalosti: v prvom prípade to bola záverečná, dramaticky vyhrotená scéna zápasu medzi šerifom a jeho nepriateľmi, v druhom prípade prestrelka na stanici uviedla do príbehu enigmatického strelca Harmoniku. Okrem toho bol v Leoneho príbehu jedným z dôležitých motívov skrytý zápas o získanie pozemku, na ktorom mala stáť budúca stanica a pri nej prosperujúce mesto, pričom práve stanica mala byť zdrojom jeho prosperity.

Keď je už reč o stanicích, treba hovoriť aj o komunikáciách. Na divokom západe zo začiatku neboli nijaké komunikácie, samozrejme, ak nepočítame „dialnice“ vytvorené kopytami stád bizónov. Prvé karavány krytých vozov viezli ľudí a všetko potrebné na založenie nového domova. Išli cestou-necestou a príchod na plánované miesto završil úspešné vytýčenie novej cesty, po ktorej prichádzali ďalšie karavány. Najslávnejšou trasou bola tzv. Oregonská trasa (Oregon Trail), vedúca z mesta Independence na brehu rieky Missouri až do Oregonu a neskôr predĺžená až do Kalifornie. Ďalšie spojnice predstavovala Santa Fé Trail – aj tá vychádzala z mesta Independence, jedna jej vetva smerovala južne od Colorada, druhá prechádzala územím Nového Mexika a obe sa spojili v meste Santa Fé. Ďalšou bola tzv. Cherokee Strip, smerujúca z Woodwardu, ležiaceho na sútoku riek South Fork a Canadian River, do Oklahomey.

Hoci sa tieto cesty postupne zlepšovali, stále boli vo veľmi zlom stave. Premávali po nich dostavníky a kryté vozy prepravujúce nevyhnutný tovar. Pravidelná dostavníková doprava sa začala v roku 1875 a skončila na prelome 19. a 20. storočia. Počas jej najväčšieho rozkvetu premávalo na divokom západe 250 dostavníkov, dopravu zabezpečovalo asi 1 000 ľudí a približne 8 000 koní, čo je z pohľadu našej súčasnosti impozantné číslo. Dostavník (*stage-coach*) zvyčajne ťahal šesť koní a naraz mohol prepraviť až jedenásť cestujúcich aj s batožinou. „Korba loďkovitého tvaru bola zaväzená na silných kožených pružinách; okénka nebola zasklená, neboť by se při desáté obrátce kol byly tabulky vysypaly; částečnou ochranu před deštěm a prachem poskytovaly cestujícím záclony ze silného řezného plátna.

V plné jízde po špatném terénu podobal se dostavník kýmácející se bárce na rozbouřeném moři. Nechyběla ani hlídka, neboť ozbrojení mužové usazení na střeše měli za úkol bedlivě pozorovat okolí a varovat před každou možností útoku Indiánů... nebo bělochů.“ (Joe Hamman: *Po stopách divokého západu*. Státní nakladatelství krásné literatury a umění, Praha 1965, s. 13) O tom, že cestovanie dostavníkom nebolo jednoduché a pohodlné, nás najlepšie presvedčí tento dobový dokument, ktorý upozorňuje cestujúcich, ako sa majú na ceste správať:

„Najlepší miesto je vedle kočího. Trpíte-li mořskou nemocí, když sedíte zády k směru jízdy, můžete se jí vyhnout a rovněž otrěsy budou menší.

Nedejte se nějakým „lišákem“ usmlouvat o polovinu svého sedadla.

Za chladného počasí necestujte v příliš těsných střevících, botách a rukavicích.

Když vás kočí požádá, abyste vystoupili a šli pěšky, učíte tak bez odmluvy. Buďte ujištěni, že vás o to požádá jen v případě krajní nutnosti.

Kdyby se koně splášili, zachovejte klid a nebojte se. Kdybyste vyskočili z vozu, v devíti případech z desíti riskujete zranění.

Když je mráz, zdrzte se požívání alkoholu při jízdě; pod jeho vlivem zmrznete daleko rychleji.

Nehubujte na jídlo, které vám předkládají na přepřahacích stanicích. Děláme pro vás, co můžeme.

Nenechte na sebe čekat při odjezdu.

Nekuřte dýmku uvnitř vozu.

Plivejte ve směru větru.

Máte-li s sebou něco k pití, nabídněte svým spolucestujícím. Před odjezdem si opatřte nějaký

Životabudič, neboť whisky, která se prodává na stanicích, není žádný nektar.

Neklejte.

Neopírejte se při spánku o souseda.

Po cestě nestřílejte, koně by se mohli splašit.

Nemluvte ani o politice, ani o náboženství.

Neupozorňujte na místo nedávného přepadení, zejména jsou-li ve vozu ženy.

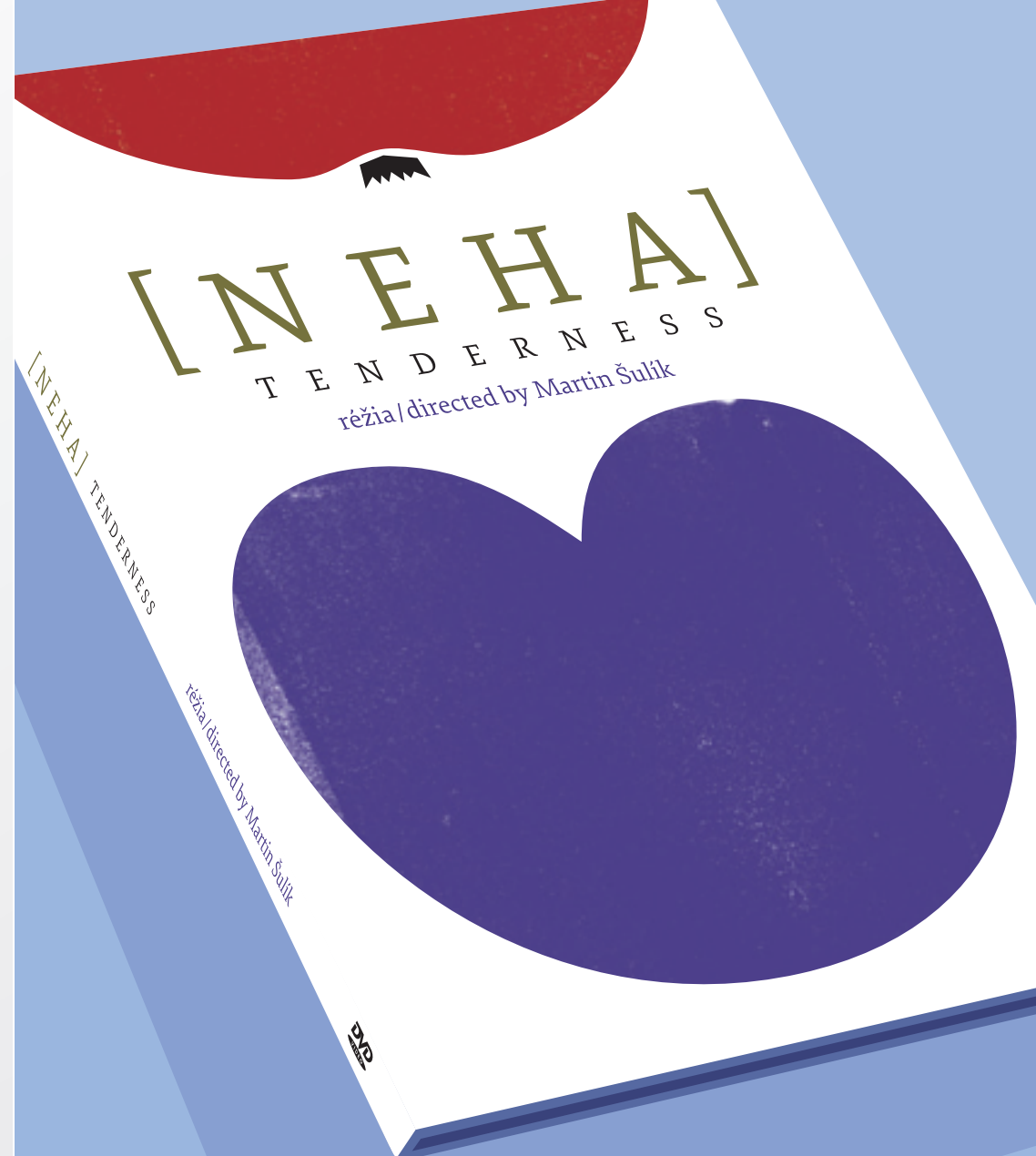
Nezdržujte se příliš při 'mytí rukou'.

Nemastěte si vlasy, po cestě se velmi práší.

Nemyslete si, že jdete na výlet; buďte připraveni na všemožné nepříjemnosti, na nepohodlí a na únavu." (J. Hamman: cit. díelo, s. 180)

Tento dokument konstatuje, že cesta dostavníkom nebude prechádzka ružovou záhradou. Naopak, cestujúci musí počítat s obmedzením pohodlia, so zlou stravou, s nevyberanou spoločnosťou a dokonca musí počítat aj s možnosťou prepadu dostavníka.

Dopravu dostavníkmi vytlačala železnica, ktorá okrem iného zvýšila rýchlosť a komfort prepravy. Stavba a prevádzka železníc nebola jednoduchá záležitosť. Stavbári potrebovali potraviny, a tak železničné spoločnosti najímali podobných dobrodruhov, ako bol bez najmenších pochybností Buffalo Bill, aby im denne zabezpečovali čerstvé mäso. Niekoľkotisícové stáda bizónov sa za pár desiatok rokov scvrkli na málopočetné stáda, odsúdené na pomalé vyhynutie. Týmto neregulovaným, chaotickým a zbytočným vybíjaním stád Indiáni strácali prirodzené zdroje obživy, a tak nie div, že svoj hnev obrátili proti železnici. Prepadávali vlaky, ničili koľajnice a telegrafné vedenie. Okrem nich prepadávali vlaky na divokom západe banditi. Lokomotívy sa stali jedným z najfrekventovanejších znakov westernovej ikonografie. Film Johna Forda *Ocelový tátoš* ukazuje historické stretnutie *lokomotívy 116* a *lokomotívy Jupiter*. Okrem nich na železniciach divokého západu premávali aj iné typy parných lokomotív, avšak pre western nie je nevyhnutné vedieť ich typové označenie a poznať ich výzor, pretože dôležité sú komín, radlica, poprípade názov železničnej spoločnosti, lebo tie determinujú náš kognitívny typ, ktorý nám umožňuje spoľahlivo identifikovať nie lokomotívu, ale westernovú lokomotívu. ▲

SLOVENSKÝ
FILMOVÝ ÚSTAV
SLOVAK FILM
INSTITUTE

VYDANIE DVD FINANČNE PODPORIL

afj AUDIOVIZUÁLNY
FOND

WWW.KLAPKA.SK | CENA: 6,50 €

KALENDÁRIUM

▶ **PREMIÉRY**

DISTRIBÚCIA

ROZHOVOR

PUBLIKÁCIE

▶ **TÉMA**

FILMOVÉ NOVINKY

FESTIVALY

▶ **RECENZIA**

PROFIL

OHLASY

REBRÍČKY A JUBILEÁ

▶ **PROGRAM**

KINA LUMIÈRE

PREDAJ MESAČNÍKA FILM.SK: KKHКUPPEPCTÄ / БРАТИСЛАВА * Klauka.sk – predajňa SFÚ (Grosslingová 4,3) ▶ Artforum (Kozia 20)
▶ Martinus (Obchodná 26) ▶ Benelbri Modul - Svet knihy (Obchodná 4) ▶ Prospero – predajňa DÚ (Jarkidovo nám. 1,2) ▶ vrátnica VŠMU (Sovradova 2)
ZITINA: ▶ Artforum (Botova 2) ▶ sieť knižkarníctiev Panza Rhei (Bratislava, Trnava, Piešťany, Trenčín, Zlín, Martin, Nitra, Nové Zámky, Previžda, Banská Bystrica, Zvolen, Michalovce, Košice, Prešov, Komárno, Dunajská Streda) **FILMOVÉ KLUBY:** ▶ Kino Lumière Bratislava – kino SFÚ (Špitálska 4)
▶ FK – Kino Junior Levice ▶ FK – Kino Strojár Martin ▶ FK – Kino Fontána Hiešťany ▶ FK – Povazská Bystrica ▶ FK – Madko Trnava

50 rokov
slovenského
filmového ústavu
THE SLOVAK FILM
INSTITUTE
1963 - 2013

ISSN 1335-8286
9 771335 828003 06

FILM.SK JE EVIDOVANÝ MK SR POD EV. Č. EV 947/08